

АЙЗЪК АЗИМОВ

Библиотека
КАМЕЯ
фантастика

**МЕЧТИТЕ
СА НЕЩО
ЛИЧНО**

АЙЗЪК АЗИМОВ
МЕЧТИТЕ СА НЕЩО ЛИЧНО
ФАНТАСТИЧНИ НОВЕЛИ

Превод: Явор Дунев

chitanka.info

НЕПРЕДНАМЕРЕНА ПОБЕДА

Космическият кораб беше целият на дупки. Както се казва — надупчен на решето.

Но той бе така планиран. Това беше същността на замисъла.

И, разбира се, по време на полета от Ганимед към Юпитер корабът се оказа плътно обсебен от първокачествен космически вакуум. И понеже на кораба нямаше никакъв отоплителен уред, този космически вакуум имаше съвсем нормална за него температура — някаква си част от градусу над абсолютната нула.

Това също съответствуваше на замисъла. Такива незначителни неща — липса на топлина и въздух — на този кораб не предизвикваха никакви смущения.

На няколко хиляди мили от повърхността на Юпитер в кораба започнаха да проникват първите порции силно разрежена атмосфера. Това беше чист водород. Атмосферното налягане все повече се повишаваше, достигайки над милион земни атмосфери.

Корабът бавно си пробиваше път към крайната цел на пътешествието, преодолявайки скупчените молекули газ, толкова сгъстени, че даже водородът имаше плътност като на течност. Температурата беше минус седемдесет градуса по Целзий. Амонячните пари, издигащи се от невероятно обширните амонячни океани, насищаха до краен предел течната атмосфера. Вятърът, който се зараждаше на височина около хиляда мили, се носеше с такава скорост, че подобно атмосферно явление можеше да се нарече „ураган“ само приблизително.

Още преди корабът да кацне на големия юпитериански остров, по площ седем пъти по-голям от Азия, беше съвсем очевидно, че Юпитер е неособено приятен свят.

Но и на тримата члена от екипажа им се струваше привлекателен. Впрочем, те не можеха да се нарекат нито хора, нито юпитерианци. Те бяха просто роботи, създадени на Земята.

XX-3 каза:

— Струва ми се, това е доста пусто местенце.

XX-2 се съгласи с него и внимателно заразглежда обруления от вятъра пейзаж.

— В далечината се виждат някакви постройките, явно с изкуствен произход — каза XX-2. — Предлагам да почакаме, докато дойдат техните обитатели.

XX-1 стоеше до своите другари, но не продума нищо. Бе създаден преди другите два робота и беше полуксperimentalен. Затова и рядко разговаряше.

Не се наложи да чакат дълго. От небето пикира въздушен съд със странна конструкция. След него и други. После приближи колона земеходни машини, от които излязоха някакви живи същества. Появиха се и различни предмети, най-вероятно оръжия. Някои от тях можеха да се носят от сам юпитерианец, други — от няколко, а трети се движеха сами. Юпитерианците сигурно бяха вътре.

Роботите не разбираха какво става.

— Обкръжиха ни — каза XX-3. — За да покажем, че сме с мирни намерения, най-логично е да излезем от кораба. Съгласни ли сте?

Останалите се съгласиха и XX-1 отвори тежката врата, която не беше двойна, нито пък херметическа. Появата на роботите предизвика суматоха сред юпитерианците. Те направиха нещо с най-големия от донесените предмети и XX-3 почувства повишение на температурата на повърхностния слой на своето берилиево-иридиево-бронзово тяло.

Той погледна към XX-2 и каза:

— Чувстваш ли? Сигурно са отпратили към нас поток топлинна енергия.

— Но защо? — XX-2 изглеждаше удивен. — Това определено е някакъв топлинен лъч. Гледай там!

Един от лъчите се отклони и попадна на поточе чист амоняк, което моментално бурно закипя.

XX-3 се обърна към XX-1:

— Първи, отбележи това.

— Разбира се, че ще го отбележа.

На XX-1 се падна секретарската работа и той „отбелязваше“, като просто попълваше клетките на паметта си.

— Максималната температура на лъча е тридесет градуса над нулата по Целзий — добави XX-1.

— Да опитаме да се свържем с тях! — прекъсна го ХХ-2.

— Напразна загуба на време — намеси се ХХ-3. — Малко юпитерианци знаят радиокода, чрез който се осъществява връзката между Юпитер и Ганимед. Сигурно ще изпратят за специалист, за да установят контакт. А дотогава нека ги погледаме. Признавам, че не разбирам какво правят.

Топлинното излъчване спря и юпитерианците пуснаха в ход друго оръжие. В краката на роботите паднаха няколко капсули, които под действие на налягането бързо се впиха в почвата. Капсулите се отвориха с трясък, от тях изскочи синкава течност, която образува бързо изпаряващи се локвички.

Бурният вятър подхвана парите, а юпитерианците побързаха да се скрият на подветрената страна. Един от тях се забави и веднага започна да издава гърлени звуци, после омекна и замря.

ХХ-2 се наведе, потопи палец в една от локвичките и започна да разглежда стичащите се капки течност.

— Мисля, че това е кислород — каза той.

— Разбира се, че е кислород — съгласи се ХХ-3. — Става нещо съвсем странно. Според мен кислородът е отровен за тези същества. Едно от тях загина.

Роботите замълчаха. ХХ-1, който се отличаваше със своята прямота и затова считаше, че трябва да хваща бика за рогата, продума:

— Възможно е тези странни същества да се опитват да ни унищожат, макар и с тези, меко казано, смешни методи.

ХХ-2, поразен от това предположение, отвърна:

— Знаеш ли, Първи, май си прав! Хората ни казаха, че юпитерианците искат да унищожат цялото човечество. А същества, толкова обезумели от злоба, че мислят само как да навредят на хората... — при тези думи гласът на ХХ-2 затрепери — та те могат да се опитат и нас да унищожат!

— Обидно е да имаш толкова непоносим характер — каза ХХ-1. — Бедните!

— Според мен, това е просто печално — съгласи се ХХ-2.

— Да се връщаме на кораба, достатъчно се нагледахме.

Започнаха да чакат. Както каза ХХ-3, Юпитер е голяма планета и още дълго можеше да не намерят експерт по радиокода. Но за роботите търпението не беше проблем.

Хронометърът показваше, че на практика Юпитер три пъти се е завъртял около оста си, преди експертът да пристигне. Разбира се, нямаше нито изгреви, нито залези. Три хиляди мили плътна като течност атмосфера забулваше планетата в постоянна тъмнина. Никой не можеше да различи ден и нощ. Но видимата светлина не играеше никаква роля както за роботите, така и за юпитерианците — зрението им беше на съвсем друг принцип.

Юпитерианците продължаваха обсадата на кораба през всичките тези тридесет часа. Те водеха настъплението търпеливо, упорито и безжалостно. ХХ-1 отбеляза доста работи в паметта си, докато юпитерианците използваха все нови и нови оръжия. Роботите внимателно следяха и анализираха всичко.

Хората правеха здрави неща. Петнадесет години отидоха за конструирането на кораба и роботите. Цялата им същност се характеризираше с една дума — мощ. Беше просто безполезно да се опитваш да ги разрушиш.

— Струва ми се, че им пречи атмосферата — каза ХХ-3. — Не могат да използват атомен заряд, защото в тая гъста атмосфера рискуват сами да се подпалят.

— И взрив не могат да използват — каза ХХ-2. — Това е добре. Нас няма да повредят, но ще ги раздруса здраво.

— За взривни вещества и дума не може да става. Без мигновено разширение на газовете взрив няма, а при това налягане те не могат да увеличат обема си.

— Много хубава атмосфера — промърмори ХХ-1. — На мен ми харесва.

Тези думи прозвучаха напълно естествено — та нали роботите от тази серия бяха създадени точно за такава атмосфера. По външен вид те изобщо не приличаха на хора. Бяха ниски, плоски и широки, центърът на тежестта се намираще на малко повече от тридесет сантиметра от повърхността. Имаха шест крака, къси и дебели, издържащи многотонно натоварване, когато притеглянето надвишава земното два-три пъти. За компенсация на излишната маса, реакциите им бяха много по-бързи от необходимите на Земята. Освен това бяха направени от берилиево-иридиево-бронзова сплав, неподдаваща се на никаква корозия. Против тази сплав бяха безполезни всички известни оръжия, освен атомен заряд над хиляда мегатона.

Докато чакаха специалиста по радиокода, роботите се опитваха макар и приблизително да опишат външността на юпитерианците. ХХ-1 отбеляза наличието на щипки, кръгова симетрия на торса и... толкова. ХХ-2 и ХХ-3 всячески се стараеха да му помогнат, но безрезултатно. Накрая ХХ-3 заяви:

— Не може да се опише нещо, без то да се сравни с друго. А подобни същества не съм виждал никога.

В това време юпитерианците престанаха да изпробват оръжията си. Роботите погледнаха навън. Група юпитерианци напредваше към кораба на някакви странни тласъци. Роботите излязоха. Групата спря на около три метра от тях. И двете страни мълчаха и не помръдваха.

Изведнъж се разнесе звънко цъкване и ХХ-1 радостно каза:

— Това е радиокод! Дошъл е експерт.

Наистина, усложнената морзова азбука, която жителите на Юпитер и хората на Ганимед за двадесет и пет години с общи усилия бяха превърнали в удивително гъвкаво средство за общуване, най-после бе употребена при по-близък контакт.

Юпитерианецът, който водеше преговорите, остана напред, а другите отстъпиха назад.

— Вие откъде сте? — попита той.

Като най-развит умствено, ХХ-3 заговори от името на групата роботи:

— От Ганимед, спътника на Юпитер.

— Какво ви трябва?

— Информация. Дойдохме, за да изучим вашия свят и да доставим получените сведения обратно. Ако можете да ни помогнете...

— Вие трябва да бъдете унищожени — прекъсна го юпитерианецът.

ХХ-3 помълча, после замислено каза на колегите си:

— Хората казваха, че те ще отстояват точно такива позиции. Много са странни.

Минавайки на радиокод, той просто попита:

— Защо трябва да ни унищожите?

Юпитерианецът реши, че е под достойнството му да отговаря на подобни въпроси.

— Ще ви пощадим, ако напуснете Юпитер до едно денонощие. Но когато излезем извън пределите на нашата атмосфера, ще унищожим антиюпитерианската сбирщина, засята на Ганимед.

— Бих искал да ви кажа — започна ХХ-3 — че ние, живеещите на Ганимед и на вътрешните планети...

— Съгласно нашата астрономия — прекъсна го юпитерианецът, — съществува само Слънцето и четирите наши спътника. Няма никакви вътрешни планети.

На ХХ-3 му омръзна да спори.

— Добре, така да е. Ние, живеещите на Ганимед, нямаме никакви претенции към Юпитер. Предлагаме дружба. Двадесет и пет години разговаряхте чрез радиокода с жителите на Ганимед. Има ли някаква причина за внезапно обявяване на война?

Последва хладен отговор:

— Двадесет и пет години считахме жителите на Ганимед за юпитерианци. Когато разбрахме, че това не е така, че сме общували с низши животни като с разумни същества, ние решихме да вземем мерки, за да измием този позор!

С това беседата завърши и роботите се прибраха на кораба.

— Лоша работа — замислено каза ХХ-2. — Всичко става така, както казаха хората. Юпитерианците имат прекомерно развит комплекс за превъзходство, усложнен с абсолютна нетърпимост към всичко, засягащо този комплекс.

— Нетърпимостта — забеляза ХХ-3 — е естествено следствие от комплекса. Бедата е в това, че тяхната нетърпимост е опасна. Имат оръжие... и науката им е напреднала доста.

— Вече не се учудвам, — с жар каза ХХ-1 — че са ни дадени специални указания да не се подчиняваме на юпитерианците. Това са ужасни, нетърпими, псевдовисши същества! Нито един човек никога няма да се държи така!

— Това е вярно, но няма нищо общо с работата — каза ХХ-3. — Хората ги грози страшна опасност. Юпитер е гигантска планета с неизчерпаеми ресурси, юпитерианците стотици пъти превъзхождат хората по численост. Ако някога създадат силово поле с такава мощност, че да послужи за корпус на космически кораб, те с лекота ще покорят Слънчевата система. Въпросът е в това докъде са стигнали,

какво оръжие имат, каква подготовка водят и така нататък. А нашата задача е да се сдобием с тази информация.

XX-2 се намеси:

— Струва ми се, че просто трябва да почакаме. В продължение на тридесет часа те се опитваха да ни унищожат, без да имат резултат. Навярно са опитали всичко, с което разполагат. Комплексът за превъзходство винаги води до необходимостта да се огласява престижа. За доказателство служи ултиматумът, който ни предявиха. За нищо на света не биха ни пуснали да излетим, ако можеха да ни унищожат. Но ако ние не напуснем планетата, те, разбира се, няма да признаят безсилието си, а по-скоро ще направят така, че все едно те са пожелали да останем.

И роботите отново се срещнаха с юпитерианския експерт по радиокода. Ако ги бяха снабдили с чувство за хумор, щяха да изпитат огромно удоволствие. Но те се отнасяха към работата си много сериозно.

Юпитерианецът каза:

— Решихме да ви позволим да останете за много кратко време, за да можете сами да се убедите в нашата мощ. После ще се върнете на Ганимед и ще съобщите на вашата сбирщина за неминуемата гибел, която я чака след една година.

XX-1 си отбеляза, че на Юпитер една година е равна на дванадесет земни.

XX-3 каза непринудено:

— Благодаря. Бихте ли ни завели до най-близкия град? Доста неща искаме да узнаем. — След кратък размисъл добави. — Разбира се, не бива да докосвате кораба ни.

Той не заплаши, а просто помоли, защото нито един робот от серията XX не беше зядлив. При конструирането им беше изключена възможността и за най-малка раздразнителност. През дългите години на изпитания бе установено, че в името на безопасността на хората кроткият, добър нрав за такива мощни работи е просто задължителен.

— Не ни интересува дрипавото ви корабче! — заяви юпитерианецът. — Никой от нас не би се осквернил чрез докосването му. Можете да дойдете с нас, но се дръжте на три метра разстояние. Иначе незабавно ще бъдете унищожени!

— Ама че високомерие — шепнешком забеляза XX-2.

Пристанищният град се намираше на брега на огромно амонячно езеро. Вятърът вдигаше големи пенести вълни, движещи се извънредно стремително и почти мигновено падащи от притеглянето. Самото пристанище беше малко, но несъмнено повечето му съоръжения се намираха под повърхността.

— Колко жители има този град? — попита ХХ-3.

— Това е малко градче с население десет милиона — отговори юпитерианецът.

— Ясно. Отбележи това, Първи!

ХХ-1 автоматично зафиксира данните в паметта си, обърна се към езерото и го заглежда с интерес. Побутна ХХ-3:

— Слушай, дали тук има риба?

— Не е ли все едно?

— Мисля, че трябва да погледнем. Хората поръчаха да разузнаем всичко възможно.

ХХ-1 беше най-простият от трите робота и затова приемаше заповедите буквално.

— Нека погледне, щом иска — каза ХХ-2. — Да позволим на младока да се поразвлече. От това няма вреда.

— Добре. Само че не губи време. Не сме тук заради рибата... Хайде, Първи, отивай!

ХХ-1 хукна към плажа, прекоси го и с плясък се хвърли в амоняка. Юпитерианецът внимателно го гледаше. После каза:

— При вида на нашето величие вашият другар очевидно реши да се самоубие.

ХХ-3 се удиви:

— Нищо подобно! Исква да провери дали в амоняка живеят някакви организми. — И добави с извинителен тон: — Приятелят ни понякога е много любопитен. Не е толкова умен като нас. Но това е единственият му недостатък, заслужаващ снизхождение.

След дълго мълчание юпитерианецът забеляза:

— Ще се удави.

— Няма такава опасност — спокойно отвърна ХХ-3. — Ще ни разрешите ли да влезем в града, след като се върне?

В този момент над езерото се издигна фонтан течност на стотина метра височина. Вятърът го подхвана, запокити го надолу и го разби на

фини капчици. Издигна се още една струя, после още една, течността закипя бясно и към брега заприичда вълна пяна.

Двата робота учудено наблюдаваха какво става. Юпитерианците застинаха неподвижно и напрегнато гледаха в езерото.

Главата на ХХ-1 се показва на повърхността. Той бавно излезе на сушата. След него от водата се показва някакво огромно същество, състоящо се на пръв поглед само от шипове, нокти и игли. Чак сега се видя, че съществото не се движи само, а ХХ-1 го влечи.

Първи се приближи плахо до юпитерианците и сам влезе във връзка, казвайки виновно:

— Много съжалявам, че така се получи, но това същество ме нападна. Искрах само да го опиша. Надявам се да не е някое ценно животно.

Отговорът не дойде веднага, защото при появата на съществото юпитерианските редици оредяха забележимо. Щом се убедиха, че животното е мъртво, те започнаха да се завръщат.

ХХ-3 се обади скромно:

— Надявам се да простите на нашия колега. Той е малко непохватен. Не искахме да убиваме никакво юпитерианско животно.

— То ме нападна — поясни ХХ-1. — Ухапа ме без никакъв повод. Погледнете — и той показва петдесетсантиметров отломък, отчупен при ухапването. — Ухапа ме по рамото и едва не го счупи. Аз го пернах, за да се махне, а то... издъхна! Извинете!

Юпитерианецът най-после заговори, но морзът му не беше много отчетлив, сякаш заекваше:

— Това е див звяр, който рядко се среща по крайбрежието, но тук езерото е много дълбоко.

Чувствайки се все още неловко, ХХ-3 каза:

— Ако го употребявате за храна, то ще се радваме...

— Не! Можем да си набавяме храна и без помощта на всякаква сбирщ... без чужда помощ. Яжте го вие!

Като чу това, ХХ-1 без усилие вдигна звяра с една ръка и го хвърли в езерото. А ХХ-3 между другото забеляза:

— Благодаря за любезното предложение, но не се нуждаем от храна. Ние, разбира се, не ядем нищо.

Роботите се спуснаха в подземния град, съпроводени от двеста въоръжени юпитерианци. На повърхността градът изглеждаше малък,

но под земята правеше внушително впечатление.

Вкараха роботите във вагон с дистанционно управление (защото нито един почтен, уважаващ себе си юпитерианец не би паднал до там, че да седи в един вагон с „всякаква паплач“) и полетяха със страшна скорост към центъра на града. По изминатия път определиха, че градът се е разпрострял на около осемдесет километра дължина и слиза на около петнадесет километра дълбоко под повърхността.

— Ако числеността на юпитерианците е такава — тъжно отбеляза ХХ-2, — то ни предстои не съвсем утешителен доклад пред хората. Нали кацнахме наслуки на Юпитер. Вероятността това да стане в близост до наистина голям град беше едно на хиляда.

— Десет милиона юпитерианци — произнесе ХХ-3 с отсъстващ вид. — Очевидно цялото им население се измерва с трилиони, а това е голямо, много голямо население дори за Юпитер. Навярно цивилизацията им е изцяло градска, а това говори за силно развита наука. Ако са създали силово поле...

Вагонът спря на някакъв площад. Близките улици бяха запълнени с юпитерианци, любопитни като всяка градска тълпа при подобни обстоятелства.

Експертът по радиокода се приближи.

— Време е за отдих. Дори намерихме помещение за вас, въпреки че това ще ни създаде големи неудобства — след като си тръгнете трябва да срутим сградата и да я построим отново, защото ще я оскверните с присъствието си. Въпреки всичко има къде да спите.

ХХ-3 махна с ръка в знак на протест и каза:

— Благодаря ви, не се безпокойте за нас. Няма да възразим, ако ни оставите и тук, където сме сега. Ако желаете да отдъхнете и да поспите, ние ще ви почакаме. Що се отнася до нас — добави той неохотно — ние изобщо не спим.

Юпитерианецът остави изказването без коментар. Ако имаше лице, изражението му сигурно щеше да е забавно. Той се отдалечи, а роботите останаха във вагона. Обкръжаваше ги стража от добре въоръжени домакини.

Мина доста време, преди експертът по радиокода да се върне. Той представи придружаващите го юпитерианци:

— Водя двама чиновника от централното правителство, които любезно се съгласиха да побеседват с вас.

Единият от чиновниците очевидно знаеше радиокода и нетърпеливо прекъсна експерта:

— Ей, паплач! — обърна се той към роботите. — Излезте веднага от вагона! Искаме да ви разгледаме.

Роботите се зарадваха на това искане. И докато ХХ-2 и ХХ-3 скачаха от дясната страна, ХХ-1 прекрачи през лявата стена. Именно „през“, понеже не се сети да задейства механизма, спускащ част от стената, а я отнесе цялата. Последваха я две колела и оста. Вагонът се разпадна, а ХХ-1 объркано се оглеждаше. Накрая проговори тихичко:

— Извинете. Надявам се този вагон да не е много скъп.

ХХ-2 смутено добави:

— Колегата ни често е доста несръчен. Простете му!

Без особен успех, ХХ-3 се опитваше да сглоби разпадналия се вагон.

ХХ-1 започна да се извинява наново:

— Този вагон е направен от много крехък материал. Виждате ли? — С две от ръцете си той вдигна едно парче с размери метър на метър и дебелина 10 сантиметра. Беше твърдо като легирана стомана, но роботът с лекота го огъна и парчето веднага се счупи. — Трябваше да отчете този факт — добави ХХ-1.

Представителят на правителството смекчи тона:

— Така или иначе вагонът ще бъде унищожен, тъй като вече сте го осквернили. — Той помълча и добави: — Съществува! Ние, юпитерианците, не проявяваме вулгарно любопитство към низшите животни, но на нашите учени им трябват факти.

— Съгласен съм с вас — откликна ХХ-3 с одобрение. — И на нас ни трябват.

Юпитерианецът пренебрегна тези думи.

— Вие навярно нямате органи, чувствителни към масата. Тогава как получавате информация за предмети, които не можете да усетите?

ХХ-3 се заинтересува:

— Искате да кажете, че жителите на Юпитер усещат масата непосредствено?

— Не съм тук, за да отговарям на вашите въпроси... вашите нагли въпроси.

— Доколкото разбирам, предметите с неголяма маса за вас са прозрачни дори в отсъствие на излъчване. — ХХ-3 се обърна към ХХ-

2: — Ето как виждат. За тях атмосферата е прозрачна като вакуум.

Юпитерианецът се намеси:

— Отговорете веднага на въпроса ми, или ще заповядам да ви унищожат!

— Усещаме енергията — веднага се отзова ХХ-3. — Можем да се настройваме на електромагнитни трептения с всякаква честота. Далечните предмети „виждаме“, като излъчваме радиовълни. — Той се обърна към ХХ-2: — Има ли кодова дума за гама-лъчите?

— Такава дума не знам — отвърна ХХ-2.

— Близките предмети виждаме с помощта на излъчване, за което няма кодова дума — довърши ХХ-3.

Юпитерианците се оттеглиха. Роботите не чуваха нищо, но по невероятните движения на различни части от неописуемите им тела се досещаха, че се води оживен разговор.

Чиновникът се приближи отново:

— Същества от Ганимед! Решихме да ви покажем някои заводи, за да се запознаете с минимална част от великите ни постижения. После ще ви разрешим да се върнете и да разясните безнадеждната ситуация на цялата пап... на съществата от външния свят.

ХХ-3 каза на ХХ-2:

— Виждаш каква им е психологията. Стараят се на всяка цена да докажат превъзходството си. Вече става дума за спасяване на престижа. — И с радиокод: — Благодарим за любезността.

Роботите твърде скоро разбраха, че юпитерианците са много напреднали. Сякаш бяха попаднали на забележителна изложба. Домакините показваха и обясняваха всичко, отговаряха с желание на въпроси от всякакво естество, а ХХ-1 направи стотици тъжни попълнения на паметта си.

Военната мощ само на този град превишаваше неколнократно военния потенциал на Ганимед. Промисленото производство на десет такива града превъзхождаше производството на всички планети, населени с хора. А очевидно населението на десет града представляваше нищожна част от цялото население на Юпитер.

ХХ-3 се обърна към ХХ-1 и го побутна:

— Виж какво става!

— Сигурно имат и силови полета. В такъв случай хората са загубени — сериозно каза ХХ-1.

— Страхувам се, че си прав. Защо мислиш, че имат силови полета?

— Ами защото не ни показват дясното крило на завода. Вероятно там работят над създаването на силово поле.

Намираха се в огромен стоманолеярнен цех, където се правеха тридесетметрови цеви от силициево-стоманена сплав.

— Какво има в дясното крило? — спокойно попита ХХ-3.

Правителственият чиновник поясни:

— Това е високотемпературна секция. Някои процеси изискват температури, опасни за живота, затова ги управляваме дистанционно.

Чиновникът заведе роботите до излъчващата топлина стена и им показа малко кръгло прозорче, защитено с някакъв прозрачен материал. Имаше много такива прозорчета, озарени от мъгливо червеникаво сияние, излизащо от топилните пещи.

ХХ-1 изгледа подозрително юпитерианците и каза:

— Ще възразите ли ако вляза там и видя какво става? Това много ме интересува.

— Що за детинщини, Първи — упрекна го ХХ-3. — Те не ни лъжат. Пък ако толкова държиш, отивай и гледай. Но не се бави, нямаме много време.

Юпитерианецът каза:

— Нямате представа колко е горещо! Ще загинете!

— О, не — небрежно подхвърли ХХ-1. — Топлината не ни вреди.

След кратко съвещание юпитерианците се засуетиха, поставиха топлозащитни екрани и отвориха врата, водеща към високотемпературната секция. ХХ-1 влезе и плътно затвори вратата след себе си. Домакините се натрупаха на прозорчетата.

ХХ-1 тръгна към най-близката пещ. Тъй като беше твърде нисък, за да може да погледне в пещта, той я наклони. Разтопеният метал облиза края на контейнера. Роботът с любопитство погледна метала, потопа ръка в него и изтърси огнените метални капки. Това, което остана, изтри в едно от шестте си бедра. После бавно мина покрай всички пещи и чак тогава даде знак, че иска да излезе.

Юпитерианците отстъпиха доста назад. Когато ХХ-1 се появи в рамката на вратата, започнаха да го поливат със струи амоняк, който се

изпаряваше със съскане. Накрая роботът се охлади до поносима температура.

Без да обръща внимание на амонячния душ, ХХ-1 се обърна към другите два робота:

— Те казват истината. Там няма никакви силови полета. Но... няма смисъл да го увъртаме. Хората ни дадоха точни инструкции.

Той се обърна към юпитерианския чиновник и без колебание попита:

— Слушайте, учените ви създадоха ли силово поле?

Прямотата беше естествено последствие от конструктивните особености на Първи. Тъй като знаеха това, ХХ-2 и ХХ-3 се въздържаха от забележки.

Постепенно чиновникът преодоля странното си вцепенение. Откакто ХХ-1 излезе, той втречено гледаше ръката на робота, която беше потопена в течния метал.

— Силовое поле? Значи това ви интересува? — бавно произнесе юпитерианецът.

— Да — потвърди ХХ-1.

Отведоха роботите в самия край на града. Оказаха се сред гъсто разположени съоръжения и сгради, приличащи на земен университет.

Чиновникът вървеше бързо напред, а зад него тропаха роботите, потънали в мрачни предчувствия.

Пропускайки всички напред, ХХ-1 се спря до една неоградена секция.

— Какво е това? — поинтересува се той.

В секцията имаше ниски, къси масички, върху които юпитерианците манипулираха с някакви странни прибори, чиито главен детайл беше силен електромагнит.

Чиновникът се обърна назад и каза нетърпеливо:

— Това е студентска лаборатория по биология. Тук няма нищо, което би могло да ви интересува.

— А какво правят?

— Изучават микроорганизми. Виждали ли сте някога микроскоп?

— Виждал е — намеси се ХХ-3, — но не такъв тип. Нашите микроскопи са предназначени за енергочувствителни органи и работят

на принципа на отражение на лъчиста енергия. А вашите очевидно са на принципа на увеличаване на масата. Доста остроумно.

— Нали няма да възразите ако погледна що за същества са това?
— попита ХХ-1.

Той прекрачи до най-близката масичка, а студентите се скупчиха в далечния ъгъл — да не би да се осквернят с контакт с роботите. ХХ-1 премести микроскопа и внимателно заразглежда предметното стъкло. Той го отмести удивен и взе друго... трето... четвърто... После се обърна към правителствения чиновник:

— Вие казвате, че тези малки, приличащи на червеи организми, са живи?

— Разбира се!

— Странно... трябва само да ги погледна, и те умират.

ХХ-3 се обърна към колегата си:

— Първи, забравихме за нашата гама-радиация. Хайде да тръгваме, иначе ще убием всички микроорганизми в стаята. — След което каза на юпитерианеца: — Страхувам се, че самото ни присъствие е гибелно за низшите организми. По-добре да се махаме от тук. Надявам се, че не е трудно да замените умрелите микроорганизми с други. Пък и вие стойте по-далеч от нас, току-виж излъчването ни навредило и на вас.

Юпитерианецът не продума и величествено продължи напред, но беше видно, че разстоянието между него и роботите се удвои.

След известно време се оказаха в голяма зала. В самия център, въпреки огромното притегляне на Юпитер, без видима опора висеше метален слитък.

Чиновникът гордо каза:

— Ето го нашето силово поле! Най-новото постижение. Това е невидим мехур — вакуум. Силовото поле издържа налягането на нашата атмосфера и теглото на метала, еквивалентно на два големи космически кораба. Е, какво ще кажете?

— Че се появява възможност да осъществите космически полети — каза ХХ-3.

— Точно така. Нито металът, нито пластмасата са достатъчно здрави, за да издържат налягането на нашата атмосфера при създаване на вакуум, но силовото поле ще издържи. Мехур, ограден със силово поле — това ще бъде нашият космически кораб. Ще направим стотици

хиляди такива кораби преди да е изтекла една година. После ще нахлуем на Ганимед и ще унищожим сбирщината, опитваща се да оспорва правото ни на господство.

— Хората от Ганимед не са и мислили да оспорват... — опита се да възрази ХХ-3.

— Млъкнете! — кресна юпитерианецът. — Връщайте се и разкажете на своите какво сте видели. Нищожните силови полета, като на вашия кораб, изобщо не могат да се сравняват с нашите, защото и най-малкият ни космически кораб ще е стотици пъти по-могъщ и по-силен от вашите.

ХХ-3 каза:

— В такъв случай няма какво повече да правим тук. Ще се върнем и, както се изразихте, ще съобщим това, което сме видели. Изпратете ни до нашия кораб, ако обичате, там ще се сбoguваме. Но, просто за сведение, някои работи не ги разбирате. Жителите на Ганимед имат силови полета, но това няма абсолютно никакво отношение към кораба ни. Ние не се нуждаем от силови полета. Ще доставим сведенията и толкова.

Роботите продължиха нататък. Градът остана зад тях, а на хоризонта се показва тъмно петно — корабът им.

Изведнъж юпитерианецът рече:

— Ей, същества, какви ги говорехте — че нямате никакво силово поле на кораба?

— Нямаме нужда от него — безразлично отговори ХХ-3.

— Защо тогава корабът ви не се взривява в космическото пространство от вътрешното налягане? — чиновникът зашава с щипките си, сякаш показвайки атмосферата на Юпитер, чието налягане беше осем милиона килограма на квадратен метър.

— Това има много просто обяснение, корабът ни не е херметизиран. Налягането вътре и вън е едно и също.

— Дори в космоса? В кораба ви има вакуум? Лъжете!

— Огледайте го сами. Нито има силово поле, нито е херметизиран. Какво необикновено има в това? Ние не дишаме. Енергията ни е атомна. Все ни е едно дали има налягане или не. И във вакуум се чувстваме чудесно.

— Но нали в космоса температурата клони към абсолютната нула!

— И това няма значение. Сами си регулираме температурата на телата. Не зависим от температурната среда. — ХХ-3 замълча за малко. — Е, вече и сами ще се доберем до кораба. Довиждане. Ще предадем на жителите на Ганимед вашето послание — война до край!

Но юпитерианецът изведнъж каза:

— Чакайте! Сега се връщам!

Обърна се и се спусна към града.

Роботите го проследиха с поглед и мълчаливо зачакаха. Чиновникът явно беше бързал много. На три метра от кораба той се отпусна върху почвата и започна странно да припълзява. Не промълви нито дума, докато не се приближи дотолкова, че едва не докосна роботите със сивата си еластична кожа. И чак тогава, приглушено и уважително, зазвуча радиокодът:

— Дълбокоуважавани господа, свързах се с главата на нашето централно правителство, на когото вече са известни всички факти. Мога да ви уверя, че Юпитер желае само и единствено мир.

— Какво, какво? — попита ХХ-3.

— Готови сме да възобновим връзката с Ганимед — продължи юпитерианецът. — И обещаваме да не правим никакви опити за излизане в космоса. Ще използваме силовите полета само на повърхността на Юпитер.

— Но... — започна ХХ-3.

— Правителството ни с радост ще приеме представители от Ганимед, ако нашите благородни братя — хората, решат да изпратят.

Една от щипките се протегна към роботите и изненаданият ХХ-3 я пое. ХХ-1 и ХХ-2 поеха други две подадени щипки.

Юпитерианецът тържествено каза:

— **Да бъде вечен мир между Юпитер и Ганимед!**

Космическият кораб, надупчен на решето, излезе отново в Космоса. Налягането и температурата пак бяха нулеви, а роботите гледаха огромното, но смалващо се кълбо — Юпитер.

— Определено бяха искрени — каза ХХ-2. — Това, че се обърнаха на сто и осемдесет градуса е хубаво, но нищо не разбирам.

ХХ-1 забеляза:

— Според мен юпитерианците се опомниха навреме и разбраха, че самото намерение да навредят на хората е голямо зло. Така че, те се държаха съвсем естествено.

ХХ-3 въздъхна и каза:

— Слушайте, цялата работа е в психологията. У тези юпитерианци чувството за превъзходство е невероятно развито, и след като не успяха да ни унищожат, искаха да си запазят поне престижа. Цялата им показност, обясненията — това беше едно самохвалство за да ни поразят и да ни накарат да треперим пред могъществото им.

— Това го разбирам — прекъсна го ХХ-2 — но...

— Но всичко се обърна против тях — продължи ХХ-3. — Те се убедиха, че сме по-силни. Не се давим, не ядем, не спим, разтопеният метал не ни вреди. Дори за някои организми самото ни присъствие е гибелно. Последният им коз беше силовото поле. И когато разбраха, че на нас то не ни трябва и че можем да живеем във вакуум при абсолютната нула, тяхната воля беше прекършена. — ХХ-3 помълча и добави мъдро. — А веднъж сломена волята, комплексът за превъзходство изчезва завинаги.

Другите работи се замислиха, а после ХХ-2 каза:

— Въпреки всичко, това не е убедително. Тях какво ги интересува на какво сме способни ние? Ние сме само работи. Не с нас щяха да воюват.

— Там е работата, Втори — спокойно каза ХХ-3. — Чак сега ми дойде наум. Знаете ли, че без умисъл, заради нашата собствена несъобразителност, ние така и не им казахме, че сме просто едни работи?

— Не са ни питали — каза ХХ-1.

— Правилно, не са. Затова си мислеха, че сме хора. И че всички хора са като нас!

Той погледна още един път към Юпитер и замислено добави:

— Не се учудвам, че не посмяха да воюват.

ПОСЛЕДНИЯТ ВЪПРОС

Последният въпрос беше зададен за първи път почти на шега на 21 май 2061 година — във времето, когато човечеството правеше началните си стъпки към светлината. Въпросът се появи като резултат на петдоларов бас, последвал няколкото уискита със сода. Всичко се случи така:

Александър Адел и Бертрам Лупов бяха двама верни служители на Мултивак. По-добре от всеки друг човек те знаеха какво се крие зад студеното, цъкащо и пробляскващо, няколко мили дълго лице на този гигантски компютър. Те имаха поне малка представа за главното предназначение на релетата и веригите, докато всеки останал би се побъркал от всичко това.

Мултивак беше самонастройващ и самокоригиращ се компютър. Това се налагаше, защото никой човек не би могъл да го настрои и коригира достатъчно бързо или достатъчно точно. Ето защо Адел и Лупов обслужват гиганта само повърхностно — нещо, което всеки човек би могъл да върши. Те подаваха данни, сверяваха въпросите според нуждите му и транслираха отговорите, които той издаваше. Със сигурност те, както и всички като тях, имаха право да поемат от славата на Мултивак. За няколко десетилетия Мултивак беше помогнал да се проектират корабите и беше начертал траекториите, които позволиха на човека да достигне Луната, Марс и Венера, но вследствие на това се разбра, че земните ресурси не са достатъчни за корабите. Твърде много енергия беше нужна за дългите пътувания. Земята употреби въглищата и урана си, при това с нарастваща ефективност, но все пак двата материала имаха край.

Постепенно Мултивак научи достатъчно, за да отговори на най-задълбочените въпроси максимално изчерпателно и така на 14 май 2061 година всичко онова, което беше само теория, се превърна в реалност.

Енергията на Слънцето беше уловена, преобразувана и използвана в междупланетарен мащаб. На цялата Земя изключиха от

употреба изгарянето на въглищата, деленето на урана и се обърнаха към нещо, което включваше всичко това в една малка станция, една миля в диаметър, обикаляща около Земята на половината разстояние до Луната. Цялата Земя беше захранена с невидимите лъчи на слънчевата енергия. Една седмица не бе достатъчна, за да затъмни славата изсипала се върху работещите с Мултивак. Накрая Адел и Лупов решиха да се спасят от нея и да се срещнат на спокойствие, където никой не би и помислил да ги потърси: в пустите подземни стаи, където едва се показваха части от могъщото тяло на Мултивак. Необслужван, бездействащ подреждайки данни с мързеливо щракане, Мултивак също се беше възползвал от ваканцията и момчетата одобряваха това. Те нямаха намерение да го безпокоят.

Със себе си бяха донесли бутилка и единственото им желание в момента беше да починат в собствената си компания.

— Смайващо е само като си го помислиш — каза Адел като отпиваше от чашата си. Бледото му лице беше прорязано от бръчки на умора. Гледайки ледените кубчета, които мързеливо плуваха в течността, продължи. — Цялата енергия, която някога ще ни потрѐбва, и то безплатно. Достатъчно енергия, за да разтопим Земята на големи капки пречистено желязо и пак да не почувстваме липса на енергия. Цялата енергия, която ще ни трябва завинаги, завинаги, завинаги...

Лупов наклони главата си встрани. Той беше свикнал да прави това, когато се обявяваше против нещо, и го направи сега отчасти, защото трябваше да носи леда и чашите.

— Не вечно — каза той.

— О, по дяволите, почти вечно тогава. Докато слънцето не се изтощи, Берт.

— Това не е вечно.

— Добре тогава. Милиарди и милиарди години. Двайсет милиарда, може би. Доволен ли си?

Лупов прокара пръсти през оредялата си коса, колкото да се увери, че е останало нещо, после внимателно срѐбна от питието си.

— Двайсет милиарда години не означават вечност.

— Добре де, това ще означава край за нас, нали?

— Така щеше да е с въглищата и урана.

— Е добре, но сега ние можем да прикачим всеки кораб към Слънчевата Станция и той може да отиде до Плутон и обратно милион

пъти, без да се грижим въобще за горивото му. Не можеш да направиш това с въглища и уран. Попитай Мултивак, ако не ми вярваш.

— Няма защо да го питам. Знам това.

— Тогава спри да омаловажаваш това, което Мултивак направи за нас — каза Адел разгорещено. — Той свърши всичко идеално.

— Кой казва, че не е? Това, което казах аз е, че Слънцето не е вечно. Това е всичко. Ще бъдем осигурени за двайсет милиарда години, а после? — Лупов посочи с леко разтреперан пръст към Адел. — Само не ми казвай, че ще се включим към друго слънце.

За миг настъпи тишина. Адел поднесе чашата към устните си, а очите на Лупов бавно се затвориха. Те мълчаха.

Изведнъж очите на Лупов лумнаха.

— Мислиш, че ще се включим към друго слънце, когато нашето угасне, нали?

— Не мисля.

— Положително си мислиш. Слаб си в логиката, това е проблемът при тебе.

— Знам това — каза Адел. — Не викай! Когато слънцето угасне, другите звезди ще го последват.

— Друг път ще... — измънка Лупов. — Всички те са се образували в началото при голямата космическа експлозия или каквото и да е там и всичко това ще свърши в един момент, когато звездите се изчерпят. Някои по-бързо, други по-бавно. Гигантите няма да живеят стотици милиони години, по дяволите! Слънцето ще изтрае двайсет милиарда години, а джуджетата може би сто милиарда в най-добрия случай. Ала само след трилион години всичко ще потъне в мрак. Ентропията ще се увеличи до максимум и това е всичко.

— Знам всичко за ентропията — възпротиви се Адел.

— Не знаеш.

— Знам повече от тебе.

— Тогава значи знаеш, че всичко се изтощава някой ден.

— Добре, де, кой твърди противното?

— Ти го твърдиш, глупако! Ти каза, че имаме цялата енергия, от която се нуждаем, завинаги. Ти каза „завинаги“.

На свой ред Адел се обяви против.

— Може би някога ще успеем да оправим нещата.

— Никога.

— Защо пък не? Някой ден.

— Никога.

— Питай Мултивак.

— *Ти* го питай. Хайде на бас. Пет долара, че не може да стане.

Адел беше достатъчно пиян, за да опита, и достатъчно трезвен, за да набере необходимите символи и операции, които превърнаха фразата във въпрос, горе-долу със следния вид:

„ЩЕ МОЖЕ ЛИ ЧОВЕЧЕСТВОТО НЯКОГА ДА
ВЪЗСТАНОВИ СЛЪНЦЕТО В ПЪЛНАТА МУ СИЛА,
ДОРИ СЛЕД КАТО Е УМРЯЛО ОТ СТАРОСТ?“

Или още по-просто:

„КАК ПЪЛНАТА СУМА НА ЕНТРОПИЯТА ВЪВ
ВСЕЛЕНАТА МОЖЕ ДА БЪДЕ НАМАЛЕНА ДО
МИНИМУМ?“

Мултивак замлъкна. Бавното премигване на лампите спря, далечният шум от превключващи релета изчезна. И тогава, когато ужасените техници почувстваха, че не могат вече да сдържат дъха си, телетайпът оживя внезапно, изхвърляйки отговора на Мултивак.

На хартията имаше отпечатани пет думи:

НЕДОСТАТЪЧНИ ДАННИ ЗА СМИСЛЕН
ОТГОВОР.

— Край на баса — прошепна Лупов. Двамата бързо си тръгнаха.

На следващата сутрин с натезжали глави и уста сякаш натъпкани с памук, забравиха за инцидента.

* * *

Джерод, Джеродин и Джеродет I и II наблюдаваха през визуализатора звездната картина, която се променяше след преминаването през хиперпространството. Изведнъж купищата звезди се отдръпнаха, давайки път на един блестящ мраморен диск, който се настани в центъра.

— Това е X-23 — каза уверено Джерод. Тънките му ръце се склучиха зад гърба му толкова здраво, че кокалчетата му побеляха. Малките Джеродети, и двете момиченца преминаваха през хиперпространството за първи път в живота си и се чувстваха объркани от моментната смяна на картините отвън. Те прекратиха смеховете си и сега, закачайки се една друга зад майка си, завикаха:

— Достигнахме X-23! Достигнахме X-23! Достигнахме...

— Тихо, деца — каза Джеродин строго. — Сигурен ли си, Джерод?

— Какво друго мога да бъда освен сигурен — отвърна Джерод, плъзвайки поглед по издатината от безинтересен метал точно под тавана. Тя минаваше по дължината на стаята, изчезвайки през стегнатата в отсрещния край. Беше дълга колкото самия кораб.

Джерод едва ли знаеше нещо повече за тънката ивица метал, освен че се казваше Микровак, на която всеки може да задава каквито си иска въпроси. Тя имаше също така задачата да не допуска отклонение на кораба от набеязания курс и да го доведе до крайната цел на пътуването. Освен всичко това се грижеше и за храненето му с енергия от различните Субгалактични Енергийни Станции и изчисляваше уравненията за хиперпространствени скокове.

Джерод и семейството му трябваше само да чакат и да живеят в комфортно обзаведената жилищна част на кораба.

Навремето някой беше казал на Джерод, че „ак“ в края на „Микровак“ означаваше „аналогов компютър“ на древен английски, но той почти беше забравил това. Очите на Джеродин се насълзиха, докато гледаше във визуализатора.

— Не се чувствам добре откакто напуснахме Земята.

— Но защо, за Бога? — удиви се Джерод. — Там нямахме нищо, а на X-23 ще имаме всичко. Ти няма да си сама. Няма да бъдеш пионер, на планетата вече има над един милион души. Господи, нашите праправнуци ще си търсят нови светове, защото X-23 ще бъде

пренаселен. Казвам ти — добави той след кратка пауза, — прекрасно е, че компютрите измислиха тези пътувания.

— Знам, знам — каза Джеродин тъжно.

Джеродет I бързо каза:

— Нашият Микровак е най-добрият Микровак в света.

— Аз също мисля така — каза Джерод, погалвайки я по косата.

Беше приятно усещане да имаш собствен Микровак и Джерод беше доволен, че беше част от това поколение, но нищо повече. По времето на баща му единствените компютри са били огромни машини, заемащи стотици квадратни километри площ. Имало е само един на планета. Наричали ги Планетарни АК. С времето обаче те ставали все по-усъвършенствани. На мястото на транзисторите дошли молекулни клапи, така че дори най-големият Планетарен АК сега заемаше едва половината пространство в космически кораб.

Джерод се чувстваше горд всеки път, когато си помислеше, че собственият му персонален Микровак е много по-сложен от древния примитивен Мултивак, с който за първи път с било опитомено Слънцето и почти толкова сложен, колкото земния Планетарен АК (най-големия), с който за първи път е бил решен проблемът за пътуванията през хиперпространството и са станали възможни пътешествията до звездите.

— Толкова много звезди, толкова планети — въздъхна Джеродин, заета със собствените си мисли. — Може би семействата винаги ще пътуват към нови планети, както ние сега.

— Не вечно — каза Джерод е усмивка. — Всичко това ще спре един ден, но след милиарди години. Много милиарди. Дори звездите се изчерпват. Ентропията трябва да се увеличи.

— Какво е ентропия, татко? — изписка Джеродет II.

— Ентропията, малката ми, е просто дума, която означава степента на изтощаване на Вселената. Всичко се изтощава, нали знаеш? Както малкия ти уоки-токи робот, помниш ли?

— Не можеш ли просто да сложиш нова батерия, като на моя робот?

— Самите звезди са батерии, мила. Веднъж изтощени, те не могат да се сменят.

Изведнъж Джеродет I избухна в плач.

— Не им позволявай, татко. Не позволявай на звездите да се изтощават.

— Виждаш ли какво направи — прошепна Джеродин раздразнено.

— Как бих могъл да зная, че това ще ги уплаши — изшептя Джерод в отговор.

— Попитай Микровак — изхълца Джеродет I — попитай го как да заредим отново звездите.

— Направи го — каза Джеродин. — Това ще ги успокои.

(Джеродет II също се беше разплакала.)

Джерод сви рамене.

— Сега, сега, милички. Ще попитам Микровак. Не се безпокойте, той ще ни каже.

Той попита Микровак, прибавяйки бързо „Напечати отговора“. Джерод взе в ръце лентата от тънък целуфилм и бодро каза:

— Микровак ни казва, че ще се погрижи за всичко, когато му дойде времето, така че не се безпокойте.

Джеродин добави:

— А сега, деца, време е за лягане. Скоро ще бъдем в новия си дом.

Джерод прочете отново думите върху целуфилма, преди да го унищожи:

НЕДОСТАТЪЧНИ ДАННИ ЗА СМИСЛЕН ОТГОВОР.

Той сви рамене и погледна визуализатора. X-23 стоеше точно пред него.

* * *

VJ-23X от Ламег се взираше в тъмните бездни на триизмерната маломасщабна карта на Галактиката и каза:

— Питам се не е ли абсурдно да бъдем толкова загрижени за материята?

MQ-17J от Никрон поклати глава:

— Мисля, че не. Знаеш, че след пет години Галактиката ще се напълни при този темп на експанзия.

Двамата изглеждаха на по дваайсет. Бяха високи и безупречно оформени.

— Все още — каза VJ-23X — се въздържам да предам песимистични рапорти до Галактическият Съвет.

— Аз не си представям друг вид рапорт. Поразмърдай ги малко. Ще трябва да предизвикаме любопитството им.

VJ-23X въздъхна:

— Пространството е безкрайно. Стотици милиарди Галактики са все още незаети. Дори повече.

— Сто милиарда *не са* безкрайност, а и стават все по-малко с времето. Помисли само! Преди дваайсет хиляди години човечеството реши проблемът за използването на звездната енергия, а само няколко столетия по-късно междузвездните пътувания станаха възможни. На човечеството му трябваша един милион години да запълни един малък свят и само петдесет хиляди години да запълни останалата част от Галактиката. Сега населението се удвоява на всеки десет години...

VJ-23X го прекъсна:

— Благодарение на безсмъртността.

— Точно така Безсмъртието съществува и ние трябва да го имаме предвид. Признавам, че и безсмъртието има своите лоши страни. Галактическият АК реши много от проблемите ни, но в решаването на проблема за опазване от старостта и смъртта нито една негова идея не намери приложение.

— Все пак, предполагам, не искаш да оставиш живота?

— Не съвсем — отвърна MQ-17J и добави тихо — Все още не. Не съм толкова стар. Ти на колко си?

— Аз съм все още под двеста... Но да се върнем на думата. Населението се удвоява на десет години. Когато свършим с тази Галактика ще напълним друга за десет години. Още десет години и ще заселим още две. Още едно десетилетие — нови четири. А за сто години ще запълним хиляда Галактики. За хиляда години — един милион Галактики. След десет хиляди години ще изпълним цялата позната Вселена. Тогава?

VJ-23X каза:

— Има и друг проблем. Транспортирането. Чудя се колко ли единици слънчева енергия ще са необходими, за да се придвижи населението на една Галактика до друга.

— Съвсем правилно. Човечеството вече консумира две слънчеви енергийни единици за година.

— И по-голямата част от тях се пропиляват. Въпреки това собствената ни Галактика употребява две слънчеви единици.

— Съгласен съм, но дори при сто процента ефикасност ние само отдалечаваме края. Енергийните ни нужди растат в геометрична прогресия, дори по-бързо от скоростта на популацията ни. Ще свършим енергията дори по-скоро от Галактиките. Хубава работа.

— Ще трябва да построим нови звезди от междузвездния газ.

— Или пък от разпръснатата топлина? — подметна MQ-17J саркастично.

— Сигурно има някакъв начин да реверсираме ентропията. Да попитаме Галактическият АК.

VJ-23X не беше напълно сериозен, но MQ-17J извади от джоба си АК-контакта и го постави на масата пред тях.

— Почти си го мислех — каза той. — Все някога човечеството ще се срещне с този проблем.

Той сериозно гледаше малкия АК-контакт. Той представляваше кубче, голямо само два инча и нищо повече, но беше свързано през хиперпространството с големия Галактически АК, който обслужваше цялото човечество.

MQ-17J замълча за момент, защото се замисли дали някога в безсмъртния си живот ще види Галактическият АК. Той живееше в един собствен малък свят, свързан като в паяжина с енергийни лъчи, съдържащи материята, с която вълните от суб-мезони заеха мястото на старите, бавни молекулярни клапи. И все пак въпреки субетерната си структура Галактическият АК беше хиляда пълни фута в диаметър.

MQ-17J внезапно запита АК-контакта:

— Може ли някога ентропията да бъде реверсирана?

VJ-23X го погледна изненадано:

— Ама, виж... аз не мислех, че ще трябва да го питаш за това нещо.

— Защо не?

— Ние и двамата знаем, че ентропията не може да бъде реверсирана. Не можеш да превърнеш димът и пепелта обратно в дърво.

— Имахте ли дървета във вашия свят? — попита MQ-17J.

Звукът от Галактическият АК ги извади от тишината. Гласът му се разнесе тънък и красив от малкия контакт на масата. Той каза:

НЯМА ДОСТАТЪЧНО ДАННИ ЗА СМИСЛЕН
ОТГОВОР.

— Виждаш ли! — каза VJ-23X.

Двамата се върнаха към въпроса за рапорта, който трябваше да изпратят на Галактическият Съвет.

* * *

Мозъкът на Зи Прайм обгърна новата Галактика с леко любопитство, породено от неизброимите купища звезди, блещукащи наоколо. Никога преди не беше виждал такова нещо. Ще успее ли някога да ги види всичките? Те бяха толкова много, всяка със своя човешки товар... Ала товарът в по-голямата си част беше само мъртва тежест. Все повече и повече истинската есенция на хората излизаше тук, в космоса Мозъци, не тела! Безсмъртните тела се връщаха обратно на планетите в очакване на вечността. Понякога те се раздвижваха за активност на материята, но това се случваше рядко. Няколко нови индивида дойдоха от съществуването си, за да се присъединят към тълпата, но какво от това? Във Вселената има място и за индивидуалност.

Зи Прайм беше изваден от унеса си от преминаването през него на засуканите мустачки на друг мозък.

— Аз съм Зи Прайм — каза Зи Прайм. — А ти?

— Аз съм Ди Суб Юн. Твоята Галактика?

— Наричахме я само Галактика. А вие?

— Ние също. Всички хора наричат Галактиките си Галактики и нищо повече. Защо пък не?

— Наистина. Откакто Галактиките са еднакви.

— Не всички. На една специална Галактика е възникнала човешката раса. Това я прави различна.

— На коя? — попита Зи Прайм.

— Не мога да кажа. Може би Вселенския АК знае.

— Ще го попитаме ли? Това ме интересува.

Възприятията на Зи Прайм се разшириха, докато самите Галактики се свиха и станаха нови, по-разпръснати, като точки върху огромен фон. Стоотици милиарди, всички с безсмъртните си същества всички разтварящи товара интелигентност, и с мозъци, носещи се свободно в пространството.

И все пак една от тях беше уникална с това, че беше първичната Галактика. Една от тях имаше в далечното си минало период, когато е била единствената Галактика, населена с хора.

Зи Прайм беше погълнат от желание да види тази Галактика и извика:

— Вселенски АК! От коя Галактика е произлязъл човешкият род?

Вселенският АК чу, защото във всеки свят и навсякъде в космоса той имаше свои готови рецептори, а всеки рецептор водеше през хиперпространството към някаква непозната точка, където Вселенският АК стоеше отделно.

Зи Прайм знаеше само за един човек, чиито мисли бяха проникнали в мисловното пространство на Вселенския АК и той разказваше само за едва виждащо се светецко кълбо, два фута в диаметър.

— Но как може това да е целият Вселенски АК? — беше попитал Зи Прайм.

— Повечето от него — беше отговорът — е в хиперпространството. В каква форма съществува там, не мога да си представя.

Зи Прайм знаеше, че никой човек не беше взел участие в направата на Вселенския АК. Всеки Вселенски АК проектираше и конструираше своя заместник. Всеки, по време на милионите години от съществуването си, събираше необходимите данни да построи подобър, по-сложен и по-способен заместник, в който да прелее собствените си запаси от данни и своята индивидуалност.

Вселенският АК прекъсна размишленията на Зи Прайм не с думи, а с напътствия. Интелектът на Зи Прайм бе поведен през неясното море от Галактики и една специална Галактика се разшири в

звезди. Мисълта дойде, безкрайно далечна, но и безкрайно ясна: „ТОВА Е ПЪРВИЧНАТА ГАЛАКТИКА НА ЧОВЕКА“. Но въпреки всичко тя беше същата, същата както всяка друга и Зи Прайм потисна разочарованието си. Ди Суб Юн, чийто ум го съпровождаше, изведнъж попита:

— Една от тези звезди ли е първоначалната звезда на Човека?

Вселенският Ак отговори:

ПЪРВИЧНАТА ЗВЕЗДА НА ЧОВЕКА СЕ ПРЕВЪРНА В НОВА.
СЕГА Е БЯЛО ДЖУДЖЕ.

— А хората на нея загинали ли са? — попита стреснато Зи Прайм, без да се замисля.

Вселенският АК отговори:

КАКТО И В ДРУГИ ТАКИВА СЛУЧАИ ЗА ФИЗИЧНИТЕ ИМ
ТЕЛА ВЪВ ВРЕМЕТО БЕШЕ ПОСТРОЕН НОВ СВЯТ.

— Да, разбира се — каза Зи Прайм, но дори така го обзе някакво чувство за загуба. Умът му се отдели от първичната човешка Галактика и се зарея назад, изгубвайки се сред замъглените точки. Той не искаше да я вижда никога повече. Ди Суб Юн попита:

— Какво не е наред?

— Звездите умират. Първичната звезда е мъртва.

— Те всички трябва да умрат. Защо не?

— Но когато цялата енергия изчезне, телата ни в крайна сметка ще умрат, а аз и ти с тях.

— Това ще стане след милиарди години.

— Не искам това да става дори и след трилион години.
Вселенски АК! Как могат да се запазят звездите?

Ди Суб Юн попита недоумяващо:

— Ти питаш как може да бъде променена посоката на ентропията?

Вселенският АК отговори:

ВСЕ ОЩЕ НЯМА ДОСТАТЪЧНО ДАННИ ЗА
СМИСЛЕН ОТГОВОР.

Мислите на Зи Прайм отлетяха обратно към собствената му Галактика. Той не обмени повече мисли с Ди Суб Юн, чието тяло може

би го чакаше в Галактика на трилион светлинни години разстояние, или на съседната на Зи Прайм звезда. Това нямаше значение. Нещастен, Зи Прайм започна да събира междузвезден водород, от който да построи малка звезда за себе си. Щом звездите трябва да умрат някога, поне някоя трябва да може да се построи все пак.

* * *

НАКРАЯ ЧОВЕКЪТ ОСТАНА САМ.

Съставен от трилиони, трилиони, трилиони вечни тела, всяко на своето място, всяко почиващо спокойно, тихо, неразруσιμο, всяко едно поддържано от свършени автомати, докато умовете на всички тела се претопиха заедно, неразличими един от друг.

Човекът каза:

— Вселената загива.

Човекът погледна замъглените Галактики. Гигантските звезди бяха изчезнали отдавна, обратно в най-неясното от неясното далечно минало. Почти всички звезди бяха бели джуджета, гаснещи в своя край. Новите звезди бяха образувани от праха между звездите, някои при естествени процеси, други от Човека, но и те си отиваха.

Все пак белите джуджета можеха да се сблъскват едно с друго и от огромните сили, освободени по този начин, се образуваха нови звезди, но и те не живееха дълго.

— Пестеливо използвана, разпределяна от Космическия АК дори така енергията, останала в цялата Вселена, ще стигне за милиарди години — каза Човекът.

— Дори и така да е, един ден тя ще свърши. Както и да се съхранява и пести, енергията изтича и не може да бъде върната. Ентропията трябва да стигне до максимум.

— Може ли ентропията да бъде реверсирана?

— Да попитаме Космическия АК.

Космическият АК ги заобикаляше, но не в космоса. Нито частица от него не беше в космоса. Той беше в хиперпространството и беше направен от нещо, което не беше нито материя, нито енергия.

Въпроси за неговия вид и природа нямаха смисъл във всички термини, които Човек разбираше.

— Космически АК — каза Човекът — как може да се промени посоката на ентропията?

ВСЕ ОЩЕ НЯМА ДОСТАТЪЧНО ДАННИ ЗА
СМИСЛЕН ОТГОВОР — отговори Космическият АК.

— Събери допълнителни данни — каза Човекът.

ЩЕ ГО НАПРАВЯ. ПРАВЯ ТОВА ОТ СТО
МИЛИАРДА ГОДИНИ. МОИТЕ ПРЕДШЕСТВЕНИЦИ И
АЗ МНОГО ПЪТИ СМЕ БИЛИ ПИТАНИ ЗА ТОВА.
ВСИЧКИ ДАННИ, С КОИТО РАЗПОЛАГАМ, СА
НЕДОСТАТЪЧНИ.

— Ще дойде ли време, когато данните ще бъдат достатъчно, или
проблемът е нерешим при всички положения? — попита Човекът.

Космическият АК отговори:

НЯМА НЕРЕШИМ ПРОБЛЕМ.

— Кога ще имаш достатъчно данни, за да отговориш на въпроса?
— попита Човекът. — Ще продължиш ли да работиш върху това?

ЩЕ ПРОДЪЛЖА — каза Космическият АК.

— Ще чакаме — каза Човекът.

* * *

Звездите и Галактиките умираха и се разпръсваха, а
пространството след десет трилиона години изтощаване, почерняваше

все повече.

Един по един хората се сливаха с АК. Всяко физично тяло губеше своята умствена идентичност и това в известна степен не беше загуба, а победа. Последният Човешки ум спря преди сливането, поглеждайки над пространството, което не включваше нищо друго освен остатъци от последните тъмни звезди. Нямахте нищо повече. Рядка материя и остатъци от топлина изчезваха към абсолютната нула.

— АК, това краят ли е? — попита Човекът. — Може ли този хаос да бъде превърнат пак във Вселена? Не може ли да стане това?

ВСЕ ОЩЕ НЯМА ДОСТАТЪЧНО ДАННИ ЗА
СМИСЛЕН ОТГОВОР — каза АК.

Последният човешки ум се стопи и остана да съществува единствено АК — в хиперпространството.

* * *

Материя и енергия намериха своя край, а с тях пространството и времето. Дори АК съществуваше само заради един последен въпрос. Въпрос, който никога не намери своя отговор още от времето на първия компютър десет трилиона години назад. Въпрос, зададен на компютър толкова далеч от АК, колкото човекът беше далече от Човека. На всички други въпроси беше отговорено и докато този последен въпрос не намереше своя отговор, АК не можеше да спре съзнанието, си.

Събирането на данни достигна своя край. Нищо не остана за събиране.

Но всички събрани данни трябваше да бъдат съпоставени във всички възможни взаимоотношения.

Накрая дойде моментът, в който АК научи как да обърне посоката на ентропията.

Само, че сега нямаше нито един човек, на когото АК да може да даде отговорна последния въпрос.

Все едно. При демонстрацията отговорът ще се погрижи за това.

След още един безвременен интервал АК измисли как най-добре да направи всичко. Внимателно и грижливо АК организира програмата.

Съзнанието на АК обхваща всичко онова, което някога беше Вселена, а сега Хаос. Стъпка по стъпка, това трябва да се направи.

И рече АК:

— Да бъде светлина!

И биде светлина...

ОТГЛЕЖДАТ ЛИ ТЕ ХОРА...?

Полицейският сержант Манкевич говореше по телефона и никак не се забавляваше. Погледнат отстрани, разговорът му звучеше горедолу така:

— Точно така — каза той — това бяха точните му думи. Дойде тука и ми казва: „Хвърлете ме в затвора, защото искам да се самоубия.“

— ... Не мога да Ви помогна. На мен също ми прозвуча налудничаво.

— ... Вижте, господине, този тип отговаря на описанието. Искате ми информация и аз Ви я давам.

— ... Имаше точно такъв белег на дясната буза и каза, че името му било Джон Смит. Той не каза, че е Доктор еди-кой си.

— ... Е сигурно е някой мошеник. Никой не се казва Джон Смит. Поне тук, в полицията.

— ... Сега е в затвора.

— ... Да, точно това имах предвид.

— ... Съпротива на офицер, нападение и обида, злонамерена вреда. Това са трите точки в обвинителния акт.

— ... Добре, чакам.

Манкевич погледна офицер Браун и закри с ръка слушалката. Огромната му длан покри почти целия телефон. Тъпото му лице беше зачервено и разгневено под рошавата бледожълта коса.

— Неприятности — каза той. — Само неприятности в това полицейско управление. По-добре да бях патрул...

— Кой се обади? — попита Браун. Той току-що бе влязъл и изобщо не му пукаше. Пък и си мислеше, че Манкевич наистина би изглеждал по-добре като патрулиращ полицаи.

— От Оук Ридж. От далече. Някакъв тип на име Грант. Шеф на институт по нещо си, а сега... Ало!

Манкевич отново стисна слушалката и заговори по-тихо.

— Слушайте — каза той, — нека Ви обясня всичко от начало. Искам да ме изслушате спокойно и ако не Ви хареса, може да

изпратите някой тук. Човекът не иска адвокат. Той твърди, че просто иска да остане в затвора и да Ви кажа право, това е добре дошло за мен.

— ... Ама слушате ли ме? Той пристига вчера, тръгва право към мене и казва: „Офицер, искам да ме хвърлите в затвора, защото искам да се самоубия.“ Аз му казвам: „Съжалявам, господине, че искате да се самоубивате. Не го правете, защото ако го направите, ще има да се разкайвате цял живот.“

— ... Съвсем сериозно. Казвам Ви точно това, каквото му казах. Не съм се шегувал, аз си имам и без това неприятности тук. Да не мислите, че само това ми е работата — да седя тук и да слушам разни мърморковци, които...

— ... Ама чакайте, де! Аз му казвам: „Не мога да Ви хвърля в затвора затова, че искате да се самоубиете. Това не е престъпление.“ Той ми вика: „Ама аз не искам да умирам.“ Тогава му казах: „Слушай, приятел, изчезвай оттук!“ Разбирам да искаше да извърши престъпление, а той не иска. Добре, тогава да не ми плаче на рамото.

— ... Свършвам. И той ми казва: „Ако извърша престъпление ще ме затворите ли?“ Аз му отвърщам: „Ако сте заловен, има свидетел и не платите гаранция, ще Ви затворя. А сега — изчезвайте!“ Тогава той грабна мастилницата от бюрото и преди да го спра я изсипа на отворения ми полицейски тефтер.

— ... Точно така! Защо си мислите, че сме включили и „злонамерена вреда“? Мастилото потече по панталоните ми.

— ... Да, нападение, и обида също! Аз тръгнах към него с надеждата, че ще успея да му наля малко акъл, а той ме ритна по пиццала и ми вкара един под окото.

— ... Не съм се гримирал. Защо не дойдете да ми видите лицето?

— ... Ще бъде предаден на съда тези дни. Може би в четвъртък.

— ... Три месеца е най-малкото, което ще получи, освен ако психолозите не кажат нещо друго. Мисля, че беше смахнат.

— ... Официално Джон Смит. Това е единственото име, което ни даде.

— ... Не, сър. Не може да бъде освободен извън съответната процедура, предвидена от закона.

— ... О'кей, приятел, направи го като искаш! Аз просто си върша работата тук.

Той тресна слушалката, гледайки я сърдито, после отново я вдигна и набра номер.

— Джанети? — и получил съответният отговор започна.

— Какво е това К.А.Е.? Говорих с някой си Джон и той каза...

— ... Не, глупако, не се майтапя. Ако беше майтап, щях да ти кажа. Та какво означава?

— Благодаря — каза след отговора със слаб глас и окачи слушалката.

Беше загубил цвета на лицето си.

— Тоя тип е бил шеф на Комисията по Атомна Енергия — каза той на Браун. — Обаждали са се от Оук Ридж, Вашингтон.

Браун скочи на крака.

— Може би ФБР е по следите на този Джон Смит. Сигурно е някой от ония ми ти учени. Трябвало е да опазят някои атомни тайни от тези типове — започна да философства той. — Всичко си беше о'кей, докато само Генералният Щаб знаеше за атомната бомба. А като допуснаха и тия ми ти учени...

— О, я млъкни! — изръмжа Манкевич.

Д-р Осуалд Грант не мърдаше погледа си, фиксиран в бялата разделителна линия на магистралата и управляваше колата, като че ли му беше някакъв враг. Той винаги караше така. Беше висок и сух, с отсъстващ израз на лицето. Коленете му опираха в кормилото, а кокалчетата на пръстите му побеляваха, когато влизаше в завой. Инспектор Дарити седеше до него с кръстосани крака по такъв начин, че лявата му обувка опираше вратата. Подметката му остави прашна следа, когато я махна оттам. Той прехвърляше от ръка в ръка малко джобно ножче. Преди малко беше извадил острието и разсеяно драскаше с него ноктите си. Един внезапен завой едва не му коства пръста и той прекрати заниманието си.

— Какво знаете за този Ралсън? — запита той.

Д-р Грант за миг отклони погледа си от пътя.

— Познавам го откакто защити доктората си в Принстън. Той е брилянтен човек.

— Брилянтен, а? Защо всички учени си приписват един на друг този епитет? Няма ли и някои посредствени?

— Има много. Аз съм един от тях. Но Ралсън не е. Питайте и другите. Питайте Опенхаймър. Питайте Буш. Той беше най-младшият наблюдател в Аламогордо.

— О'кей. Бриляnten е. А нещо за частния му живот?

Грант замълча.

— Нищо конкретно.

— Но Вие го познавате от Принстън. Колко години са това?

Вече два часа те се движеха на север по магистралата от Вашингтон. Бяха разменили едва няколко думи помежду си. Грант почувства, че атмосферата се променя и усети ръката на закона да стяга гърлото му.

— Той получи своята степен през четиридесет и трета.

— И не знаете нищо за личния му живот?

— Човекът си живееше собствен живот. Не беше много общителен. Страшно много хора са като него. Те работят под напрежение и когато свършат работа, нямат никакво желание да продължават с познатите си от лабораторията.

— Принадлежеше ли към някаква организация, за която и Вие да знаете?

— Не.

— Казвал ли Ви е някога нещо, което би го окачествило като нелоялен?

— Не! — извика Грант и за миг се възцари тишина.

Дарити пръв наруши мълчанието:

— Важна личност ли е Ралсън в ядрените изследвания?

Грант се прегърби над кормилото.

— Толкова важен, колкото и всеки друг. Уверявам Ви, че няма незаменими хора, но Ралсън винаги е бил по-скоро уникален. Той има инженерна мисловна способност.

— Какво означава това?

— Той не е голям математик, но може да измисли приспособленията, които вдъхват живот на математиките. Тогава няма равен на себе си. Навремето, инспекторе, имахме проблем, а нямахме време за решаването му. Наоколо нямаше нищо друго освен объркани мозъци. Изведнъж се появи той и каза: „Защо не опитате така и така?“ И отмина. Дори не се интересувахе след това дали работи. Само че винаги работеше. Винаги! Може би някой ден щяхме сами да стигнем

до решението, но щеше да ни отнеме месеци. Просто не знам как го прави. Няма и смисъл да го питаме. Само те поглежда, казва: „Очевидно беше“ и отминава. Естествено, след като веднъж ни е показал, нататък е очевидно.

Инспекторът го остави да довърши, но не последва продължение и той попита:

— Бихте ли казали, че е особняк?

— Когато един човек е гений, не можете да очаквате от него да бъде нормален, нали?

— Може би не. В какво точно се проявяваше аномалността на този особен гений?

— Той никога не говореше. Понякога не работеше.

— Вместо това си стоеше в къщи и ходеше за риба?

— Не. Идваше в лабораторията, но само седеше на бюрото си. Понякога това можеше да продължи със седмици. Не гледаше към никого и не отговаряше, когато му се говореше.

— А изоставял ли е някога напълно работата си?

— Имате предвид преди този инцидент? Никога!

— Заявявал ли е някога, че иска да извърши самоубийство? Казвал ли е някога, че се чувства сигурен само в затвора?

— Не.

— Сигурен ли сте, че този Джон Смит е Ралсън?

— Почти. Той има белег от изгаряне с химикал на дясната си буза, който не може да бъде сбъркан.

— О'кей. Тогава аз ще говоря с него и ще видя как е.

Отново настъпи тишина. Д-р Грант следеше виещата се като змия пътна линия, а инспектор Дарити подхвърляше джобното си ножче от ръка в ръка.

Надзирателят изслуша разговора по уредбата и огледа посетителите си.

— Можем да го доведем тук, инспекторе.

— Не — поклати глава д-р Грант. — Ние ще отидем при него.

— Това нормално ли е за Ралсън, д-р Грант? — попита Дарити.

— Бихте ли очаквали от него да нападне пазача, опитвайки се да избяга от килията си?

— Не мога да кажа — отвърна Грант.

Надзирателят разпери ръце. Дебелият му нос се набръчка.

— Не сме се опитвали да правим нищо с него досега, защото пристигна телеграма от Вашингтон, но мястото му наистина не е тук. И ще бъда много доволен да се отърва от него.

— Ще се срещнем в килията му — каза Дарити.

Те продължиха по тесен коридор с килии от двете страни.

Празни, безразлични очи проследиха преминаването им.

Д-р Грант настръхна.

— Държете го тук през цялото време?

Дарите не отговори.

Надзирателят, крачещ пред тях, спря.

— Това е килията.

— Това ли е д-р Ралсън? — попита Дарити.

Д-р Грант мълчаливо погледна фигурата върху койката. Човекът лежеше, но когато приближиха се надигна на лакът и сякаш се затвори в себе си.

Косата му беше тънка, пясъчноруса, фигурата му беше слаба, сините му, очи бяха празни и безизразни. На дясната му буза имаше открояващо се розово петно.

— Да, Ралсън е — каза д-р Грант.

Пазачът отвори вратата и пристъпи вътре, но Дарите го отпрати с жест. Ралсън ги наблюдаваше безмълвно. Той вдигна краката си на койката и се излегна. Адамовата му ябълка подскачаше, когато преглъщаше.

— Д-р Елууд Ралсън? — каза Дарите тихо.

— Какво искате? — прозвуча изненадващ баритон.

— Бихте ли дошли с нас, моля? Имаме няколко въпроса, които бихме желали да Ви зададем.

— Не! Оставете ме на мира!

— Д-р Ралсън — обади се и Грант. — Изпратен съм тук да Ви помоля да се върнете на работа.

Ралсън се вгледа в учения и за миг нещо различно от страх блесна в очите му.

— Здравей, Грант — каза той и стана от койката си. — Слушай, опитах се да ги накарам да ме сложат в тапицирана килия. Не можеш ли да им кажеш да го направят? Ти ме познаваш, Грант, аз няма да искам нещо, ако знам, че не е необходимо. Помогни ми. Не издържам при тия твърди стени. Те ме карат да...

Той плесна с длан сивия бетон под койката.

Дарити гледаше замислено. Той взе ножчето си и извади острието му. Внимателно драсна по нокътя на палеца си и каза:

— Бихте ли желали да се видите с лекар?

Ралсън не отвърна. Той следеше блестящия метал и устните му се навлажниха. Дишането му стана рязко и учестено.

— Махнете това нещо! — каза той.

Дарити спря.

— Какво да махна?

— Ножът. Не го дръжете пред мен. Не мога да го гледам.

— Защо? — попита Дарити. — Нещо не е наред ли? Това е хубав нож.

Ралсън скочи. Дарити отстъпи назад и с лявата си ръка улови китката му, като едновременно вдигна ножа високо във въздуха.

— Какво има, Ралсън? Какво Ви става?

Грант извика нещо като протест, но Дарити не му обърна внимание.

— Какво искате, Ралсън? — попита той.

Ралсън се опитваше да се протегне нагоре, но хватката на Дарити му пречеше.

— Дайте ми ножа — изпъшка той.

— Защо, Ралсън? Какво искате да правите е него?

— Моля Ви! Аз трябва... — гласът му стана умолителен. — Аз трябва да свърша с живота си.

— Искате да умрете?

— Не! Но съм длъжен!

Дарити го бутна. Ралсън залитна и падна на койката си, която шумно изскърца. Дарити бавно прибра острието в прореза му и скри ножа. Ралсън покри лицето си. Раменете му потреперваха, но самият той не помръдваше.

От коридора долетяха виковете. Другите затворници реагираха на шума, идващ от килията на Ралсън. Пазачът притича, крещейки „Тишина!“

— Всичко е наред — каза му Дарити.

Той бършеше ръцете си в дълга бяла кърпа.

— Струва ми се, че ще ни трябва лекар за него.

Д-р Готфрид Блауцайн беше дребен, мрачен и говореше с лек австрийски акцент. Малко му трябваше, за да заприлича на карикатура на психиатър. Но беше гладко избърснат и облечен изискано. Той наблюдаваше Грант внимателно и изпитателно, отбелязвайки наблюденията и изводите си. Всъщност той автоматично вършеше това с всеки, с когото се срещаше.

— Вие ми представихте част от картината. Описахте ми един човек с голям талант, дори гений. Казахте ми, че винаги се е чувствал неудобно сред хората, че никога не се е приспособил към лабораторното обкръжение. Дори сега е тук, защото е имал големи успехи. Има ли друга среда, към която той да е приспособен?

— Не Ви разбирам.

— Не на всеки от нас се случва щастието да намери подходящата компания на работното място или там, където живее. Често пъти някои компенсират това със свирене на инструмент или ходене на излети. Други пък се включват в някой клуб. Просто, всеки си създава нов тип общество извън работата, в което да се чувства като у дома си. Няма нужда да е свързано с професията му. Това е едно освобождаване. Не е задължително за един нездрав човек, — той се усмихна и добави — самият аз колекционирам марки. Активен член съм на Американското дружество на филателистите.

Грант поклати глава.

— Не знам с какво се е занимавал в свободното си време. Но се съмнявам да е правел нещо като това, което споменахте.

— Хм. Това вече е тъжно. Почивката и удоволствието са навсякъде около нас, но все пак трябва да ги потърсите, нали?

— Говорихте ли с д-р Ралсън?

— За неговите проблеми? Не.

— Няма ли да го направите?

— О, да. Но той е тук едва от една седмица. Все някой трябва да му даде шанс да се възстанови. Той беше много възбуден, когато дойде тук. Беше почти в делириум. Нека го оставим да почине и да привикне към новата среда. Тогава ще го питам.

— Ще бъдете ли в състояние да го върнете на работа?

Блауцайн се усмихна.

— Как бих могъл да зная? Аз дори не знам нищо за болестта му.

— Бихте ли могъл да го отървете от най-лошото — тази самоубийствена мания, а за останалото да го лекувате, докато е на работа?

— Може би. Не мога да изразя мнение сега, без да съм говорил с него.

— Колко дълго мислите, че ще продължи това?

— На този въпрос, д-р Грант, никой не би могъл да отговори.

Грант вкопчи ръцете си една в друга.

— Направете всичко, което би било добре за него. Много по-важно е, отколкото си представяте.

— Може би. Но Вие също бихте могъл да ми помогнете, д-р Грант.

— Как?

— Можете ли да ми дадете информация, която би била класифицирана като свръхсекретна?

— Каква информация?

— Бих искал да знам броя на самоубийствата сред ядрените физици от 1945 година насам. Също така колко от тях изоставят службата си, прехвърляйки се на друга научна работа, и колко напълно изоставят науката?

— Има ли това връзка с Ралсън?

— Не мислите ли, че това е някаква болест, свързана с работата му, тази негова ужасна несретност?

— Ами... всъщност страшно много хора напускат работа, естествено.

— Защо „естествено“, д-р Грант?

— Вие сигурно знаете как е, д-р Блаущайн. Атмосферата в съвременните ядрени изследвания е една от най-напрегнатите и най-секретните. Работа с правителството, работа с военните. Не можеш да говориш за работата си, трябва да внимаваш какво приказваш. Естествено, ако ти падне шанс за работа в университет, където да можеш сам да избираш часовете си, да вършиш собствената си работа, да пишеш писма, които няма да се съгласуват с К.А.Е., ти я приемаш.

— И завинаги напускаш полето на своята специалност.

— Винаги се намират невоенни приложения. Разбира се, имаше един, който напусна по други причини. Той ми разказа веднъж, че не можел да спи нощем. Казваше, че чувал стотици хиляди писъци от

Хирошима, когато угасвал лампата. Последното, което разбрах за него бе, че е станал счетоводител в галантериен магазин.

— А Вие чували ли сте някога писъци?

Грант кимна.

— Не е приятно усещане да знаеш, че поне малко от отговорността за ядреното унищожение е твоя.

— Как сее чувствал Ралсън?

— Той никога не говореше за такива неща.

— С други думи, ако го е почувствал, той не е отворил предпазния клапан, изпускащ парата, както останалите.

— Мисля, че не е.

— Но, все пак, ядрени изследвания трябва да се правят, нали?

— Бих казал.

— Какво бихте направили Вие, д-р Грант, ако почувствате, че *трябва* да направите нещо, което *не бива*?

Грант сви рамене.

— Не зная.

— Някои хора се самоубиват.

— Вие мислите, че това е причината, която повали Ралсън?

— Не знам. Ще поговоря с д-р Ралсън тази вечер. Не Ви обещавам нищо, разбира се, но ще Ви предам всичко, което узная.

Грант стана.

— Благодаря Ви, докторе. Ще се опитам да получа информацията, която Ви е нужна.

Елууд Ралсън беше престоял вече седмица в санаториума на д-р Блаущайн. Лицето му изглеждаше отпуснато и безпокойството му го нямаше. Не носеше колан и вратовръзка. Обувките му също бяха без връзки.

— Как се чувствате, д-р Ралсън? — попита го Блаущайн.

— Отпочинал.

— Добре ли се отнасяха с Вас?

— Нямам оплаквания, докторе.

Ръката на Блаущайн опипом потърси ножа за отваряне на писма, с който имаше навик да си играе от време на време, но пръстите му не

срещнаха нищо. Той беше прибран, разбира се, както и всичко друго, което имаше остри ръбове. На бюрото му нямаше нищо, освен хартия.

— Седнете, д-р Ралсън — каза той. — Прогресират ли симптомите Ви?

— Искате да кажете, усещам ли това, което Вие бихте нарекли „самоубийствени импулси“? Да. По-силни или по-слаби, в зависимост от мислите ми, струва ми се. Но те са винаги с мен. Не можете да ми помогнете по никакъв начин.

— Може би сте прав. Често има случаи, при които не мога да помогна. Но аз бих желал да узная, колкото се може повече за Вас. Вие сте важен човек...

Ралсън изсумтя.

— Не сте ли съгласен с това? — запита Блаущайн.

— Не, не съм. Няма важни хора, по-важни от индивидуалните бактерии.

— Не Ви разбирам.

— Не очаквам да разбирате.

— И все пак струва ми се, че зад Вашето становище има много смисъл. Със сигурност ще ми бъде много интересно да ми разкриете част от тази мисъл.

За първи път Ралсън се усмихна. Ала това не беше щастлива усмивка. Ноздрите му бяха побелели.

— Изумително е като Ви наблюдавам, докторе — каза той.

— Вие подходите толкова съвестно към работата си. Слушате ме с такъв измамен интерес и неискрена симпатия. Аз мога да Ви наговоря куп свършено абсурдни неща, а Вие пак ще ме слушате, нали?

— Не мислите ли, че интересът ми може да бъде истински, дори професионален?

— Защо?

— Не искам да дискутирам това.

— Бихте ли желал да се върнете в стаята си?

— Ако не Ви преча — не! — внезапно гласът му стана гневен. — Защо не мога да Ви бъда полезен? Не обичам да говоря с хората. Те са глупави. Те не виждат нещата. Гледат очевидното с часове и не разбират нищо от него. Ако говоря с тях, те не биха ме разбрали, те губят търпение, смеят се. Вие трябва да ме слушате. Това е Вашата

работа. Вие не можете да ме прекъснете и да ми кажете, че съм луд. Дори допускам, че си го мислите.

— Ще бъда доволен да чуя каквото и да ми кажете.

Ралсън пое дълбоко въздух.

— За една година научих нещо, което много малко хора знаят. Може би никой жив човек не го знае. Знаете ли, че човешкият културен възход напредва с голяма скорост? *В разстояние на две поколения, в един град с тридесет хиляди свободни хора, литератори и артистични гении са удовлетворявали една нация. Говоря за Атина на Перикъл.* Има и други примери. Флоренция на Медичите, Англия на Елизабет, Испания на Кордовските Емири. Имало е тласък на социалните реформи сред Израилтяните в VIII и VII век преди новата ера. Разбирате ли ме?

Блаущайн кимна.

— Виждам, че историята е предмет, който Ви интересува.

— Защо не? Къде е казано, че трябва да се посветя изцяло на ефективните атомни сечения и квантовата механика?

— Разбира се, разбира се. Продължете, моля!

— В началото реших, че трябва да науча повече за истинската същност на историческите цикли, като се консултирам със специалист. Имах няколко срещи с професионален историк. Напразно губене на време!

— Как се казваше този историк?

— Има ли значение?

— Вероятно не, ако смятате, че е поверително. Какво Ви каза той?

— Каза ми, че греша за това, че историята върви на тласъци. Каза ми, че след задълбочено проучване на великите цивилизации на Египет и Шумерия се е установило, че те не са възникнали ей така внезапно, от нищото, а са продукт на дълго развиващи се субцивилизации, които вече са били достатъчно усъвършенствани. Също така каза, че Атина на Перикъл е изградена върху по-несъвършената предпериклова Атина, но без която годините на Перикъл не биха били същите. Аз го попитах защо не е имало постпериклова Атина, на по-високо ниво, а той ми отговори, че Атина е била опустошена от чума и от дълга война със Спарта. Аз се поинтересувах за другите цивилизации и се оказа, че винаги война е

слагала края им или в някои случаи го е придружавала. Историкът просто беше като всички останали. Истината си стоеше пред него, трябваше само да се наведе и да я вземе, но той не го направи.

Ралсън заби поглед в пода и продължи уморено:

— Понякога те идваха в лабораторията при мен, докторе. Казват ми: „Как, по дяволите, да се избавим от този и този ефект, който скапва всичките ни измервания?“ Показват ми инструментите, диаграмите и аз им казвам: „Решението е пред очите ви. Защо не направите това и това? Дори и децата могат да ви го кажат.“

След това отминавах, защото не можех да гледам объркването, изписано на тъпите им лица. По-късно идват при мен и ми казват: „Работи, Ралсън. Как се сети?“, а аз не мога да им обясня, докторе, това е все едно да обясняваш защо водата е мокра. Затова не можах да обясня на историка. Не мога да обясня и на Вас. Само си губим времето.

— Бихте ли желал да се върнете в стаята си?

— Да.

Блаущайн седя учуден доста време, след като Ралсън излезе от кабинета му. Пръстите автоматично напипаха горното дясно чекмедже на бюрото и измъкнаха оттам ножа за писма. Той започна да го върти из ръцете си.

Накрая вдигна телефона и набра един номер.

— Тук е Блаущайн — каза той. — Научих за някакъв професионален историк, който е говорил с д-р Ралсън преди известно време, горе-долу преди година. Не знам как се казва. Дори не знам свързан ли е с университета. Ако можете да го намерите, бих желал да поговоря с него.

Тадеуш Милтън, доктор по философия, се втренчи замислено в Блаущайн и прекара ръка през оловносивата си коса.

— Дойдоха при мен и аз им казах, че наистина съм се срещал с този човек. Както и да е, аз нямам връзка с него. Почти нищо, освен няколко беседи от професионално естество.

— Как дойде при вас?

— Писа ми писмо. Но защо на мен, а не на някой друг, не знам. По това време в едно специализирано издание излезе серия студии, написани от мен. Може би те са привлекли вниманието му.

— Сигурно. Какво съдържаха тези студии?

— Разсъждения за обосноваността на цикличните доближавания на историята, за това как отделните цивилизации следват законите на възход и падение при всеки аналогичен случай.

— Четох Тойнби, д-р Милтън.

— Е, значи знаете какво имам предвид.

— И когато д-р Ралсън се консултира с Вас, беше ли това във връзка с цикличните доближавания на историята?

— Хм. Мисля, че да. Разбира се, човекът не е историк и някои от неговите виждания за културните тенденции са някак драматични и... как да кажа... таблоидни. Извинете ме, докторе, ако Ви задам един въпрос, който може да Ви се стори неуместен. Д-р Ралсън Ваш пациент ли е?

— Д-р Ралсън не е добре и е под мое наблюдение. Това, а и всичко казано дотук, е поверително, разбира се.

— Естествено. Разбирам. Както и да е, Вашият отговор обяснява някои неща. Някои идеи на д-р Ралсън клоняха почти към ирационалност. Той непрекъснато се безпокоеше, поне по мое мнение, за връзката между, както той ги нарече, „културни изблици“ и бедствия от всякакъв вид. Сега често се отбелязват такива връзки. Периодите на най-голямата жизненост на нацията често са и периоди на голяма национална нестабилност. Холандия е типичен пример за това. Велики нейни артисти, политици, изследователи са живели в началото на 17 век. Това е времето, когато страната е била вкопчена в смъртна схватка с най-голямата сила по това време — Испания. А когато страната е била подложена на разруха, тя е изграждала империя в Далечния Изток и е заселвала северния бряг на Южна Америка. Корабите ѝ са воювали безспир с Англия. И изведнъж, осигурила политическата си безопасност, тя е залязла. Както казах, това не е необичайно. Някои индивидуалности групи са се издигали до невероятни висоти в отговор на някакво предизвикателство и са западали с отсъствието му. Понякога д-р Ралсън изоставяше пътищата на здравия разум и настояваше, че такъв възглед свидетелства за объркана кауза и ефект. Той заявяваше, че не времената на войни и опасности са стимулирали „културните изблици“, а по-скоро обратното. Твърдеше, че всеки път, когато група хора са показвали по-голяма жизненост и способности, неизбежна война е разбивала възможността за по-нататъшното им развитие.

— Да, да — каза Блаущайн замислено.

— Често аз му се присмивах — продължи Милтън. — Страхувам се, че беше така. Може би това е причината, поради която не проведохме последната си среща. Точно преди края на беседата ни той ме попита крайно разгорещено дали не намирам за странно, че такова невероятно създание като човека доминира на земята, след като най-голямото му преимущество е неговата интелигентност. Тогава аз се разсмях с глас. Може би не трябваше да го правя. Бедният човек...

— Това е естествена реакция — каза Блаущайн. — Но сега не мога да си позволя да отнемам повече от времето Ви. Бяхте много полезен.

Стиснаха си ръцете и Тадеуш Милтън си отиде.

— Ето — каза Дарити — тук са Вашите данни за последните самоубийства сред учените среди. Имате ли някакви предположения?

— Щях да попитам Вас за това — възрази тихо Блаущайн. — ФБР би трябвало старателно да е направило разследването.

— Можете да се обзаложите за това. Те *са* самоубийци. Няма никаква грешка. Извършената проверка се отнася и за хора от другите департаменти. Цифрата е четири пъти над нормалната.

— Ами Британските учени?

— Същата работа.

— Може ли руснаците да имат пръст в тази работа?

— Кой може да каже? — следователят се наведе напред. — Док, да не мислите, че имат някакъв лъч, който кара хората да се самоубиват? Съмнително е някак си, че най-засегнати са хората свързани с ядрените изследвания.

— Така ли? Може би не. Ядрените физици са подложени на особено голямо натоварване. Трудно е да се твърди каквото и да било без внимателно проучване.

— Мислите, че причината може да са комплекси?

Блаущайн направи гримаса.

— Психиатрията става все по-популярна. Всичко живо говори за комплекси и неврози, за психози и за какво ли не още. Човек придобива комплекс за вина, само защото друг човек спи спокойно.

Ако бях говорил с всеки един от хората, извършили самоубийство, може би щях да знам нещо.

— Вие говорихте с Ралсън!

— Да, аз говорих с Ралсън.

— Той има ли комплекс за вина?

— Не съвсем. Той има такова минало, че не ме изненадва болезнената му заинтересованост към смъртта. Когато е бил на дванадесет години е видял смъртта на майка си, прегазена от автомобил. Баща му бавно е умираше от рак. Все още не е ясен ефектът на тези преживявания върху сегашното му състояние.

Дарити си взе шапката.

— Е, пожелавам Ви напредък, Док. Тук има нещо голямо, по-голямо даже от ядрената бомба. Не знам какво ще е това — но го има.

Ралсън настояваше да остане прав.

— Имах лоша нощ, докторе.

— Надявам се — каза Блауцайн — тези разговори да не Ви безпокоят.

— Е, може и да ме безпокоят. Те ме карат да се замислям отново. Но нещата се влошават, когато го правя. Как бихте се чувствали като част от култура бактерии, докторе?

— Никога не съм се замислял. За една бактерия, може би нормално.

Ралсън не го слушаше. Той бавно каза:

— Култура, в която се изучава интелектът. Ние изучаваме всякакви неща, доколкото генетичните им структури ни интересуват. Ние кръстосваме дрозофилите с червени очи с тези с бели и наблюдаваме резултата. Не ни пука за червените или белите очи, а се опитваме да открием чрез тях основните генетични принципи. Разбирате ли ме?

— Напълно.

— Дори при хората можем да проследим различни физически характеристики. Например Хабсбургските устни и хемофилията са започнали при кралица Виктория и чрез наследниците ѝ са се разпространили сред Испанските и Руските царски семейства. Дори можем да проследим слабоумието у Джукезите и Каликаките. Това се

учи по биология в университета. Ала не може да се отглеждат човешки същества по начина, по който се развъждат винарки. Хората живеят твърде дълго. Ще са нужни векове, за да се приключи опитът. Цяло щастие е, че нямаме специална раса, която се възпроизвежда на седмични интервали, нали?

Той изчака отговор, но Блауцайн само се усмихна.

— Точно това бихме били за някои други същества, чийто живот продължава хиляди години. За тях ние ще сме достатъчно бързо размножаващи се краткоживеещи създания и те ще могат да изучават генетиката на музиканти, артисти, учени, интелегенти и така нататък. Не че тези неща ги интересуват повече, отколкото нас ни интересуват белите очи на винените мухички.

— Много интересно мнение — каза Блауцайн.

— Това не е просто мнение. Това е истината. За мен е очевидно и съвсем не ме е грижа как ви изглежда на Вас. Погледнете около себе си. Вижте планетата Земя. Що за абсурдни животни сме ние, та да бъдем господари на света след измирането на динозаврите. Да, ние сме интелигентни, но какво е интелектът? Мислим си, че е важно, само защото го имаме. Ако тиранозаврите можеха да избират качеството, което да им осигури господство сред другите същества, биха избрали големината и силата. И щеше да е по-добре за тях. Щяха да просъществуват дълго време. Интелектът сам по себе си не е нещо много, доколкото е замесен в жизнените ценности. Слонът схваща много бавно, сравнен с врабчето например, макар че е много по-интелигентен. Кучето също се справя добре, но все пак не толкова, колкото къщната муха, срещу която замахва всяка човешка ръка. Или да вземем приматите като група. Малките екземпляри се боят от враговете си, по-големите винаги са били забележително несръчни в опитите са да задържат повече от това, което могат. Бабуините са най-добре и това се дължи по-скоро на кучешките им зъби, отколкото на ума им.

Светли капки пот покриха челото на Ралсън.

— И всеки може да види, че човекът е скроен и направен според точните спецификации на онези, които ни изучават. Преди всичко приматите живеят кратко. Наистина, по-големите живеят по-дълго, което е първостепенен закон в животинския свят. Все пак човешките същества имат продължителност на живота два пъти по-голяма от тази

на големите шимпанзета. Хората живеят по-дълго дори от горилата, която е по-тежка от тях. Ние съзряваме по-късно. Сякаш сме били грижливо отгледани да живеем малко по-дълго, така че жизненият ни цикъл да бъде с подобаваща дължина.

Той скочи на крака, размахвайки юмруци над главата си.

— Хиляда години са...

Блаущайн бързо натисна един бутон.

За момент Ралсън се възпротиви срещу облечените в бяло пазачи, които влязоха, но след това се остави да го отведат. Блаущайн гледаше подире му, клатейки глава и вдигна телефона.

Позвъни на Дарити.

— Инспекторе, Вие добре знаете, че това ще отнеме доста време.

Послуша малко и поклати глава.

— Знам. Отчитам спешността.

Гласът в слушалката беше тънък и суров.

— Докторе, Вие се бавите. Изпращам Ви д-р Грант. Той ще Ви обясни ситуацията.

Д-р Грант попита как е Ралсън, след това попита някак тъжно може ли да го види. Блаущайн учтиво поклати глава.

— Натоварен съм да Ви обясня настоящата ситуация в ядрените изследвания — каза Грант.

— Така че да разбере, нали?

— Надявам се. Но ще трябва да Ви припомня...

— Нито дума никому. Да, знам. Несигурността на част от хората Ви е много лош симптом. Трябва да знаете, че тези неща не могат да се скрият.

— Вие живеете с тайната.

— Разбира се. И каква е настоящата тайна?

— Има... или най-малкото може да се направи защита срещу атомната бомба.

— И това е тайна? По-добре би било да я разгласите на целия свят.

— За Бога, не! Чуйте ме, д-р Блаущайн. Засега всичко е само на хартия. Всичко е на равнище E=mc². Може и да не стане. Би било лошо да се подхранят надежди, които могат да бъдат разбити. От друга

страна, ако знаем, че *почти* имаме защита, *може* да се появи желание да започнем войната и да победим преди защитата да е напълно завършена.

— Не ми се вярва. Ала въпреки всичко Ви разбирам. Какво представлява тази защита, или вече ми казахте повече, отколкото трябва?

— Не, мога да Ви кажа колкото искам, стига да Ви убедя, че трябва да имаме Ралсън — и то бързо!

— Добре, тогава ми кажете и аз също ще знам тайната. Ще се чувствам като член на Кабинета.

— Ще узнаете много повече. Нека Ви обясня на по-достъпен език. Досега военните разработки напредваха абсолютно еднакво и в нападателните и в отбранителните оръжия. Още от изобретяването на барута ракетите са се считали за нападателни оръжия. Ала нещата се промениха. Средновековният мъж в ризница на кон стана модерен мъж в самоходен танк, а каменният замък се превърна в бетонен бункер.

— Прекрасно. Изяснихте ми. Но с атомната бомба всичко стана по-различно, нали? Трябва да забравите бетона и желязото като защита.

— Добре. Ние не можем да правим все по-дебели и по-дебели стени. Ще свършим достатъчно здравите материали. Така че този вариант отпада. При атомна атака трябва да оставим атомът да ни защити. Ще използваме самата енергия, силовото поле.

— А какво е силово поле — попита внимателно Блауцайн.

— Бих искал да мога да Ви кажа. Засега то е само уравнение, написано на хартия. Трябва така да се канализира енергията, че да създаде стена от нематерия, теоретично. На практика обаче ние не знаем как да го направим.

— Това би била стена, през която нищо не може да премине? Дори и атоми?

— Дори и атомни бомби. Единственото ограничение за силата ѝ ще бъде източникът на енергия, който ще я захранва. Теоретично стената би могла да бъде непроницаема дори за радиация. Гама-лъчите ще се разбиват в нея. Всичко, за което мечтаем, е един екран на произволно място в градовете, практически неконсумиращ енергия. В един момент той ще бъде включен на максимален интензитет за време

от порядъка на милисекунда в резултат на късовълновата радиация. Всичко това теоретически е възможно.

— А защо ви трябва Ралсън?

— Защото той е единственият, който може да го осъществи на практика. Това трябва да стане много бързо. В тези дни всяка минута е скъпа. Знаете какво е международното положение. Атомната защита *трябва* да изпревари атомната война.

— Сигурен ли сте за Ралсън?

— По-сигурен съм в него, отколкото във всеки друг. Човекът е изумителен, д-р Блауцайн. Той винаги е прав. Никой не знае как го прави.

— Може би интуиция? — психиатърът изглеждаше обезпокоен.
— Разсъждения, които надминават границите на обикновения човешки капацитет? Това ли е?

— Не претендирам, че знам какво е.

— Оставете ме тогава да говоря с него още веднъж.

— Добре — Грант стана да си върви, но внезапно се досети за нещо. — Трябва да Ви кажа, докторе, че ако не направите нещо, Комисията планира да вземе от Вас д-р Ралсън.

— И да опита при друг психиатър? Ако желаят, нека го направят. Няма да им преча. Но по мое мнение никой, държащ на репутацията си лекар, не би предприел бързо лечение.

— Ние не възнамеряваме да провеждаме по-нататъшни психически лечения. Просто искаме да се върне на работа.

— Тогава, д-р Грант, аз ще се боря. Вие няма да изкопчите нищо от него. Само смъртта му.

— Ние никога не сме изкопчвали нещо от него.

— Но сега имате шанс, нали?

— Надявам се. Но, моля Ви, не обръщайте внимание на това, че казах нещо за вземането на Ралсън.

— Няма. Благодаря за вниманието. Довиждане, д-р Грант.

— Последният път се държах като глупак, нали, докторе? — попита Ралсън. Беше намръщен.

— Искате да кажете, че не вярвате на това, което казахте тогава?

— *Вярвам!* — гласът на Ралсън леко трепна.

Той се втурна към прозореца, а Блаущайн се облегна в креслото си, за да може да вижда. На прозореца имаше решетки — не можеше да се скочи, а и стъклото беше непробиваемо.

Залезът беше свършил и звездите започнаха да се показват. Ралсън ги гледаше очарован, след това се обърна към Блаущайн и протегна пръста си навън.

— Всяка една от тях е инкубатор. Те поддържат температурата на желаното ниво. Различни експерименти, различни температури. А планетите, които обикалят около тях, са само гигантски култури, съдържащи хранителни разтвори и различни форми на живот. Експериментаторите са икономични, които и да са те. Те култивират много видове форми на живот в тази особена епруветка. Динозаври в една влажна, тропическа вечност и нас самите между ледниците. Включват слънцето и го изключват, а ние се опитваме да измислим физика за него. Физика! — Устните му се отдръпнаха, оголвайки зъбите му.

— Може би не е възможно слънцето да бъде включвано и изключвано по желание — предположи д-р Блаущайн.

— А защо не? Това е просто един нагревателен елемент като печката. Мислите ли, че бактерията знае какво е това нещо, чиято топлина достига до нея? Кой знае? Може би те също създават своите теории. Може би си имат обяснение за космическите катастрофи, при които избухващите електрически крушки създават резки по Петриевите стъкленици? Може и да си мислят, че някакъв благодетелен творец ги е създал заедно с храната и топлината и им е казал: „Плодете се и се размножавайте!“

Ние сме създания като тях. Не знам защо. Подчиняваме се на така наречените природни закони, които не са нищо друго освен нашата интерпретация за неразбираемите сили, които ни заобикалят.

И ето, сега те правят най-големия си експеримент. Той продължава близо двеста години. Решават да развият склонност към механиката в Англия — през 17 век, струва ми се. Ние наричаме това Техническа Революция. Тя започна с парата, мина през електричеството, а после достигна и атома. Беше интересен експеримент, но те не могат да го оставят да продължи. Което обяснява защо трябва да бъдат толкова драстични в приключването му.

— А как мислят да свършат? Имате ли някаква идея за това? — попита Блауцайн.

— Питате *мене* как планират да свършат? Ами, погледнете днешния свят и след това попитайте пак какво би могло да доведе до край техническата ни епоха. Цялата Земя се страхува от ядрената война и би направила всичко, за да я избегне, обаче всички се опасяват, че това е неизбежно.

— С други думи, експериментаторите подготвят ядрена война, независимо от това дали искаме или не, за да унищожат техническата ни ера и да започнат наново? Така ли е или не?

— Така е. Това е логично. Когато стерилизираме един инструмент, знаят ли микробите откъде идва убийствената горещина? Или какво я създава? Същото е и с нас.

— Кажете ми — запита Блауцайн, — затова ли искате да умрете? Защото си мислите, че краят на цивилизацията идва и не може да бъде спрял?

— *Аз не искам да умирам* — отвърна Ралсън. — Ала съм длъжен.

Очите му гледаха измъчено.

— Докторе, ако имахте култура от много опасни бацили, които трябва да държите под абсолютен контрол, не бихте ли ги изолирали с нещо, да кажем пеницилин? В един кръг на безопасно разстояние от центъра на заразата. Всеки бацил, отдалечил се твърде много от центъра, би умрял. Вие не бихте имал нищо против отделния бацил, който е убит, дори не бихте имал нищо против всеки един, отдалечил се от първоначалното си място. Чисто и просто всичко ще бъде автоматично.

Ралсън спря за момент.

— Докторе, около мозъците ни има „пеницилинен“ кръг. Когато отидем твърде далеч, нарушавайки истинските потребности на съществуването си, ние неминуемо достигаме „пеницилина“ и трябва да умрем. Това работи бавно, ... но е много трудно да останеш жив.

Той се усмихна тъжно и добави:

— Мога ли да се върна в стаята си, докторе?

Д-р Блауцайн намина към стаята на Ралсън следобеда на другия ден. Стаята беше малка и необзаведена. Стените бяха облицовани в сиво. Имаше две малки прозорчета, разположени високо, за да не могат да бъдат достигнати. Дюшекът беше поставен направо на облицования под. В стаята нямаше нищо метално, нищо, което да може да бъде използвано за изтръгване на живота от тялото. Дори ноктите на Ралсън бяха късо изрязани.

Ралсън стана.

— Здравейте!

— Здравейте, д-р Ралсън. Мога ли да говоря с Вас?

— Тук ли? Но тук не мога да Ви предложа никакъв стол.

— Не се безпокойте. Ще постоя прав. При моята работа е добре за седалищните ми части да стоя понякога прав. Д-р Ралсън, аз мислих цяла нощ за това, което ми казахте вчера и в предишните дни.

— И сега идвате да ме избавите от онова, което Вие мислите за заблуда.

— Не. Просто искам да Ви задам няколко въпроса и евентуално да отбележим някои неща във Вашите теории, които... простете ми... не сте дообмислили.

— О?

— Виждате ли, д-р Ралсън, откакто ми обяснихте теориите си, аз знам това, което и Вие знаете. И все пак аз не изпитвам нужда от самоубийство.

— Вярата е нещо много по-голямо от интелекта, докторе. Трябва да повярвате с цялото си същество. Нещо, което Вие не правите.

— А не допускате ли, че по-скоро това е адаптационен феномен?

— Какво искате да кажете?

— Вие не сте биолог, д-р Ралсън. И въпреки че сте наистина брилянтен физик, не се отнасяте към всичко с респекта, който отдавате на бактериалните култури, използвани от Вас като аналог. Вие знаете, че е възможно бактериите да развият склонност към устойчивост на пеницилин или към почти всяка бактериална отрова.

— Е, и?

— Експериментаторите, които са ни създали, са работели с човечеството от много поколения насам, нали? И този специален вид, който те са култивирали за два века, не показва признаци за внезапна смърт. По-скоро това е един жизнен и много инфекциозен вид. По-

старите култури са били ограничени в единични градове или в малки райони и са съществували само едно-две поколения. Този вид обаче е пръснат по цялото земно кълбо. Това е един наистина *много* инфекциозен вид. Не мислите ли, че той може да придобие имунитет срещу пеницилина? С други думи методите, които експериментаторите използват, за да ни изтрият от лицето на Земята, няма вече да работят така добре.

Ралсън поклати глава.

— На мен ми действат.

— По-скоро, защото Вие сте нерезистивен. Или пък сте се натъкнали на твърде висока концентрация пеницилин. Помислете за всички онези хора, които се опитват да се противопоставят на ядрените ракети и да установят някаква форма на международно правителство и дълготраен мир. Усилията им се удвоиха през последните години.

— Те няма да спрат неизбежната ядрена война.

— Не, но може би е нужно само още малко усилие. Хората, борещи се за мир, не се самоубиват. Все повече и повече от тях добиват имунитет към експеримента. Знаете ли какво правят в лабораториите?

— Не искам да знам.

— *Трябва* да знаете. Опитват се да изобретят силово поле, което ще спре атомната бомба. Д-р Ралсън, ако аз култивирам вирулентни и патологични бактерии дори при най-строг контрол, съществува опасността, че някой ден мога да сложа началото на епидемия. Може да сме бактерии, но ние сме опасни за тях. В противен случай не биха ни изтривали толкова грижливо след всеки експеримент. Те не бързат, нали? За тях хиляда години са като един ден. Ала е времето те разбират, че ние сме извън културата, преминали пеницилина, твърде късно е за тях да ни спрат. Те ни оставят на атома и ако съумеем да си попречим един на друг за използването му, ще можем дори да напуснем експеримента.

Ралсън се изправи. Беше с около инч и половина по-висок от Блаущайн.

— Наистина ли работят по силовото поле? — попита той.

— Опитват се. Но имат нужда от Вас.

— Не! Не мога!

— Те се нуждаят от Вас, понеже Вие виждате онова, което е очевидно за Вас. То не е така очевидно за тях. Запомнете, това е вашата помощ иначе... това ще бъде поражение — експериментаторите ще спечелят.

Ралсън направи няколко бързи крачки и спря взирайки се в празната облицована стена.

— Но поражение ще има — измънка той. — Ако построят силовото поле, това ще означава смърт за всички тях, преди работата да е завършена.

— Някои от тях, а може би всички вероятно са имунизирани. Но те ще се опитат.

— Ще се опитам да им помогна — каза Ралсън.

— Все още ли искате да се самоубиете?

— Да.

— Но няма да се опитате да го направите, нали?

— Няма, докторе — Ралсън стисна устни. — Но трябва да бъде наблюдаван.

Блаущайн изкачи стъпалата и представи пропуска си на пазача в кабинката. Вече беше проверен на предишната врата, но пропускът и подписът му бяха разгледани внимателно още веднъж. След миг пазачът се оттегли в малката будка и вдигна телефона. Отговорът явно го задоволи, защото Блаущайн продължи пътя си и след половин минута стисна ръката на д-р Грант.

— Самият Президент на Съединените Щати би имал проблеми с влизането, а? — каза Блаущайн.

— Прав сте, ако дойде без предупреждение.

Те се качиха с асансьора на дванайсетия етаж. Канцеларията, в която влязоха, гледаше с прозорците си в три посоки. Тя беше звукоизолирана и снабдена с климатична инсталация. Мебелите от орех блестяха с полировката си.

— Моите почитания — каза Блаущайн. — Тук е като кабинет на някой от борда на директорите. Науката се превръща в голям бизнес.

Грант се оглеждаше смутено.

— Знам, но парите на правителството изтичат лесно, а е трудно да убедиш конгресмена за важността на работата ти, докато самият той не я види, помирише и пипне.

Блаущайн седна и почувства как тапицираното кресло бавно потъва надолу.

— Д-р Елууд Ралсън се съгласи да се върне на работа — каза той.

— Чудесно! Надявах се, че ще ми кажете точно това. Надявах се това да е целта на Вашето искане да се видите с мен — вдъхновен от новината, Грант предложи на психиатъра цигара, която той отказа.

— И все пак — каза Блаущайн — той си остава един много болен човек. Трябва да се грижите добре за него и да го държите под око.

— Разбира се, разбира се.

— Не е толкова просто, колкото си мислите. Искам да Ви посоча някои от проблемите на Ралсън, така че да разберете наистина колко деликатна е ситуацията.

Той продължи да говори, а Грант слушаше в началото с интерес, а сетне и с удивление.

— Но в такъв случай той не е с всичкия си — в заключение каза Грант.

Д-р Блаущайн сви рамене.

— Зависи как разбирате понятието „луд“. Това е лоша дума, по-добре не я употребявайте. Той има своите илюзии, естествено. Дали ще повлияят на особения му талант — това никой не знае.

— Във всеки случай нормален човек не би...

— Моля, моля. Нека не се впускаме в дълга дискусия за психиатричните дефиниции на нормалност и така нататък. Просто човекът е заблуден и аз не бих се заел да променям убежденията му. Това е така, защото ми беше дадено да разбера, че особените му възможности се крият в начина, по който намира решение на проблемите. Това е така, нали?

— Да. *Длъжен* съм да го призная.

— Е, как тогава Вие и аз можем да го съдим? Нека Ви попитам: имахте ли самоубийствени импулси?

— Не мисля.

— А другите учени тук?

— Не, разбира се, че не.

— Бих Ви предложил, докато трае проучването на силовото поле, учените стриктно да бъдат под наблюдение тук и у дома си. Дори

смятам за добра идеята те да не си отиват вкъщи. Стаи като тази биха могли да се пригодят за жилища.

— Да спят в службата? Никога няма да се съгласят.

— О, да. Но ако не им споменете истинската причина, а им кажете само „от съображения за сигурност“ те ще се съгласят. „Съображения за сигурност“ е чудесна фраза в днешно време, не мислите ли? Само че Ралсън трябва да бъде наблюдаван повече от другите.

— Естествено.

— Всичко това е маловажно. Има нещо, което би ме заинтересувало в случай, че теориите на Ралсън се окажат правилни. Засега не им вярвам. Това са илюзии, но какво в ума на Ралсън, в миналото му, в живота му го е накарало да повярва в тези заблуди? Никой не може да отговори веднага. Ще са нужни години на системни психоанализи, за да се стигне до отговора. А когато се намери, Ралсън вече няма да може да бъде излекуван. Междувременно можем да направим някои предположения. Той е имал нещастно детство, в което по един или друг начин се е срещнал със смъртта. Като добавка той никога не е бил близък с другите деца, а като възрастен — с други хора. Ралсън не е можел да търпи бавния начин на възприемане у тях. Каквато и разлика да е имало между неговия ум и умовете на останалите, тя е построила стена между тях, по-здрава от силовото поле, което се опитвате да конструирате. Към причините може да се причисли и това, че той никога не е имал възможност да се наслади на нормален сексуален живот. Никога не се е женил, никога не се е влюбвал. Не е трудно да видим, че той компенсира отказа да бъде приет от неговата социална среда с възприемане на мисли, в които другите хора са по-посредствени от него самия. Което, разбира се, е истина донякъде. Има много страни на човешката индивидуалност, но не във всяка една Ралсън е по-добър от другите. Другите хора, които са по-склонни да виждат само посредственото, точно както него, не приемат превъзходството му. За тях той ще бъде странен, чудат, дори смешен, което пък още повече кара Ралсън да доказва колко мизерен и непълноценен е човек. Как по-добре би могъл да направи това, освен като покаже, че човечеството е просто бактерия в ръцете на други по-висши същества, които експериментират с него? И тогава импулсите му за самоубийство биха били диво желание да се освободи напълно

от човешкото у себе си, да спре идентификацията с тези мизерни същества, които го заобикалят. Виждате ли?

Грант кимна.

— Бедното момче.

— Да, така е. Ако са се грижили добре за него в детството му... Е, най-добре ще бъде за д-р Ралсън да няма контакт с другите хора тук. Той е твърде болен, за да им го поверим. Вие, самият Вие трябва да се приготвите да бъдете единственият човек, който ще го вижда и ще говори с него. Д-р Ралсън се съгласи с това. Той очевидно не Ви смята за толкова глупав колкото другите.

Грант се усмихна.

— Много се радвам.

— Естествено, трябва да бъдете внимателен. Аз не съм говорил нищо с него относно работата му. Ако по собствено желание започне да Ви развива теориите си, в което се съмнявам, ограничете се с нещо неангажиращо и го оставете. По всяко време дръжте далеч от него всичко, което е остро и реже. Не го оставяйте да се доближава до прозорците. Опитвайте се винаги да държите под око ръцете му. Разбирате ли ме? Поверявам пациента си на Вашите грижи, д-р Грант.

— Ще направя всичко както трябва, д-р Блаущайн.

От два месеца Ралсън живееше в ъгъла на стаята на Грант и Грант живееше с него. Декоративни, но здрави решетки бяха монтирани пред прозорците, дървените мебели бяха заменени с меки канапета.

Ралсън размишляваше на един диван, а изчисленията си правеше на чин, покрит с възглавнички.

Надпис „Не влизай“ висеше постоянно на вратата. Храната се оставяше отвън. Прилежащите стаи бяха пригодени за лични нужди, а вратите между тях и офиса на Грант бяха преместени.

Грант започна да се бръсне с електрическа самобръсначка. Той се уверяваше, че Ралсън е взел хапчетата си за сън всяка нощ и го изчакваше да заспи преди самият той да се унесе.

Всички рапорти се предаваха на Ралсън. Той ги четеше, а Грант го наблюдаваше, стараяйки се да го върши незабелязано.

Ралсън ги пускаше на земята и се втрещаваше в тавана, засенчвайки очите си с едната ръка.

— Има ли нещо? — питаше Грант.

Ралсън поклащаше глава.

Един ден Грант предложи:

— Слушай, искаш ли да те разведа из сградата. За теб ще е важно да видиш някои от експерименталните шасита, които ние направихме.

Сториха го. Скитаха през осветената празна сграда като призраци, носещи се ръка за ръка. Винаги ръка за ръка. Ала след всяко пътуване Ралсън поклащаше глава.

Половин дузина пъти той започваше да пише и всеки път по листа се появяваха само драсканици, след което Ралсън изригваше възглавничката нанякъде. Докато, накрая, един ден той отново започна да пише и изписа бързо половин страница. Автоматично Грант се доближи. Ралсън му хвърли поглед, закривайки листа с трепереща ръка.

— Извикай Блаущайн! — каза той.

— Какво?

— Казах „Извикай Блаущайн!“ Доведи го тук. Сега!

Грант тръгна към телефона.

Ралсън продължаваше да пише бързо, като спираше само да избърше челото си с опакото на ръката. Тя остана мокра. Той се огледа и запита дрезгаво:

— Идва ли?

Грант изглеждаше разтревожен.

— Няма го в канцеларията му.

— Потърси го у дома му! Намери го, където и да е! *Използвай този телефон! Не си играй!*

Грант се подчини, а Ралсън придърпа нов лист пред себе си. Пет минути по-късно Грант се обади.

— Идва. Но какво не е наред? Изглеждаш зле.

Ралсън можеше да говори едва-едва.

— Няма време... Не мога да говоря...

Той пишеше, драскаше, скицираше, чертаеше диаграми. Като че ли се бореше с ръцете си.

— Диктувай! — извика Грант. — Аз ще пиша!

Ралсън махна с ръка в знак на несъгласие. Думите му ставаха неразбираеми. Той държеше китката си с другата си ръка, направлявайки я, сякаш беше парче дърво и тогава внезапно припадна върху листата.

Грант ги измъкна изпод тялото му и го положи на дивана. Суетеше се около него неспокойно, докато не дойде Блаущайн.

Блаущайн хвърли един поглед.

— Какво се е случило?

— Мисля, че е жив — отговори Грант, но Блаущайн вече беше установил това и Грант му разказа какво бе станало.

Блаущайн би една инжекция и двамата зачакаха. Очите на Ралсън бяха празни, когато ги отвори. Бълнуваше.

Блаущайн се наведе над него.

— Ралсън!

Ръцете на Ралсън се издигнаха слепешката и се вкопчиха в психиатъра.

— Док. Отведи ме оттук!

— Ще те отведа. Сега. Работеше върху силовото поле, нали?

— На хартията е. Грант, на хартията е.

Грант взе листата и погледът му пробяга скептично по тях. Ралсън се обади със слаб гласец.

— Не всичко е там. Само това успях да напиша. Ще трябва да го изработите само по това. Отведи ме, Док!

— Чакай — каза Грант. — Можете ли да го задържите тук, докато проверим това? — обърна се шепнешком той към Блаущайн. — Не мога да разбера по-голямата част от това. Писано е нечетливо. Питайте го какво го кара да мисли, че това нещо ще работи.

— Да го попитам? — каза Блаущайн тихо. — Не е ли той единственият, който винаги знае?

— Попитайте ме, все пак — обади се Ралсън, дочул разговора им от дивана, на който лежеше. Очите му внезапно се разшириха и блеснаха.

Двамата се обърнаха към него.

— *Те* не искат силовото поле! *Те!* Експериментаторите! Докато не проумях напълно, нещата си оставаха каквито бяха. Но аз не бях стигнал до тази идея... *тази* идея, която е сега на хартията... Не бях я

извел тридесет секунди преди да почувствам... да почувствам... докторе...

— Какво чувства? — попита Блаущайн.

Гласът на Ралсън отново се снижи до шепот.

— Аз съм дълбоко в пеницилина. Чувствах как потъвам все повече, когато продължавах да пиша. Никога не съм бил... толкова дълбоко. Така че това, което знам, е вярно. Отведете ме.

Блаущайн се изправи.

— Ще го отведа, Грант. Няма друга алтернатива. Ако успеете да разберете написаното, това ще е. Ако не можете — не знам как да Ви помогна. Този човек не може да работи повече без да умре, разбирате ме, нали?

— Но той — възрази Грант — ще умре от нещо въображаемо.

— Наричайте го както искате, но той ще бъде еднакво мъртъв.

Ралсън беше отново в безсъзнание и не чуваше нищо.

Грант погледна тъжно към него и каза:

— Е, добре, отведете го.

Десет от елитните мъже на Института мрачно наблюдаваха сменящите се картини на осветения екран. Грант също гледаше с намръщено, но твърдо изражение.

— Мисля — започна той, — че идеята е достатъчно проста, господа математици и инженери. Драсканиците може да изглеждат нечетливи, но в тях има смисъл. Първата страница е почти ясна. Тя ще бъде добро начало. Всеки един от вас трябва да разгледа отново и отново останалите страници. От вас се иска от всяка страница да извадите всички възможни версии. Ще работите независимо един от друг. И без консултации.

Един от учените запитва:

— Откъде знаеш, че това означава *нещо*, Грант?

— Знам, понеже това са бележки на Ралсън.

— *Ралсън!* Аз мислех, че той беше...

— Мислеше си, че е луд! — извика Грант, за да надвика надигналата се глъчка. — Знам. Той е болен. Това е написано от човек, който беше почти мъртъв. И това е всичко, което можахме да получим от Ралсън. Някъде в драсканиците му се крие отговорът на проблема за

силовото поле. Ако не го намерим, ще минат може би десет години в търсенето му другаде.

Те се наведоха над записките си. Мина една нощ. Мина втора нощ, трета нощ...

Грант гледаше резултатите, клатейки глава.

— Според твоите думи това нещо е съвместимо? Не бих казал, че разбирам това.

Лоуи, който в отсъствието на Ралсън минаваше за най-добрият атомен инженер в Института сви рамене.

— И на мен не ми е съвсем ясно. Ако работи, той не е обяснил защо.

— Нямахме време за обяснения. Можеш ли да построиш генератора, така, както той го описва?

— Мога да опитам.

— Видя ли другите версии на написаното?

— Другите определено не са съвместими.

— Провери ги пак.

— Добре.

— Можеш ли да започнеш конструирането в такъв случай?

— Ще започна. Но ти казвам честно, че съм песимист.

— Знаем. Аз също.

Нещото се разрасна. Хал Рос, Главният механик, взе участие в конструирането и загуби съня си.

По време на денонощието можеше да бъде намерен на площадката, почесващ плешивата си глава. Само веднъж той зададе въпрос.

— Какво е това, д-р Лоуи? Никога не съм виждал нещо подобно. За какво служи?

— Знаеш къде сме, Рос — отговори му Лоуи. — Знаеш, че тук не се задават въпроси. Не ме питай.

Рос не попита отново. Той намрази структурата, която се строеше. Наричаше я грозна и неестествена. Но не се отделяше от нея.

Един ден се обади Блаущайн.

— Как е Ралсън? — попита Грант.

— Не е добре. Иска да присъства на изпитанията на Полевия Прожектор, който той измисли.

Грант се запъна.

— Мисля, че би могло. Все пак той си е негов.

— Бих искал да дойда с него.

Грант изглеждаше нещастен.

— Може да бъде опасно, знаете. Дори и на пилотните изпитания ще боравим с огромни енергии.

— Няма да е по-опасно за нас, отколкото за Вас — отвърна Блаущайн.

— Добре тогава. Списъкът на наблюдателите ще бъде утвърден от Комисията и ФБР, но аз ще ви включа.

Блаущайн гледаше натам. Полевият прожектор стърчеше в самия център на гигантската лаборатория за изпитания, но всичко друго беше разчистено. Нямаше видима връзка с плутониевата купчина, която служеше като енергиен източник, но от коментарите, които чу около себе си, психиатърът разбра, че тя е под земята. Отначало наблюдателите наобиколиха машината, говорейки си неразбираемо, но след това се отстраниха. Галерията се запълни. Имаше най-малко трима мъже в генералски униформи и цяло съзвездие от по-низши чиновци. Блаущайн избра едно свободно място до парапета, най-вече заради Ралсън.

— Все още ли мислиш, че искаш да останеш? — попита го Блаущайн.

В лабораторията беше топло, но Ралсън беше с палто с вдигната яка. Почти не се различаваше от другите. Блаущайн се съмняваше, че сега някой би го разпознал.

— Ще остана — отвърна Ралсън.

Блаущайн остана доволен. Той също искаше да види изпитанията. Но един нов глас го накара да се обърне.

— Здравейте, д-р Блаущайн.

За момент Блаущайн не го позна, но после каза:

— А, инспектор Дарити. Какво правите тук?

— Точно това, което си мислите — той посочи наблюдателите.
— Няма друг начин да се очистят, затова трябва да бъдем сигурни, че няма да има грешки. Веднъж стоях до Клаус Фукс, така, както стоя до Вас — той подхвърли ножчето си във въздуха и го улови с отработено движение.

— О, да. Никъде не може да има абсолютна сигурност. А сега до мен ли ще стоите?

— Може би — усмихна се Дарити. — Вие много силно искахте да дойдете тук, нали?

— Не заради мен, инспекторе. А сега бихте ли прибрали ножа?

Дарити изненадано се обърна по посока на лекия жест на Блаущайн. Прибра ножа, погледна за втори път към спътника на Блаущайн и тихичко подсвирна.

— Здравейте, д-р Ралсън.

— Здравейте — дрезгаво отговори той.

Блаущайн не се изненада от реакцията на Дарити. Ралсън беше отслабнал с десет килограма откакто се върна в санаториума. Лицето му беше бледо и изпито — лице на човек, внезапно станал на шейсет.

— Скоро ли ще започнат изпитанията? — попита Блаущайн.

— Струва ми се, че започват — отвърна Дарити.

Той се облегна на парапета. Блаущайн хвана Ралсън за лакътя и понечи да го отведе, но Дарити тихо го спря:

— Останете тук, Док. Не искам да се разхождате по време на изпитанията.

Блаущайн огледа лабораторията. Мъжете стояха наоколо. Той позна Грант, сух и висок, бавно да пали цигара, но изведнъж се отказа и пхна запалката и цигарата обратно в джоба си. Младите хора до контролните табла напрегнато чакаха.

Разнесе се ниско бучене и лек мирис на озон изпълни въздуха.

— Вижте! — рязко каза Ралсън.

Блаущайн и Дарити погледнаха в указаната посока. Прожекторът заблещука. Сякаш въздухът между него и тях се нагорещи. Една желязна топка закачена на махало се залюля и навлезе в блестящия сектор.

— Забавя се, нали? — попита Блаущайн развълнувано.

Ралсън кимна.

— Измерват височината на издигане от другата страна, за да пресметнат загубата на инерция. Глупаци! *Казах* им, че ще работи! — Говорът му беше затруднен.

— Само наблюдавайте, д-р Ралсън — каза Блаущайн. — Не бива да се вълнувате!

Махалото спря люлеенето си. Блясъкът от прожектора стана малко по-интензивен и желязната сфера описа своята дъга още веднъж.

Повториха опита, като всеки път движението на сферата се забавяше с рязко трепване. Чуваше се отчетлив звук, когато тя се сблъскваше с трепкащата светлина. И всеки път издрънчаваше. Отначало тежко, като че ли се удряше в маджун, а след това звънко и отчетливо сякаш желязото срещаше желязо и шумът изпълни залата.

Издърпаха топуза на махалото и повече не го използваха. Прожекторът бе заобиколен от мъгла и трудно се различаваше.

Грант даде някакво нареждане и мирисът на озон внезапно стана остър и натрапчив. От наблюдателите се изтръгна вик, всеки извика на съседа си. Множество пръсти сочеха натам.

Блаущайн се облегна на парапета, развълнуван както останалите. Там, където беше прожекторът, сега имаше само гигантско полусферично огледало. Беше идеално чисто и лъскаво. Той дори видя себе си отразен в него — малък човек, застанал на малък балкон, обикалящ всичко. Блаущайн видя флуоресцентните лампи, отразени в огледалото. Беше удивително ясен образ.

— Вижте, Ралсън! — извика той. — То отразява енергия! Отразява светлинните вълни като огледало! Ралсън!...

Той се обърна рязко.

— Ралсън! Инспекторе, къде е Ралсън?

— Какво? — обърка се Дарити. — Не го видях.

Той се огледа наоколо.

— Не е отишъл далече. А и не може да излезе от тук. Тръгнете от другата страна — ръката му за момент замръзна в джоба. — Ножът ми го няма.

Блаущайн го откри. Беше в малка канцелария, принадлежаща на Хал Рос. Тя водеше към балкона, но поради обстоятелствата я бяха забравили. Самият Рос не беше дори наблюдател. Главният механик нямаше нужда от наблюдение. Но офисът му бе послужил на Ралсън за

последния епизод от дългата борба със самоубийството. Блауцайн застана на вратата и се обърна. Срещна погледа на Дарити в галерията на тридесет метра под балкона. Кимна му и Дарити пристигна тичешком.

Д-р Грант трепереше от възбуда. Той запали две цигари една след друга и веднага ги стъпка на пода. В момента палеше трета.

— Това е по-добро от всичко онова, което някой от нас е можел да си представи. Утре ще направим оръдеен тест. Сигурен съм в резултатите, но щом сме го планирали трябва да го свършим. Ще започнем с базука. А може би не. Ще се наложи да пригодим специална конструкция, която поема рикошетите.

Той хвърли и третата си цигара. Един генерал каза:

— Ще трябва да опитаме с истинска атомна бомба.

— Разбира се. Вече върви подготовката за изграждане на макетен град в Еницетък. Ще построим генератора на място и ще пуснем бомбата. В макета ще има животни.

— Е, мислите ли, че ако пуснем полето на пълна мощност то ще удържи бомбата?

— Не е точно така, генерале. Полето ще бъде незабележимо докато не падне бомбата. Радиацията на плутония ще активира полето преди експлозията. Както стана при последния опит. Това е есенцията на всичко.

— Аз обаче — намеси се Принстънския професор — видях недостатъци. Когато полето е напълно включено — всичко, което защитава, остава в пълна тъмнина, като че слънцето е залязло. Имайки предвид това, аз допускам, че врагът може да пусне безвредна радиоактивна ракета, която да изключи полето за кратък интервал. Това би довело до неприятности и трябва да бъде обмислено от нас много добре.

— Неприятностите — каза Грант бодро — ще бъдат преодоленни. Трудности винаги ще има, сигурен съм, но главният проблем е решен.

Британският наблюдател се приближи и стисна ръката на Грант.

— Чувствам се по-сигурен за Лондон сега — каза той. — Бих желал правителството ви да ми позволи да видя пълните планове. Това,

което видях, ме порази. Сега изглежда просто, разбира се, но на кой да му дойде на ум?

Грант се усмихна.

— На този въпрос беше отговорено благодарение на д-р Ралсън...

Той се обърна, защото някой го докосна по рамото.

— Д-р Блаущайн! Без малко да Ви забравя. Елате, искам да говоря с Вас.

Той придърпа дребния психиатър и му зашепна в ухото:

— Чуйте, можете ли да доведете Ралсън, за да го представим на тези хора? Това е негов триумф.

— Ралсън е мъртъв.

— *Какво!?*

— Можете ли да оставите за малко тези хора?

— Да... да... Господа, бихте ли ме извинили за няколко минути?

Грант забърза след Блаущайн.

Хората от ФБР вече бяха там. Дискретно и незабележимо те бяха заградили входа на офиса на Рос. Човешката бариера се раздели, за да могат Грант и Блаущайн да влязат и веднага се затвори след тях. Грант повдигна за миг покривалото.

— Изглежда спокоен.

— Бих казал... щастлив — добави Блаущайн.

Дарити каза глухо:

— Оръжието на самоубийството беше собственият ми нож. Недоглеждането беше мое, така ще бъде докладвано.

— Не, не — възрази Блаущайн — няма смисъл. Той беше мой пациент и най-вече аз съм отговорен. Но във всеки случай нямаше да живее повече от седмица. Откакто изобрети прожектора, той беше свършен човек.

— Каква част от това ще бъде предадено на федералните власти?
— попита Грант. — Не можем ли да забравим за лудостта му?

— Страхувам се, че не, д-р Грант — каза Дарити.

— Разказах му цялата история — добави Блаущайн тъжно.

Грант местеше поглед от единия на другия.

— Ще говоря с Директора. Ако трябва, ще стигна и до Президента. Не виждам нужда да се споменава за самоубийство или лудост. Той ще добие обществена известност като изобретател на

полевия прожектор. Това е най-малкото, което можем да направим за него.

Грант стисна зъби.

— Остави бележка — каза Блаущайн.

— Бележка?

Дарити му подаде лист хартия и каза:

— Самоубийците винаги правят така. Това беше една от причините докторът да ми каже какво всъщност е убило Ралсън.

Бележката беше адресирана до Блаущайн и гласеше: „Прожекторът работи, знаех, че ще работи. Сделката е направена. Вие имате прожектора и аз вече не ви трябва. Затова ще си вървя. Не се тревожете за човечеството, Док. Вие бяхте прав. Развъждаха ни твърде дълго, пропуснаха толкова шансове. Ние сме извън културата и те не могат да ни спрат. Знаем го. Това е всичко, което мога да ви кажа. Знаем го.“

Беше се подписал набързо, а отдолу имаше още един набързо драснат ред.

„Доказано е, че достатъчно хора са устойчиви на пеницилин.“

Грант понечи да унищожи хартията, но Дарити протегна ръка.

— За съхранение, докторе.

Грант му я даде и въздъхна.

— Горкият Ралсън! Умря, вярвайки на тези глупости.

Блаущайн кимна.

— Така е. Ще му устроите голямо погребение, предполагам и новината за неговото изобретение ще бъде публикувана без лудост и самоубийство. Но хората в правителството ще останат заинтересовани от лудите му теории. А може би, не са толкова луди, нали, мистър Дарити?

— Това е абсурд, докторе — възрази Грант. — Няма учен в тази служба, който да е показал най-малките симптоми на тази болест.

— Кажете му, мистър Дарити — каза Блаущайн.

— Имаше още едно самоубийство. Не, не, не от учените. Не е човек с научна степен. Случи се тази сутрин и го разследвахме, понеже помислихме, че има някаква връзка с днешния тест. Но не изглеждаше да е така и решихме да замълчим докато премине изпитанието. Едва сега стана ясно, че има връзка. Човекът, който умря имаше съпруга и три деца. Нямахме причина да умира. Няма сведения за умствени

заболявания. Той се хвърли под една кола. Имаме свидетели, че го е направил нарочно. Не умря веднага и извикаха лекар. Беше ужасно осакатен, но последните му думи преди да умре бяха „Чувствам се много по-добре сега“.

— Но кой беше той? — извика Грант.

— Хал Рос. Човекът, който всъщност построи прожектора. Собственикът на тази стая.

Блаущайн отиде до прозореца. Вечерното небе беше обсипано със звезди.

— Човекът не знаеше нищо за възгледите на Ралсън — каза той. — Никога не е говорил с него. Господин Дарити ми каза. Вероятно учените са по-устойчиви като цяло. Те по-бързо се изхабяват от професията. Ралсън беше изключение, беше пеницилино-чувствителен и настояваше да остане. Виждате какво му се случи. Но какво да кажем за останалите? Онези, които остават на пътя на живота, където няма постоянно прочистване от чувствителните? Каква ли част от човечеството е пеницилино-устойчива?

— Вие *вярвате* на Ралсън? — попита ужасен Грант.

— Наистина не знам.

Блаущайн гледаше към звездите.

Инкубатори?

МЕЧТИТЕ СА НЕЩО ЛИЧНО

Джес Уейл вдигна поглед от книгата по писалището си. Неговата суховата старческа фигура, орлов нос, хлътнали сумрачни очи и буйна белоснежна коса бяха станали нещо като фирмена марка на световноизвестната компания „Мечти“.

Той попита:

— Момчето пристигна ли вече, Джо?

Джо Дули беше невисок и набит. На влажните му устни вечно имаше залепена цигара. Сега той я извади от устата си и кимна.

— Родителите също. Изплашени са, но не се учудвам.

— Да не сте сбъркали, Джо? Аз съм зает — Уейл погледна часовника си. — В два часа ще дойде чиновник от министерството.

— Не може да съм сбъркал, мистър Уейл — разпалено заяви Джо и лицето му изрази такава убеденост, че даже тлъстите бузи потрепериха. — Нали ви казах, че видях момчето, когато играеше баскетбол в училищния двор. Да бяхте го зърнали само! Ако топката отиваше към него, съотборниците му бързаха да я вземат, а момчето въпреки това се държеше като звезда. Разбирате ли? Затова си го записах.

— А с него говорихте ли?

— А как иначе? Приблжих се до него, когато обядваха. Нали ме знаете, мистър Уейл — Дули възбудено заразмахва цигарата, но успя да хване с длан падащата пепел, — „Момче“, казах му...

— И от него може да се направи Мечтател?

— Казах му: Момче, пристигам направо от Африка и...

— Добре, добре — вдигна ръка Уейл. — Вашето мнение ми е достатъчно. Не мога да разбера как успявате, но ако знам, че вие сте избирали момчето, винаги съм готов да рискувам. Извикайте го!

Момчето влезе с родителите си. Дули им посочи столовете, а Уейл стана и размени с тях любезни ръкостискания. На момчето се усмихна така, че всяка от бръчките му започна да излъчва доброта.

— Ти си Томи Слуцки, нали?

Томи кимна мълчаливо. За своите 10 години той изглеждаше дребничък. Тъмната му коса беше пригладена с неубедителна акуратност, а лицето му беше неестествено чисто.

— Нали си послушно момче?

Майката на Томи се разтопи в усмивка и нежно погали сина си по главата (обаче тревожното изражение не слезе от лицето на момчето).

— Той е много послушно и добро момче — каза тя.

Уейл пропусна съмнителното изявление покрай ушите си.

— Каж ми, Томи, ти някога слушал ли си Мечти? — попита Уейл момчето, като му подаваше бонбон. След кратко колебание Томи взе бонбона и каза с тънък фалцет:

— Случвало се е.

Господин Слуцки беше от тези широкоплещести черноработници, които за срам на евгениката се оказваха понякога бащи на Мечтатели. Той се покашля и поясни:

— Понякога сме взимали за момчето някоя и друга Мечта. И съвременни, и старинни...

Уейл кимна и се обърна отново към момчето:

— Тези мечти харесват ли ти, Томи?

— Много глупости има в тях.

— Ти си измисляш къде-къде по-добри, а?

Презрителната усмивка, която се появи на детските устни, смекчи неестествеността на занизаната коса и чисто измитите бузи.

Уейл меко продължи:

— А не искаш ли да помечтаеш за мен?

— Н-не — смутено отговори Томи.

— Това не е трудно, даже е съвсем лесно... Джо!

Дули премести преградата и придвижи към тях блянографа.

Момчето застана до апарата в недоумение.

Уейл взе шлема и го показа на Томи:

— Знаеш ли какво е това?

— Не — отвърна Томи, като се отдръпна.

— Това е „мислителница“. Наричаме я така, защото в нея хората мислят. Сложи си я на главата и мисли за каквото искаш.

— И какво ще стане?

— Нищо. Даже е приятно.

— Не! — каза Томи. — По-добре не.

Майка му бързо се наведе към него.

— Не боли, Томи. Прави каквото ти казват — не беше трудно да се разтълкува тона й.

Томи се напрегна целия и им се струваше, че всеки момент ще заплаче. Уейл му сложи мислителницата много бавно и внимателно. Около половин минута мълча, за да може момчето да се убеди, че нищо страшно не е станало и да свикне с ласкавото докосване на фибрилите към шевовете на черепа (през кожата те проникваха съвсем безболезнено) и главно с лекото жужене на променливото вихрово поле.

Накрая каза:

— Сега ще помечтаеш ли за нас?

— За какво? — изпод шлема се виждаха само носа и устата на момчето.

— За каквото искаш. Да речем, часовете в училище са свършили и ти можеш да правиш каквото си поискаш.

Момчето помисли малко, а после възбудено попита:

— Може ли да полетя на стратолет?

— Разбира се! Колкото искаш. Значи, ти летиш на стратолет. Ето, той стартира... — Уейл направи незабележим знак, и Дули включи шифратора.

Сеансът продължи само пет минути, след което Дули изведе момчето и майка му в приемната Томи беше малко разсеян, иначе изпитанието не му поддържа изобщо.

Уейл се обърна към бащата:

— Господин Слуцки, ако пробата се окаже успешна, готови сме да ви изплащаме по 500 долара всяка година докато Томи завърши училище. В замяна искаме само това — той да посещава всяка неделя нашето специално училище.

— Трябва да подпиша някакъв документ, нали? — хрипливо попита Слуцки.

— Разбира се. Та това е сделка, мистър Слуцки.

— Не зная какво да ви отговоря. Чувал съм, че да се открие Мечтател не е толкова лесно.

— Безусловно, безусловно. Но, мистър Слуцки, вашият син все още не е Мечтател. А и не е ясно дали ще стане. За нас тези 500 долара

годишно са вложени в лотарийни билети. А за вас те са чиста печалба. Когато Томи завърши училище, може да се окаже, че той не е станал Мечтател, но вие нищо не губите. Напротив, ще получите около четири хиляди долара. Ако все пак той стане Мечтател, ще получава добри пари и тогава ще спечелите истински.

— Той трябва да премине специално обучение, нали?

— Разбира се, и то много сложно! Но за това ще поговорим, когато момчето завърши училище. Тогава за две години ще го обучим окончателно. Доверете ми се, мистър Слуцки!

— И вие гарантирате това специално обучение?

Уейл, който вече подаваше договора на Слуцки заедно е химикалка, се усмихна, остави химикалката и каза:

— Не, не гарантираме. Това не е възможно, защото не знаем дали наистина вашият син има талант. Но петстотинте долара годишно си остават за вас.

Слуцки помисли и поклати глава.

— Ще ви кажа честно, мистър Уейл — рече той. — Когато вашият агент се договори с нас за тази среща, аз позвъних в „Сънища наяве“. Те казаха, че при тях обучението се гарантира.

Уейл въздъхна.

— Господин Слуцки, не ми е присъщо да критикувам конкурентите. Ако те са казали, че гарантират обучението, те ще си изпълнят обещанието. Но никакво обучение не може да направи от сина ви Мечтател, ако той няма истински талант. А да подложиш обикновено момче на специални тренировки, значи да го погубиш. Невъзможно е да се направи Мечтател насила, честна дума. Момчето няма да остане нормален човек. Не рискувайте така съдбата на сина си. Корпорация „Мечти“ ще бъде съвсем откровена с вас. Ако той има заложиби, ние ще го направим Мечтател. Ако няма — ще ви го върнем такъв, какъвто е дошъл и ще ви кажем: „По-добре да придобие някаква обичайна професия.“ При това нищо не заплашва здравето на сина ви и в крайна сметка за него ще е най-добра. Послушайте ме, мистър Слуцки — аз имам синове, дъщери, внуци и дори за един милион не бих позволил на детето си да мечтае, ако не е подготвено за това. Дори за милион!

Слуцки изтри устните си с длан и се протегна за химикалката.

— Тук какво пише?

— Това е просто разписка. Изплащаме ви веднага сто долара. Без никакви задължения и за двете страни. Ще разгледаме мечтите на момчето. Ако преценим, че има заложи, ще ви се обадим и ще приготвим договор за 500 долара годишно. Доверете ми се, мистър Слуцки, и не се безпокойте. Няма да съжалявате.

Слуцки подписа.

Когато остана сам, Уейл сложи на главата си дешифратора и внимателно попи мечтите на момчето. Беше типична детска фантазия. „Аз“ се намираше в командната кабина, която представляваше смес от образи, почерпени от приключенски кино книги, използвани от тези, които нямаха време, желание или пари да ги заместят с цилиндърчета с Мечти.

Когато Уейл свали дешифратора, видя пред себе си Дули.

— Е, според вас как е той, мистър Уейл? — попита Дули с любопитство и неприкрита гордост на първооткривател.

— Може би от него ще излезе нещо добро, Джо. Може би. В него има обертонове, а за десетгодишно момченце, което не знае даже елементарни прийоми, това не е малко. Когато стратолета минаваше през облаците, възникна съвсем ясно усещане за възглавници. И миришеше на колосани чаршафи — забавен детайл, нали? Струва си да се заемем, Джо.

— Отлично!

— Но уви, Джо, трябва да ги откриваме още по-рано. Защо не? Ще дойде ден, когато всяко бебе ще го изпитват още в първия ден на неговия живот. Несъмнено, в мозъка им съществува нещо различно. Необходимо е само да се установи какво е то. Тогава ще можем да отсяваме Мечтателите в най-ранен етап.

— Дявол да го вземе, мистър Уейл — обидено каза Джо — значи ще остана без работа?

— Все още рано да се безпокойте за това, Джо — засмя се Уейл. — През нашия век това няма да се случи. Във всеки случай не и през моя. Все още дълги години ще са ни необходими добри откривачи на таланти като вас. Продължавайте да търсите по училищните площадки и по улиците — възлестите пръсти на Уейл легнаха дружески на рамото на Дули — и открийте за нас още някой и друг Хилъри или Янова. И

тогава ще оставим „Сънища наяве“ далеч зад нас... А сега вървете. Искам да успея да хапна до два часа. Министерството, Джо, министерството — и той намигна многозначително.

Посетителят, който дойде при Джес Уейл в два часа, се оказа голоблад млад човек с очила, с румени бузи и проникновено лице, което свидетелствуваше за това, че той придава на своята мисия огромно значение. Представи удостоверение, от което се виждаше, че е Джон Бърн, пълномощник на Министерството на науките и изкуствата.

— Здравейте, мистър Бърн — рече Уейл. — С какво мога да ви бъда полезен?

— Сами ли сме тук? — попита пълномощникът с неочаквано плътен баритон.

— Съвършено сами.

— В такъв случай с ваше разрешение бих искал вие да попиете... ето това — и той протегна към Уейл протритото цилиндърче, като гнусливо го държеше с два пръста.

Уейл взе цилиндърчето, огледа го от всички страни, претегли го на ръка и каза с усмивка, която разкри всичките му изкуствени зъби:

— Във всеки случай това не е продукцията на компания „Мечти“, мистър Бърн.

— Не съм си го помислял даже — отговори пълномощникът. — Но въпреки всичко бих искал да го попиете. Впрочем, на ваше място бих поставил апарата на автоматично изключване след една минута не повече.

— Не е ли възможно да се изтърпи повече? — Уейл приближи приемника към своя стол и постави цилиндърчето в дешифратора, но тутакси го извади, изтри двата края с носна кърпа и опита пак. — Лош контакт — отбеляза той. — Любителска работа.

Уейл си сложи мекия шлем на дешифратора, пооправи контактите на слепоочията и нагласи стрелката на автоматично изключване. После се облегна на креслото, скръсти ръце на гърдите си и пристъпи към попиване. Пръстите му се напрегнаха и се впиха в реверите на сакото.

Автоматичният прекъсвач едва бе изключил, когато Уейл свали дешифратора и каза със забележимо раздражение:

— Грубовато! За щастие съм твърде стар и такива неща не ми действат.

Бърн отвърна сухо:

— Това не е най-лошото, което ни е попаднало. А увлечението към тях расте.

Уейл вдигна рамене.

— Порнографски мечти. Предполагам, че появяването им трябваше да се очаква.

— Трябваше или не, те представляват смъртна опасност за нравствения дух на нацията — възрази министерският пълномощник.

— Нравственият дух — отбеляза Уейл — е нещо необикновено жизнено. А еротиката под разни форми е съществувала винаги.

— Но не и в подобна форма, сър! Непосредствената стимулация на съзнанието е много по-ефективна от мръсни вицове и непристойни рисунки, чието въздействие отслабва няколко пъти в процеса на възприемане чрез органите на чувствата.

Това беше неоспоримо, затова Уейл само попита:

— И така, какво искате от мен?

— Не бихте ли могли да ни подскажете какъв е произходът на това цилиндърче?

— Господин Бърн, аз не съм полицаи!

— Не се обиждайте. Съвсем не искам да вършите нашата работа. Министерството е напълно способно да води собствени разследвания. Просто търся мнението ви като специалист. Казахте, че това не е продукцията на вашата компания. Тогава чия е?

— Във всеки случай не е на някоя от солидните фирми, произвеждащи Мечти, за това гарантирам. Прекалено простащи е направено.

— Може да е нарочно, за маскировка.

— И не е работа на професионален Мечтател.

— Уверен ли сте, мистър Уейл? Не биха ли могли професионалните Мечтатели да работят за някое тайно предприятие — за пари или... за собствено удоволствие?

— Защо?... Във всеки случай, това цилиндърче не е тяхна работа. Напълно отсъстват обертонове. Няма никаква обемност. Е, разбира се, за такова произведение не са нужни обертонове.

— Какво е това обертонове?

— Значи вие не се увличате по Мечти? — меко се усмихна Уейл.

— Предпочитам музиката — отвърна Бърн, стараейки се да не изглежда като самодоволен сноб.

— Това също не е лошо — снизходително отбеляза Уейл. — Но в този случай ще ми бъде по-трудно да ви обясня същността на обертоновете. Дори любителите на Мечти не биха могли да ви обяснят напълно какво е това. И все пак те веднага чувстват, че Мечтата не става за нищо, ако не ѝ достигат обертонове. Виждате ли, когато опитният мечтател изпада в транс, той не измисля сюжети като в старата телевизия или в кино книгите. Неговата Мечта се наслаждава от редица отделни видения, а всяко от тях се поддава на няколко тълкувания. При просто попиване е трудно да се забележат, но при щателен анализ се виждат. Повярвайте, моите психолози с часове се занимават с това. И всички мисли, всички обертонове се сливат в единна маса на управляема емоция. А без тях Мечтата би била плоска. Например днес сутринта изпробвах десетгодишно момченце, което несъмнено има заложби. Облакът за него не е просто облак, но и възглавница. Надарен със сенсуалните свойства на двата предмета, облакът се превръща в нещо повече. Разбира се, Мечтата на това момче е твърде примитивна. Но когато завърши училище, ще премине специален курс и тренировки. Ще бъде подложен на усещания от всякакъв род. Ще придобие опит. Ще изучава и анализира класически Мечти от миналото. Ще се научи да контролира и направлява своите Мечти, въпреки че аз винаги съм казвал, че когато Мечтателят импровизира...

Уейл внезапно млъкна и след малко продължи по-спокойно:

— Извинете, малко се увлякох. Искан да ви обясня, че всеки професионален мечтател има свои тип обертонове, които не би могъл да скрие. За специалиста това е като подпис върху Мечтата. А в порнографията, която ми донесохте, изобщо няма обертонове. Това е дело на обикновен човек. Може и да не е лишен от способности, но да мисли може не повече от мен и вас.

— Много хора умеят да мислят, мистър Уейл, — възрази Бърн. — Дори и да не създават Мечти.

— Точно така! — Уейл заръкомаха. — Не се сърдете на стареца. Казах „мисли“ в смисъл „мечтае“. Всеки може по малко да мечтае, както и всеки може по малко да бяга. Но ще съумеем ли ние с вас да

пробягаме една миля за четири минути? Ние умеем да говорим, но това не прави от нас съставители на тълковни речници, нали? Ето ви пример: когато мисля за бифтек, в съзнанието ми възниква просто думата. Ако вашето образно възприятие е по-развито, вие ще можете да си представите и препечена коричка, и лук, и запечен картоф. А истинският Мечтател... Той вижда бифтека помирисва го, усеща вкуса му... изобщо всичко, свързано с него, дори жаравата, дори как ножа разрязва месото и стотици други подробности, при това наведнъж. Нито вие, нито аз, можем да направим това.

— Значи така — каза Бърн. — Нямаме си работа с продукцията на професионален мечтател. Все пак и това е нещо — той скри цилиндърчето във вътрешния джоб на сакото си. — Неволно стигам до мисълта, че би трябвало действително да се въведе строга цензура на Мечтите.

Бърн стана.

— Довиждане, мистър Уейл.

— Довиждане, мистър Бърн. Винаги се надявам на по-доброто.

Франсис Белинджър просто влетя в кабинета на Джес Уейл. Рижите му коси стърчаха, а лицето лъщеше от пот и вълнение. Но като видя Уейл, просто замря. Шефът седеше отпуснат на стола, подпрял глава с двете си ръце. Виждаше се само посивелият тил.

Белинджър тревожно продума:

— Какво ви е, шефе?

Уейл вдигна глава.

— О, вие ли сте, Франк?

— Какво е станало, шефе? Болен ли сте?

— На моята възраст всички са болни, но още се държа. Идва един пълномощник от министерството.

— Какво му е притрябвало?

— Заплашваше с цензура. Донесе образец от това, което се предава от ръка на ръка. Евтини Мечти за пьянски оргии.

— По дяволите! — с чувство каза Белинджър.

— Бедата е там, че опасенията за нравственост са чудесен предлог за разгръщане на широка кампания. Ще бият и по виновни, и по невинни. А право да си кажем, Франк, и нашата позиция е уязвима.

— Как така? Нали нашата продукция е абсолютно целомъдрена? Приключения и романтични страсти.

Уейл прехапа долната си устна и смръщи чело.

— Между нас казано, няма какво да си кривим душата, Франк. Целомъдрена? Всичко зависи от гледната точка. Това, което ще кажа не е за широката публика, но ние с вас знаем, че във всяка Мечта има фройдистки асоциации. От това не можеш да избягаш.

— Разбира се, ако специално се търсят такива асоциации. Да кажем, психиатрите...

— Средният човек също. Обикновеният потребител не знае за тази подплънка и е твърде възможно да не съумее да различи фалическият символ от символа на майчинството, дори да му го посочиш изрично. И все пак неговото подсъзнание усеща. Успехът на много от Мечтите се обяснява именно с такива подсъзнателни асоциации.

— Добре, да допуснем. И какво възнамерява да предприеме правителството. Ще заздравява подсъзнанието?

— Лошото е, че не знам какво ще предприемат. Имаме само един коз, на който се осланям и възлагам всичките си надежди: публиката обича Мечтите и няма да иска да се лиши от тях... Но стига за това. Защо дойдохте? Вероятно имате работа с мен.

Белинджър хвърли на масата пред Уейл малък тръбовиден предмет и натъпка в панталона си измъкналата се риза.

Уейл свали блестящата пластмасова опаковка и извади цилиндърчето. В единия край се свиваше в заплетена спирала небесносин надпис: „По хималайската пътека“. До него стоеше фирменият знак на „Сънища на яве“.

— Продукция на Конкурента — Уейл произнесе тези думи така, сякаш всяка започва с главна буква, а устните му се изкривиха в иронична усмивка. — Тази Мечта още не е пусната официално в продажба. От къде се сдобихте с нея, Франк?

— Не е важно. Но бих искал да я попиете.

— Не знам защо, но днес всеки иска от мен да попивам Мечти — въздъхна Уейл. — Франк, това да не е порнография?

— О, разбира се, в нея няма от вашите любими фройдистки символи — язвително каза Белинджър. — Планински върхове, например. Надявам се да не са опасни за вас.

— Аз съм старец. За мен не са опасни от много години. Но онази Мечта беше направена толкова скверно, направо мъчително... Добре, да видим сега какво сте донесли.

Уейл отново придърпа апарата и си надяна дешифратора. Този път преседя облегат в креслото повече от четвърт час, през което време Франсис Белинджър успя набързо да изпуши две цигари.

Когато накрая Уейл свали шлема и запремигва, свиквайки с дневната светлина, Белинджър попита:

— Е, какво ще кажете, шефе?

Уейл сбърчи чело.

— Не е за мен. Прекалено много повторения. При такава конкуренция компания „Мечти“ може да живее спокойно още дълго време.

— Точно тук грешите, шефе! Такава продукция ще обезпечи победата на „Сънища наяве“. Трябва нещо да предприемем!

— Слушайте, Франк...

— Не, вие ме чуйте, шефе! В това е бъдещето!

— В това?! — Уейл погледна към цилиндърчето с добродушно-недоверчива усмивка. — Любителски направено, множество повторения, грубовати обертонове. Снегът има отчетлив вкус на сладко от лимони. Кой чувства сега снега като сладко от лимони, Франк? В миналото да, но не и сега. Преди двадесет години, когато Лаймън Харисън създаде своите „Снежни симфонии“ за продаване на юг, беше великолепна находка. Сладко, ледени планински върхове, пързаляне с кънки покрай канари, глазирани с шоколад. Евтинийка, Франк. В наши дни това не струва.

— Точно там е работата, шефе, че вие сте изостанали от времето — възрази Белинджър. — Длъжен съм да поговоря с вас откровено. Когато основахте компанията, купихте основните патенти и започнахте производството на Мечти, те бяха предмети на разкоша. Търсенето беше тясно и индивидуализирано. Можехте да си позволите пускането на специализирани Мечти и да ги продавате на висока цена.

— Знам това — отвърна Уейл — и продължаваме да го правим. Но освен това правим и серийни Мечти за широко потребление.

— Да, но това е малко. Нашите Мечти, разбира се, са направени тънко. Могат да се попиват много пъти. Дори при десетото поливане намираш нещо ново и пак си удовлетворен. Но колко са истинските

познавачи? И още нещо. Продукцията ни е напълно индивидуализирана. Всичко е в първо лице.

— Е, и?

— Това, че „Сънища наяве“ откриват блянотеатри. Вече са открили един в Нешвил с триста кабинки. Клиентът влиза, сядна на креслото, слага дешифратора и си получава Мечтата. Същата, както и другите „зрители“.

— Чух за това, Франк. Нищо ново. Такива опити неведнъж са завършвали с неуспех. Така ще стане и сега. Да ви кажа ли защо? Защото мечтите — това е нещо лично за всеки индивид. Нима ще ви бъде приятно, ако вашият съсед знае за какво мечтаете? Освен това, в блянотеатрите сеансите трябва да започват по разписание, нали? Значи на човек ще му се налага да мечтае не тогава, когато иска, а когато разпореди директорът на театъра. И накрая — една Мечта ще се хареса на един, а на друг — не. Гарантирам ви, че от тези триста посетители поне сто и петдесет ще си тръгнат недоволни и повече няма да се върнат там.

Белинджър бавно нави ръкавите на ризата си и разхлаби вратовръзката.

— Шефе, говорите наизуст — каза той. — Има ли смисъл да се доказва, че ще претърпят неуспех, когато вече имат успех? Днес разбрах, че „Сънища наяве“ опипват почвата в Сент Луис, за да открият театър с хиляда кабинки. Ако всички наоколо мечтаят за едно и също, и вие ще свикнете лесно. Публиката без труд ще привикне да мечтае на указаното място в указания час, ако това е и по-евтино, и по-удобно. По дяволите, шефе, това е форма на общуване. Влюбена двойка отива в блянотеатъра и попива някаква пошла романтична Мечта със стереотипни обертонове и стандартни положения, но въпреки всичко на излизане те ще са на седмото небе, защото са мечтали еднакво. Изпитвали са еднакви сантиментални чувства. Те... те са настроени на една вълна. И, разбира се, отново ще посетят блянотеатъра и ще доведат своите приятели.

— Ами ако Мечтата не им хареса?

— Точно там е работата! Не може да не им хареса! Когато правите изтънчените Мечти на Хилъри с отражения на отразените отражения, с най-хитри образи на трето ниво в обертоновете, с тънък преход на значенията и всички подобни прийоми, с които така се

гордеем — всичко това е предназначено за любители на Мечти. Изтънчени Мечти за изтънчен вкус. А „Сънища наяве“ пускат простичка продукция в трето лице, така че да става и за мъже, и за жени. Като тази, която току-що попихте. Прости, с повторения, дори пошли. Предназначени за най-примитивно възприятие. Може би няма да имат фанатични поклонници, но няма да предизвикат и отвращение.

Уейл мълча дълго, а Белинджър не сваляше изпитателния си поглед от него. Накрая Уейл проговори:

— Франк, аз започнах с качествена продукция и няма да я променям. Възможно е да си прав. Възможно е и бъдещето да е на блянотеатрите. Ако е така, ние също ще открием, но в него ще показваме само добри Мечти. А ако „Сънища наяве“ недооценяват широката публика? Няма да избързваме и да се паникьосваме. Винаги съм изхождал от теорията, че качествената продукция непременно намира прием. И колкото и да е удивително, момчето ми, понякога доста добър.

— Шефе... — започна Белинджър и веднага млъкна, защото вътрешният телефон забръмча.

— Какво има, Рут? — попита Уейл.

— Господин Хилъри, сър — раздаде се гласа на секретарката. — Искане незабавно да се види с вас. Казва, че работата не търпи отлагане.

— Хилъри?! — в гласа на Уейл пролича плахо недоумение. — Изчакаше пет минути, Рут, после го изпратете тук.

Уейл се обърна към Белинджър.

— Днешният ден, Франк, не може да се нарече удачен. Мястото на Мечтателя е в къщи, при неговата „мислителница“. А тъй като Хилъри е най-добрият ни Мечтател, той повече от всички трябва да си е в къщи. Според вас, какво се е случило?

Белинджър, все още терзан от мрачни мисли за „Сънища наяве“ промърмори:

— Извикайте го и ще разберете всичко.

— След малко. Кажете, как е последната му Мечта? Все още не съм запознат с тази, която излезе миналата седмица.

Белинджър сякаш се събуди и смръщи нос.

— Никак.

— И защо?

— Много е накъсана. Направо несвързана. Нямам нищо против резките образи, които придават острота, но нали все пак трябва да има някаква връзка, макар и на най-дълбоко ниво.

— За нищо ли не става?

— Хилъри не прави такива. Наложил се значителен монтаж. Доста изхвърлихме и поставихме стари парчета — от тези, които понякога сам ни изпраща. Е, не се получи първокласна Мечта, но е напълно търпима.

— Какво му казахте за това, Франк?

— Аз да не съм психиатър, шефе? Какво мога да му кажа?

В този момент вратата се отвори и хубавичката секретарка на Уейл въведе в кабинета Хилъри.

Шърман Хилъри беше тридесет и една годишен. Ненаблюдателен човек можеше веднага да познае Мечтателя в негово лице. Не носеше очила, но погледът му беше разсеян като на много от късогледите хора, ходещи без очила или като на човек, не свикнал да се вглежда в заобикалящия го свят. Беше среден на ръст, но много слаб. Черните му коси би трябвало отдавна да се подстрижат, брадичката бе прекалено къса, а кожата — извънредно бледа. Хилъри изглеждаше много разстроен.

— Здравейте, мистър Уейл — неясно промърмори той и неловко кимна към Белинджър.

— Шърман, момчето ми — приветливо заговори Уейл. — Колко прекрасно изглеждате! Какво се е случило? Мечта ли не успявате да скалпите? Какво ви вълнува? Сядайте де, сядайте!

Мечтателят седна — на края на стола, здраво стискайки колена, като че се канеше да скочи на крака при първата заповед. Той каза:

— Господин Уейл, дойдох да ви кажа, че си отивам.

— Отивате си?

— Не желая повече да Мечтая, мистър Уейл.

Старческото лице на Уейл съвсем грохна — за първи път през този ден.

— Но защо, Шърман?

Устните на Хилъри затрепериха. Той бързо заговори:

— Защото не живея, мистър Уейл. Всичко минава покрай мен. Отначало не беше така. Това беше нещо като развлечение. Мечтаех вечер или в свободните дни, когато исках. Е, и по всяко друго време. Когато не исках — не мечтаех. Но сега, мистър Уейл, аз съм вече професионалист. Вие сте ми казвали, че съм един от най-добрите Мечтатели и от мен се очакват нови оттенъци, нови варианти на предишни находки, като пърхаща фантазия и двойна пародия.

— Действително няма по-добър от вас, Шърман — каза Уейл. — Вашата миниатюра, в която дирижирате оркестър, се продава успешно вече десета година.

— Това е добре, мистър Уейл. Но нещата стигнаха до там, че не мога да изляза от дома си. Изобщо не виждам жена си. Дъщеря ми дори няма да ме познае. Миналата седмица отидохме на гости — Сара просто ме застави, а аз изобщо нищо не си спомням. Тя казва, че цяла вечер съм седял на дивана гледал съм право пред себе си и нещо съм си мърморил. Казва, че всички са ме гледали накриво. Плака цяла нощ. Уморих се от това, мистър Уейл. Искам да съм нормален човек и да живея в реалния свят. Обещах на Сара да се махна и напускам. Сбогом, мистър Уейл. — Хилъри стана и с неловко движение подаде ръка на Уейл.

Старият човек меко я отблъсна.

— Ако искате да си отидете, Шърман, вие, разбира се, ще го направите. Но направете услуга на стареца, изслушайте ме.

— Няма да ме разколебаете — каза Хилъри.

— Аз и не възнамерявам. Само искам да ви обясня някои неща. Аз съм стар, занимавам се с тези работи отпреди да се родите и естествено, обичам да разсъждавам върху тях. Така че, доставете ми това удоволствие, Шърман. Моля ви!

Хилъри седна. Дъвчейки долната си устна, той съсредоточено разглеждаше краката си.

Уейл започна:

— Вие знаете ли какво е това Мечтател, Шърман? Знаете ли какво е той за обикновения човек? Знаете ли какво е да си като мен, като Франк, като жена ви Сара? Да живееш с оцетено съзнание, на което липсва въображение? У обикновените хора като мен понякога възниква потребност да избягаме от този наш живот. Но не можем да го направим. Нужна ни е помощ. В миналото за това са служили

книгите, спектаклите, радиото, телевизията. Те ни даваха илюзиите, но дори това не беше важно. Важното бе, че за кратко се стимулираше нашето собствено въображение. Започвахме да мечтаем за приказни принцове и прекрасни принцеси. Ставахме красиви, остроумни, силни, талантиливи — такива, каквито всъщност не бяхме. Но тогава предаването на тези мечти не беше свършено. Налагаше се по един или друг начин да се обличат в думи. А и най-добрият Мечтател в света понякога изобщо не е способен да изрази Мечтите си с думи. И най-добрият писател е можел да облече в слово само жалка част от своите мисли и мечти. Разбирате ли? А сега, когато Мечтите могат да се записват, вече всеки човек има възможност да мечтае. Вие, Шърман, и другите Мечтатели творите мечти непосредствено. Мечтата преминава от вашия мозък в нашия без да губи сили. Когато вие Мечтаете, стотици милиони хора мечтаят с вас. Вие създавате наведнъж стотици милиони мечти. Това е чудесно, момчето ми. Благодарение на вас тези хора имат възможност да изпитат това, което не им е дадено да изпитат сами.

— Аз свърших своята работа — промърмори Хилъри и стремително се надигна от стола. — Свърших с това. Все ми е едно какво говорите. Ако имате намерение да ме давате под съд за нарушение на договора, действайте. Все ми е едно.

Уейл също стана.

— Дали имам намерение да ви давам под съд?... Рут — каза той по телефона — донесете ми, моля ви, нашият екземпляр от договора с мистър Хилъри.

Уейл чакаше мълчаливо. Хилъри също. Белинджър също. Уейл едва-едва се усмихваше и барабанеше по облегалката на стола.

Секретарката донесе договора. Уейл го взе, показва първата страница на Хилъри и каза:

— Шърман, момчето ми, щом не искате да работите за мен, то вие не сте длъжен.

И още преди ужасеният Белинджър да успее дори да повдигне ръка за да го спре, Уейл скъса договора наполовина, после още наполовина и изхвърли парчетата в шахтата за отпадъци.

— Това е всичко.

Хилъри хвана ръката на Уейл.

— Благодаря ви, мистър Уейл — изрече той с треперещ глас. — Вие винаги сте се отнасяли е мен много добре, аз съм ви много, много благодарен. Тъжно ми е, че така се получи.

— Добре, добре, момчето ми. Всичко е наред.

Просълзен и продължаващ да ломоти благодарности, Шърман Хилъри излезе от кабинета.

— В името на всичко свято, шефе, защо го пуснахте? — отчаяно възкликна Белинджър. — Нима нищо не разбрахте? От тука Хилъри ще отиде право в „Сънища наяве“. Те са го подучили, това е ясно.

Уейл вдигна длан.

— Грешите! Дълбоко грешите. Познавам го — той не е способен да постъпи така. Освен това Рут е отлична секретарка и знае какво трябва да ми донесе, когато поискам договор на Мечтател. Скъсах преправен договор. Истинският си лежи в сейфа, повярвайте ми. Да-а... чудесен ден имах днес. От сутринта все убеждавам някого: неговорчив баща — да ми разреши да развия нов талант, пълномощник от министерството — да не въвеждат цензура, вас — да не ни вкарват в гибелно предприятие, и накрая, най-добрия ни Мечтател — да не си отива. Бащата може и да съм убедил. Пълномощника и вас — не съм сигурен — може би да, може би не. Но, във всеки случай, Шърман Хилъри ми е ясен. Той ще се върне.

— От къде знаете?

Уейл се усмихна на Белинджър и бузите му се покриха с цяла мрежа от весели бръчици.

— Франк, момчето ми! Не мислете, че щом умеете да монтирате Мечти, то познавате всички инструменти и апарати в тази професия. Ако ми разрешите, ще ви кажа това-онова. Най-важния инструмент в тази промишленост е самият Мечтател. Точно него трябва да уважаваме и разбираме най-напред. И аз го разбирам. Слушайте: когато бях момченце — в онези времена Мечти нямаше — познавах един сценарист. Често ми се оплакваше, че при първо запознанство всеки го пита: „Как ви идва в главата всичко това?“ Изобщо не го разбираха. Никой не беше в състояние да измисли нещо подобно. И какво можеше да им отговори моят приятел? А с мен разговаряше за това и ми обясняваше: „Как да им кажа, че и аз не знам? Като си лягам

вечер, не мога да заспя, защото в главата ми гъмжи от идеи. Като се бръсна, непременно се порязвам; като разговарям, забравям за какво става дума; като карам кола, ежеминутно си рискувам живота. И всичко това защото в мозъка ми непрекъснато се формират идеи, ситуации, диалози. Не мога да ти кажа от къде се взима всичко това. А може би ти ще споделиш как ти се удава да избегнеш всичко това?“
Вие, пък и аз, можем да си отидем по всяко време. Това е нашата работа, но не и нашия живот. Но за Шърман Хилъри всичко стои другояче. Където и да отиде, с каквото и да се занимава, той ще продължава да мечтае. Докато е жив, ще мисли, а докато мисли, не може да не мечтае. Ние не го задържаме насила. Договорът не е желязна решетка. Задържа го собственият му мозък, Франк — затова ще се върне. Нищо друго не му остава.

Белинджър повдигна рамене.

— Ако това, което казахте, е вярно, направо ми е жал за него.

— А на мен ми е жал за всички тях — Уейл тъжно кимна. — През всичките тези години разбрах едно. Тяхната орис е да даряват щастие на другите хора. На другите...

ЕЛЗИВЪР В ПАНИКА

Елвис Блай потри пухкавите си ръце и каза:

— Думата е „самостоятелност“.

Той се усмихна неловко, помагайки на Стивън Ламорак да запали. Имаше някаква притесненост в гладкото му лице с малки, ококорени очи.

Ламорак изпусна дима одобрително и кръстоса дългите си крака.

Косата му вече беше прошарена със сиво, а челюстта му бе масивна.

— Домашни ли са? — попита той, гледайки критично цигарата. Опитваше се да прикрие собственото си безпокойство, породено от напрегнатостта на Другия.

— Съвсем — отговори Блай.

— Учудвам се — каза Ламорак, който беше земен жител, — че имате място на малката ви планета за такива удоволствия.

Ламорак си спомни първия път, когато видя Елзивър от визиекрана на космическия кораб. Това беше грапав, нацърбен, безатмосферен планетоид, няколко мили в диаметър, съдържащ само прашносиви груби скали, глупаво блеснали на светлината на Слънцето, отдалечено от него на 200 000 000 мили. Планетоидът беше единственият обект, по-голям от миля, който обикаляше около слънцето, а сега хората се бяха задълбали в този миниатюрен свят и бяха сътворили общество на него. Самият той, като социолог, беше дошъл да проучи света и да види как живеят хората тук.

Блай се усмихна вежливо:

— Ние не сме малък свят, д-р Ламорак, вие ни преценявате по двуизмерни стандарти. Повърхностната площ на Елзивър е само три четвърти от щата Ню Йорк, но това е неточно. Забележете, ние можем при желание да населим вътрешността на Елзивър. Една сфера с радиус 50 мили има обем над половин милион кубически мили. Ако всеки на Елзивър заемеше по 50 фута навътре, общата площ в планетоида щеше да е 56 000 000 кв. мили, а това е равно на цялата

площ на Земята. И нито една от тези квадратни мили, докторе, нямаше да е непродуктивна.

— Господи — възкликна Ламорак. — Но, да, разбира се. Вие сте прав. Странно, аз никога не съм си помислял за това. Но в такъв случай Елзивър е единствената напълно използвана планета в Галактиката. Останалите от нас просто не могат да се отърват от двуизмерното преценяване на повърхностите, както вие сам посочихте. Е, аз съм повече от доволен, че вашият Съвет беше така отзивчив и ми подаде ръка за помощ в това мое изследване.

Блай кимна спонтанно.

Ламорак леко се намръщи, помисляйки си:

„Държи се така, като че ли не е желал да идвам. Има някаква грешка.“

— Естествено — каза Блай. — Вие разбирате, че в момента ние не сме толкова големи, колкото бихме могли да бъдем. Само малка част от Елзивър е прокопана и заета. Темповете на заемане не могат да бъдат други освен много бавни. Разширението ни е ограничено от капацитета на псевдогравитационните двигатели и конверторите за слънчева енергия.

— Разбирам. Кажете ми, Съветник Блай — това е просто въпрос на лично любопитство, а не информация от първостепенно значение за работата ми — бих ли могъл да видя някои от вашите земеделски и животновъдни нива. Очарован съм от мисълта за житни ниви и големи стада във вътрешността на планетоида.

— Стадата ще ви се сторят малки за вашите стандарти, докторе, а и нямаме много жито. Но все пак нещо ще се намери. Малко жито, памук, тютюн. Дори плодни дръвчета.

— Прекрасно. Както казахте „самостоятелност“. Вие преработвате всичко, предполагам?

Зорките очи на Ламорак не пропуснаха факта, че последната забележка засегна болезнено Блай.

— Да, длъжни сме да преработваме всичко — каза той. — Вода, въздух, храни, минерали — всичко, което използваме, сме длъжни да го възстановим в първоначалното му състояние. Отпадъчните продукти превръщаме в суровинни материали. За всичко това е нужна енергия, а ние имаме достатъчно. Разбира се, ефикасност сто процента не може да има, винаги някъде нещо изтича. Всяка година внасяме

известно количество вода и ако нуждите ни пораснат, ще се наложи да внасяме въглища и кислород.

— Кога ще започнем нашата обиколка, Съветник Блай? — запита Ламорак.

Усмивката на Блай загуби топлотата си.

— Веднага щом можем, докторе. Има няколко рутинни въпроса, които трябва да се уредят.

Ламорак кимна и допушвайки цигарата си, загаси фаса? Рутинни въпроси? Нищо подобно не бе имало по време на предварителната им кореспонденция. Елзивър по-скоро беше горд, че уникалното му планетоидно съществуване привлича вниманието на Галактиката.

— Разбирам — каза той, — че ще обезпокоя с нахлуването си сплотеното ви общество.

— Да. Отвърна Блай. — Ние се чувстваме изолирани от останалата част на Галактиката. Имаме си собствени обичаи и навици. Всеки Елзивърианец живее в комфортна ниша. Появяването на непознат без определена каста ще наруши реда и спокойствието.

— Кастовата система положително ще ви лиши от всякаква гъвкавост.

— Така да бъде — отговори бързо Блай, — но също така има и известна доза собствено осигуряване. Ние имаме фирма, управляваща смесените бракове и неизменното наследяване на професиите. Всички мъже, жени и деца знаят своето място, приемат го и биват приемани, в действителност ние нямаме никакви неврози или психически заболявания.

— И нямате неприспособени хора? — попита Ламорак.

Блай отвори уста да каже „не“, но внезапно млъкна и сбърчи чело. След малко каза:

— Ще се приготвя за обиколката, докторе. Дотогава, предполагам, не бихте имали нищо против да се освежите и да поспите.

Двамата станаха заедно и излязоха от стаята. Блай учтиво изпрати земния човек до вратата.

Ламорак се почувства потиснат от смътното усещане за криза след разговора си с Блай.

Вестникът засили това чувство. Той внимателно го прочете преди да си легне. Вестникът представляваше осемстраничен таблоид

от синтетична хартия. Една четвърт от него беше заета с „лични“: раждания, женитби, смърт, официалните проценти на разширяване на обитаемия обем (не площ! триизмерно!). Останалата част съдържаше училищни есета, образователен материал и фантастика. Новините, с които Ламорак беше свикнал, почти липсваха.

Една бележка само беше по-интересна и тя объркваше с незавършеността си.

Под малко заглавие „непроменени изисквания“ беше написано:

„Не настъпи промяна в позицията му от вчера. Главният Съветник обяви след второ интервю, че изискванията му остават напълно неприемливи и не могат да бъдат изпълнени при никакви обстоятелства.“

По-долу, в скоби и с различен шрифт, имаше изявление: „Редакторите на този вестник са на мнение, че Елзивър не може и няма да играе по свирката му, пък да става каквото ще.“

Ламорак препрочете всичко това три пъти.

Неговата позиция. *Неговите* изисквания. *Неговата* свирка. Но на кого?

Тази нощ не можа да заспи лесно.

В последвалите дни Ламорак нямаше време за вестници, но натрапчиво въпросът сам се връщаше в мислите му.

Блай, който остана негов водач и компания през по-голямата част от обиколката, ставаше все по-необщителен.

На третия ден Блай се спря и каза:

— Това ниво тук е предназначено изцяло за химическата индустрия. Тази секция не е важна...

Ала той се обърна твърде бързо и Ламорак го хвана за ръката.

— Какви са продуктите от тази секция?

— Торове. Органични торове — отговори рязко Блай. Ламорак обърна гръб, търсейки да види онова, което Блай избягваше. Погледът му се плъзна по изсечената изравнена скала и постройките притиснати между пластове.

— Това там не е ли частна резиденция? — попита Ламорак.

Блай не гледаше в същата посока.

— Струва ми се, че това е най-голямата сграда, която виждам тук. Защо тя е тук във фабричния район?

Това само по себе си я правеше забележителна. Той беше вече забелязал, че нивата на Елзивър бяха строго разделени на жилищни, земеделски и индустриални. Погледна пак и извика:

— Съветник Блай!

Съветникът се отдалечаваше и Ламорак го настигна с бързи крачки.

— Нещо не е наред ли, сър?

— Бях груб, знам — измънка Блай. — Съжалявам. Има някои въпроси, които измъчват ума ми...

Той продължи да върви бързо.

— Относно *неговите* изисквания?

Блай спря изведнъж.

— Какво знаете за това?

— Не повече, отколкото Ви казах. Прочетох го във вестника.

Блай промърмори нещо на себе си.

— Рагузник? — попита Ламорак. — Кой е той?

Блай тежко въздъхна.

— Мисля, че трябва да Ви се каже. Това е унижително, твърде неудобно за споделяне. Съветът сметна, че този въпрос ще бъде приключен бързо и няма да е необходимо да се смесва с Вашето посещение. Но вече стана почти седмица. Не знам какво ще се случи, но най-добре ще е за Вас да си отидете. Няма причина един гост да рискува да умре.

Землянинът се усмихна скептично.

— Да рискува да умре? На този малък свят, така мирен и отруден? Не мога да повярвам.

Елзивърианският съветник каза:

— Ще Ви обясня. Мисля, че така ще е най-добре.

Ламорак кимна с глава.

— Както Ви казах вече, всичко на Елзивър се рециклира. Разбирате това, нали?

— Да.

— Това включва... ъ-ъ, човешки отпадъци.

— Предполагам.

— Водата се пречиства чрез дестилация и абсорбция. Това, което остава се превръща в торове. Някои от тях се използват като суровина

за органични и други би-продукти. Тези фабрики са предназначени за това.

— Е? — Ламорак беше изпитал известна трудност с пиенето на вода, откакто се приземи на Елзивър, защото той беше достатъчно реалистичен, за да знае, че тя е пречистена, но лесно преодоля това чувство. Дори на Земята водата се пречиства чрез природни процеси от всякакви неприятни съставки.

Блай с нарастваща трудност продължи:

— Игор Рагузник е човекът, който се занимава с индустриалните процеси, непосредствено свързани с отпадъците. Това е работа на неговото семейство, откакто Елзивър за пръв път е бил колонизиран. Един от първите заселници е бил Михаил Рагузник и той... той...

— Се занимаваше с пречистването и преработката на отпадъците.

— Да. Тази резиденция, която виждате там, е на Рагузник. Тя е най-хубавата и най-комфортната на целия планетоид, Рагузник получи много привилегии, които ние нямаме, но въпреки всичко... — гневът напусна гласа на съветника — ... ние не можем да *говорим* с него.

— Какво?

— Той настоява за пълно социално равенство. Той иска децата му да играят с нашите, жените му да посещават... О! — това беше стон на огромно отвращение.

Ламорак се замисли за бележката във вестника, в която дори не се споменаваше името на Рагузник и не се казваше нищо по-специално за неговите изисквания.

— Той е отхвърлен от обществото заради работата си ли? — попита той.

— Точно така. Човешки отпадъци и... — думите убягваха на Блай. След кратка пауза той каза тихо:

— Като Земен жител, предполагам, че не разбирате.

— Но като социолог, да.

Ламорак си спомни за Недосегаемите в древна Индия, единствените, които боравели с трупове. Спомни си за положението на свинарите в древна Юдея.

— Предполагам — подхвана той, — че Елзивър няма да отстъпи на тези искания.

— Никога! — енергично каза Блай. — Никога!

— И така?

— Рагузник заплаши, че ще преустанови работата си.

— С други думи стачка.

— Да.

— Това сериозно ли е?

— Имаме достатъчно храна и вода за сега; пречистването не е толкова необходимо в този смисъл. Но отпадъците ще се натрупат, те ще инфектират планетоида. След поколения грижлив контрол над болестите сме придобили нисък вроден имунитет. Започне ли епидемия, ще ни покоси със стотици.

— Рагузник предупреден ли е за това?

— Разбира се.

— Тогава защо, според вас, е тази заплаха?

— Той е луд. Вече спря да работи; няма пречистване от деня преди да дойдете — закръгленият нос на Блай подуши въздуха, сякаш вече надушваше мириса на екскременти.

Ламорак механично подуши, но не миришеше на нищо.

— Сега виждате — каза Блай, — че най-умно ще е да си вървите. Естествено, ние сме много унижени, че трябва да Ви го предложим.

— Чакайте, не точно сега — възкликна Ламорак. — Господи, този въпрос ме интересува професионално. Мога ли да говоря с Рагузник?

— В никакъв случай — каза Блай уплашено.

— Но аз бих желал да вникна в ситуацията. Социологическите условия са уникални и не бива да се пренебрегват. В името на науката...

— Как мислите да разговаряте? Приемник на изображение върши ли работа?

— Да.

— Ще попитам Съвета — измънка Блай.

Те седнаха зад Ламорак с неудобство. Гордите им лица със строги и достойни изражения бяха помрачени от тревога. Блай, седнал в средата, отбягваше очите на Земянина.

Главният Съветник, побелял, с лице, покрито с бръчки, каза с тих глас:

— Ако по някакъв начин, сър, го убедите, извън собствените си убеждения ние ще приветстваме това. Ала в никакъв случай не отстъпвайте, по никакъв начин.

Тънка завеса падна между Съвета и Ламорак. Той все още можеше да различи отделните съветници, но изведнъж рязко се обърна към приемника пред него. Той беше започнал да оживява, на екрана се появи глава, с естествения си цвят и голяма точност. Здрава тъмна глава, масивна брадичка с едва набола брада и тънки червени устни, стиснати в хоризонтална линия.

Изображението попита подозрително:

— Кой си ти?

— Името ми е Стивън Ламорак. Аз съм от Земята.

— Землянин?

— Точно така. Аз съм на посещение тук. Ти ли си Рагузник?

— Игор Рагузник, на вашите услуги — каза изображението тъжно — само дете няма да има услуги и няма и да има докато с мен и семейството ми не започнат да се отнасят като с човешки същества.

— Разбираш ли — попита Ламорак — в каква опасност е Елзивър? Има опасност от епидемии.

— За двадесет и четири часа ситуацията ще се нормализира, ако ми позволят човещина. Те трябва да поправят грешката си.

— Говориш като образован човек, Рагузник.

— Така ли?

— Ти не можеш да се оплачеш от липса на комфорт. Твоят дом, облекло и храна са по-добри от тези на всеки един на Елзивър. Децата ти са най-образовани.

— Благодаря. Със сервомеханизъм. И бебета без майки, които ни изпращат да се грижим за тях, докато пораснат, за да станат наши съпруги. И те умират млади от самота. Защо?

Внезапен гняв се прокрадна в гласа му.

— Защо трябва да живеем в изолация, като че ли сме чудовища, недостойни за човешка близост? Не сме ли човешки същества, като всички други, със същите нужди, желания и чувства. Нима не изпълняваме една почтена и полезна функция...?

Изпусната въздишка прошумоля зад Ламорак. Рагузник я чу и повиши гласа си.

— Виждам, че Съвета е там зад тебе. Отговорете ми: Това не е ли една почтена и полезна функция? Това са *вашите* отпадъци, превърнати в храна за вас. Нима е лош човекът, който произвежда всичко това?... Слушайте, Съветници, аз няма да се предам. Нека всички на Елзивър умрат от болест... включително аз и синът ми, ако е необходимо..., но аз няма да се дам. По-добре семейството ми да умре, отколкото да живее както досега.

— Но ти живееш така от раждането си, нали? — прекъсна го Ламорак.

— И какво, ако е така?

— Сигурно си свикнал?

— Никога! Може би примирен. Баща ми се беше примирил, дори и аз за малко, но видях сина си, моя единствен син, без нито едно малко момче, с което да си играе. Брат ми и аз се имахме един друг, но синът ми никога няма да си има приятел и моето примирение свърши. Аз свърших с Елзивър и с говоренето.

Приемникът замря.

Главният Съветник беше побледнял. Той и Блай бяха единствените от групата, останали с Ламорак.

Главният Съветник каза:

— Човекът е побъркан. Не знам как да го накараме.

В ръката си държеше чаша вино, поднасяйки я към устните си той разля малко и няколко капки оцапаха белия му панталон в пурпурни петна.

— Толкова ли безразсъдни са исканията му? — попита Ламорак. — Защо не може да бъде приет в обществото?

Очите на Блай блеснаха гневно.

— Продавач на екскременти! — След това сви рамене. — Вие сте от Земята.

Неочаквано, Ламорак си спомни за още един неприет, един от големите класици на средновековието, аниматора Ал Кап. Беше наречен презрително „Ал Рисунката“.

— Рагузник наистина ли работи с екскременти? — запита Ламорак. — Искам да кажа, има ли физически контакт? Предполагам, че всичко се върши автоматично от машини.

— Разбира се — отговори Главният Съветник.

— Тогава какви точно са функциите на Рагузник?

— Той ръчно регулира различни контролни устройства, които осигуряват правилното функциониране на машините. Променя устройствата, така че да позволи ремонта им, той ги поправя и изменя крайния продукт според изискванията.

— Ако имахме място — добави той тъжно — щяхме да направим десет пъти по-сложни машини и всичко това щеше да се извършва автоматично, но нямаме...

— Но дори и така — настоя Ламорак — всичко, което прави Рагузник, е просто да натиска бутони, да затваря контакти или нещо подобно.

— Да.

— Тогава неговата работа не е по-различна от тази на всеки Елзивърианец.

— Вие не разбирате — каза хладно Блай.

— И за това ще рискувате да умрат децата ви?

— Нямаме друг избор — каза Блай. В гласа му имаше почти агония, която убеди Ламорак, че ситуацията го измъчва, но наистина няма друг избор.

Ламорак сви рамене с отвращение.

— Тогава спрете стачката. Принудете го.

— Как? — попита Главният Съветник. — Кой би могъл да го докосне или да се доближи до него? Ако пък го убием от разстояние, какво ще ни помогне това?

— Вие знаете ли как да пуснете машините? — попита Ламорак замислено.

Главният Съветник скочи.

— Аз ли? — излая той.

— Нямах предвид *Вас* — извика изведнъж Ламорак. — Употребих местоимението в неопределен смисъл. Може ли *някой* да се научи да борави с машините на Рагузник?

Гневът бавно се отдръпна от Главния Съветник.

— Има учебници, но аз Ви уверявам, че никога няма да се захвана с това.

— Тогава не може ли *някой* да научи процедурата и да замени Рагузник, докато не се предаде?

Блай се обади:

— Кой би се съгласил да свърши такова нещо? Аз не, при никакви обстоятелства?

Ламорак се замисли за земните табути, които бяха почти толкова строги. Той си спомни за канибализма, кръвосмешението, човекът, който проклинаше Бога.

— Но вие — каза той — трябва да имате резерви в случай, че работата на Рагузник спре. Той може да умре.

— В такъв случай синът му автоматично поема работата или най-близкият му наследник — каза Блай.

— Ами ако няма достатъчно големи наследници? Ами ако цялото му семейство изведнъж умре?

— Това никога не се е случвало, няма и да се случи.

— Ако възникне такава опасност, ние можем евентуално да пратим едно или две бебета на Рагузник и те да наследят професията му — добави Главният Съветник.

— А-ха. А как избирате това бебе?

— Измежду децата, чиито майки са умрели при раждането, така избрахме и съпругата на Рагузник.

— Ами тогава изберете няколко заместници на Рагузник — предложи Ламорак.

— *Не! Невъзможно!* Как можахте да си го помислите? Ако ние изберем едно бебе, то е, защото то е създадено да живее, и не знае нищо. Според Вас е необходимо да се избират възрастни и да се дават на Рагузник. Не, д-р Ламорак, ние не сме нито чудовища, нито извратени брутални типове.

„Няма смисъл — безпомощно помисли Ламорак. — *Няма смисъл, освен, ако...*“

Тази нощ Ламорак едва успя да заспи.

Рагузник търсеше едни от основните елементи на човечността. Ала срещу него бяха тридесет хиляди Елзивърианци, предпочитащи смъртта.

Множество от тридесет хиляди от едната страна и искането на едно семейство от другата. Би ли могъл някой да каже, че тридесетте хиляди, които поддържаха тази несправедливост, заслужават смърт?

Несправедливост, но по какви стандарти? Земни? Елзивъриански? И кой беше Ламорак, за да ги съди?

А Рагузник? Той беше съгласен да остави тридесет хиляди да умрат, включително и хората, които просто приемаха ситуацията, защото мислеха, че трябва да я приемат и нямаха шансове да я променят дори да искат.

Ами децата, които нямаха нищо общо с това? Тридесет хиляди от една страна и едно-единствено семейство от друга.

Ламорак взе решението си в състояние, което беше почти отчаяние и на сутринта повика Главния Съветник. Каза му:

— Сър, ако Вие намерите заместник, Рагузник ще види, че е загубил всички шансове за решение в негова полза и ще се върне на работа.

— Не може да има заместник — въздъхна Главният Съветник — вече Ви обясних това.

— Няма заместник измежду хората от Елзивър, но аз не съм Елзивърианец и това не означава нищо за мен. Аз ще бъда заместникът.

Те бяха развълнувани, много по-развълнувани от самия Ламорак. Десет пъти го питаха дали не се шегува. Ламорак беше небръснат и се чувстваше зле.

— Разбира се, че съм сериозен. И всеки път, когато Рагузник постъпи така, просто внесете заместник. Няма друг свят с такова табу и винаги ще има кандидати за заместници, ако плащате достатъчно.

Дадоха му учебниците и той прекара шест часа, четейки и препрочитайки. Нямаше полза от задаване на въпроси. Никой от Елзивърианците не знаеше нищо за работата, освен това, което беше написано в учебниците. Имаше много неудобства, особено когато детайлите бяха трудни за възприемане.

„Поддържайте показание нула на галванометъра А-2 през цялото време, когато свети червения сигнал на Прехвърлящия ревял“ — прочете Ламорак.

— Добре, де, какъв е тоя „Прехвърлящ ревял“?

— Там си пише — измънка Блай, а Елзивърианците се спогледаха като бити кучета и наведоха глави, втренчвайки се във върховете на пръстите си.

Те го оставиха дълго преди да достигне малката стая, в която беше централното управление на генераторите, обслужващи техния свят. Той получи инструкции къде да завие и кое ниво да достигне, след което го оставиха да се оправя сам. Той обиколи стаята прилежно, идентифицирайки инструментите и уредите за контрол, следвайки схемите и диаграмите в учебника.

„Това трябва да е *«Прехвърлящия ревльо»*“ — помисли той с мрачно задоволство. Надписът потвърди това.

Устройството представляваше полукръгъл циферблат с отвори, които вероятно бяха предназначени да светят в различни цветове. Добре, де, но защо точно „ревльо“?

Не знаеше.

„*Някъде — помисли си Ламорак — някъде отпадъците се събират, пресоват се, преминават през тръбопроводи, клапани, вентили и дестилатори и чакат да бъдат преработени по петдесет начина. А сега просто се събират.*“

Не без потръпване той натисна първото копче отбелязано в учебника като „Начало“. Тихо боботене оживя и се почувства през пода и стените. Ламорак натисна друго копче и лампите светнаха.

Консултирайки се с учебника за всяка стъпка, той напредваше, и така, стъпка по стъпка, стаите заблестяваха, индикаторите се задвижваха, а бръмченето се усилваше.

Някъде дълбоко във фабриките натрупаните отпадъци се всмукваха в съответните канали.

Прозвуча остър сигнал и изтръгна Ламорак от концентрацията му. Беше сигнал от комуникатора и Ламорак включи приемника си.

Главата на Рагузник се появи на екрана, в очите му се четеше недоверие.

— *Това пък какво е?*

— *Аз не съм от Елзивър, Рагузник. Това не ми пречи.*

— *Но какво ти влиза в работата? Защо се намесваш?*

— *Аз съм на твоя страна, Рагузник, но съм длъжен да го направя.*

— *Но защо, след като си на моя страна? Така ли се отнасят с хората на твоя свят, както с мен тук?*

— Вече не. Но дори да си прав, има тридесет хиляди души на Елзивър, които трябва да бъдат убедени.

— Те щяха да се предадат, ти провали единствения ми шанс!

— Те *нямаше* да се предадат. Сега те вече знаят, че ти си недоволен. Досега те никога не са и сънували, че Рагузник може да бъде нещастен, да създаде проблеми.

— И какво като вече знаят? Сега просто ще си наемат Другоземец, когато се наложи.

Ламорак уморено поклати глава. Той беше мислил върху това през горчивите последни часове.

— Фактът, че знаят, означава, че Елзивър ще започне да мисли за теб, някои дори ще се запитат дали е правилно да се отнасят така с тебе. А ако се наемат Другоземци, те ще разкажат навсякъде какво става на Елзивър и Галактическото обществено мнение ще се окаже на твоя страна.

— Е, и?

— Положението ще се поправи. По времето на сина ти нещата ще бъдат много по-добри.

— По времето на сина ми — пророни Рагузник. — А можех да го имам сега. Е, аз загубих. Връщам се на работа.

Ламорак изпита огромно облекчение.

— Ако Вие, сър, дойдете сега тук, ще получите работата си, а аз ще Ви помоля за честта да Ви стисна ръката.

Лицето на Рагузник се озари от мрачна гордост.

— Наричате ме „сър“ и предлагате да ми стиснете ръката. Гледайте си работата, земянино, и ме оставете аз да си гледам моята, защото няма да стисна Вашата ръка.

Ламорак се върна по пътя, по който бе дошъл, облекчен, че кризата свърши, но някак странно потиснат. Той изненадан спря, откривайки, че коридорът е преграден с кордон и не може да се продължи. Ламорак се огледа за други пътища, но беше стреснат от силен глас над главата си:

— Д-р Ламорак, чувате ли ме? Говори Съветник Блай.

Ламорак се озърна. Гласът идваше от някаква комуникационна система, но самият говорител не се виждаше никакъв.

— Нещо не е в ред ли? — извика той. — Чувате ли ме?

— Чувам Ви.

Инстинктивно Ламорак изкрещя:

— Има ли някакъв проблем? Пътят изглежда блокиран. Да не е нещо свързано е Рагузник?

— Рагузник се върна на работа — дойде гласът на Блай. — Кризата е преодоляна, а Вие трябва да се пригответе за заминаване.

— Заминаване?

— Да напуснете Елзивър. Корабът Ви се подготвя.

— Но почакайте малко! — Ламорак беше объркан от неочаквания развой на събитията. — Аз не съм завършил със събирането на данните си.

— Не мога да Ви помогна — каза гласът на Блай. — Ще бъдете насочен към кораба, а принадлежностите Ви ще бъдат изпратени от сервомеханизъм. Надяваме се... Надяваме се...

Нещо взе да се изяснява на Ламорак.

— Надявате се *какво*?

— Надяваме се, че няма да направите опит да се видите или да говорите директно с никой Елзивърианец. Също така се надяваме, че няма да се опитвате да се върнете никога вече на Елзивър. Ваши колеги ще бъдат добре дошли за събирането на останалите данни, ако е необходимо.

— Разбирам — каза Ламорак глухо. Неочаквано се беше превърнал в Рагузник. Той беше боравил с неговите уреди, които обработваха отпадъците. Беше отхвърлен от обществото. Беше гробар, свинар. Беше...

— Довиждане — каза той.

— Преди да Ви изпратим, д-р Ламорак — каза гласът на Блай — от името на Съвета на Елзивър аз Ви благодаря за помощта Ви в тази криза.

— Няма защо — отговори Ламорак горчиво.

ГОВОРЯЩИЯТ КАМЪК

Астероидният пояс е голям, а човешкото му население — малко. На седмия месец от едногодишната си командировка в Станция Пет Лари Вернадски все по-често се питаше дали заплатата би могла да компенсира почти пълното му усамотение на сто и десет милиона километра от Земята. Лари беше слаб, млад човек, нетърпящ нито инженер-космонавти, нито астероидни обитатели. Имаше сини очи, маслено жълта коса и абсолютно невинен вид, под който се криеше жив ум и изострено от самотата любопитство.

И невинният вид, и любопитството му послужиха добре на борда, на „Робърт Кю“.

Когато корабът „Робърт Кю“ кацна на външната платформа на Станция Пет, Вернадски скочи на борда почти незабавно. У него имаше такъв спонтанен възторг, който при едно куче, например, би се изразил с махане на опашка и радостен лай.

Капитанът на „Робърт Кю“ посрещна усмивката му с мрачно, кисело мълчание, придаващо тягостно изражение на едрото му лице, но това беше без значение. За Вернадски корабът беше горещо желана и добре дошла компания. Впрочем, компанията бе добре дошла и за всеки от милионите кубически метри лед, и за всеки от тоновете замразени хранителни концентрати, складирани в кухнята-астероид, каквато всъщност беше Станция Пет. Вернадски имаше на разположение в случай на нужда всякакви уреди, всякакви резервни части за всички видове хиператомни двигатели.

Лари се хилеше с цялото си момчешко лице, докато попълваше обичайния формуляр. Пишеше го бързо, а после щеше да го превърне в компютърни знаци и да го картотекира. Отбеляза името и серийния номер на кораба, номерата на двигателя, походния генератор и така нататък... Изходен пункт („По дяволите, астероидите са толкова много, че не зная кой беше последният“ — процеди капитана и

Вернадски записа просто „Пояс“ — обичайно съкращение за „астероиден пояс“); местоназначение („Земята“); причина за престоя („Засичащ хиператомен двигател“).

— От колко члена е екипажът ви, капитане? — запита Вернадски, като хвърли бегъл поглед на корабните документи.

— Двама — отговори капитанът. — Сега ще прегледате ли хиператомната апаратура? Трябва да товарим стока. — Бузите му изглеждаха синкави от наболата тъмна брада. Държеше се като дългогодишен закоравял рудотърсач по астероидите, но говореше като образован, културен човек.

— Разбира се — Вернадски помъкна, чантата с контролните уреди към машинното отделение, следван от капитана. С небрежна бързина провери електрическите вериги, вакуумността и мощността на силовото поле.

Кой знае защо, капитанът го озадачаваше. Самият той не харесваше заобикалящата го среда, но съзнаваше, че има хора, които намират своеобразно очарование в огромната празнота и свобода на космическото пространство. Обаче човек като този капитан едва ли е астероиден рудотърсач само от любов към самотата.

— С някаква особена рудна порода ли боравите? — запита Лари.

Капитанът се намръщи и отговори:

— Хром и манган.

— Така ли?... На ваше място бих сменил Дженъровия газопровод...

— В него ли е повредата?

— Не, не е. Но е износен. Рискувате да получите нова повреда след не повече от милион-милион и половина километра. Докато корабът ви е тук...

— О'кей, ще го сменя. Но ще откриете къде засича, нали?

— Ще направя всичко възможно, капитане.

Последните думи на капитана бяха толкова резки, че смутиха дори Вернадски. Той поработи известно време мълчаливо, след което се изправи.

— Полурефлекторът ви е екраниран от гама-лъчи. Всеки път, когато позитронният лъч се върне в изходно положение, двигателят угасва за секунда. Ще трябва да го смените.

— Колко време ще е нужно?

— Няколко часа. Може би дванадесет.

— Какво? Аз и без това съм закъснял!

— Нищо повече не мога да направя — Вернадски не губеше доброто си настроение. — Системата трябва три часа да се промива с хелий, за да мога да вляза вътре. След това ще изпробвам новия полурефлектор, за което също трябва време. Бих могъл само за няколко минути почти да го поправам, но ще бъде само „почти“, нали разбирате. Ще авариира още преди да стигнете орбитата на Марс.

Капитанът се намръщи.

— О'кей. Започвайте!

Вернадски леко маневрираше с цистерната течен хелий на борда на кораба. Тъй като генераторите за псевдогравитация бяха изключени, тя не тежеше никак, но запазваше масата и инерцията си. Това налагаше внимателно боравене, за да взима завоите както трябва. Тези маневри се затрудняваха от факта, че Вернадски също нямаше тегло.

Тъй като беше изцяло съсредоточен върху управлението на цистерната, Лари зави неправилно в препълнените помещения и за миг се оказа в някаква необикновено затъмнена стая.

Успя само да извика уплашено, когато двама души се нахвърлиха отгоре му, изблъсквайки цистерната и затваряйки вратата след него.

Вернадски не каза нищо, докато свързваше цистерната към всмукателния клапан и слушаше тихото съскане на хелия, който промиваше машинното отделение, бавно изтласквайки радиоактивните газове във всепоглъщащата безбрежност на космоса.

После любопитството взе връх над предпазливостта и той попита:

— Вие имате на борда си силиконий, капитане, при това голям силиконий.

Капитанът се обърна бавно към Лари и отрони с безизразен глас:

— Така ли?

— Видях го. Ще ми позволите ли да го огледам по-добре?

— Защо?

— Ами, вижте, капитане — замоли се Вернадски, — на тази скала съм повече от половин година. За астероидите съм прочел всичко, което успях да намеря, включително всичко и за силикониите. Обаче никога не съм виждал силиконий на живо, дори и малък. Имайте милост!

— Мисля, че трябва да си свършите работата.

— Промиването с хелий трае часове. Докато не завърши, нямам друга работа. Впрочем, как така носите силиконий на борда, капитане?

— Като домашно животно. Някои обичат кучета, аз обичам силикониите.

— Успяхте ли да го накарате да говори?

Капитанът се изчерви.

— Защо питате?

— Някои от тях говорят. Други пък четат мисли...

— Вие какъв сте? Да не сте специалист по тия боклуци?

— Чел съм за тях, нали ви казах. Моля ви, капитане, позволете ми да го разгледам.

Вернадски се стараеше да не се издава, че е забелязал застаналите от двете страни на капитана членове на екипажа. Всеки един от тримата беше по-едър от него и — в това Лари не се съмняваше — въоръжен.

— Какво лошо има в това — продължаваше Вернадски. — Нали не мога да го открадна. Искам само да го видя.

Може би само благодарение на недовършения ремонт беше жив в момента. Или може би му помагаше неговата привидно весела, почти глуповата невинност.

— О'кей, о'кей, елате — примири се капитанът.

Вернадски го последва. Гъвкавият му ум работеше бясно, а пулсът му забележимо се ускори.

Лари гледаше сивото вещество пред себе си благоговейно, но и с леко отвращение. Той не излъга, като каза, че никога не е виждал жив силиконий, но беше гледал триизмерни снимки и чел описания. Все пак в реалното присъствие имаше нещо, което нито снимки, нито думи можеха да заместят.

Кожата на силикония беше сива, мазна и гладка. Движенията му бяха бавни — нещо естествено за същество, живяло в камък и самото то нещо като камък. Под кожата не се забелязваше трептене на мускули; движеше се с помощта на плочки — тънки каменни пластинки, плъзгащи се една върху друга.

Формата му беше, общо взето, яйцевидна — отгоре заоблена, отдолу сплескана, с два вида израстъци. Отдолу бяха „краката“, разположени радиално, шест на брой, завършващи с остри кремъчни

краища, бронирани с метални наслоения. Тези краища можеха да пробиват скалата и да я чупят на парчета, които силиконият поглъщаше като храна.

Единственият отвор към вътрешността на силикония се намираще отдолу на плоската му повърхност и се виждаше само когато той беше обърнат обратно. В този отвор влизаха натрошените парчета скала. Вътре варовиковите и хидратните силикати реагираха, като образуваха органосилициевни съединения, от които се изграждаха тъканите на силикония. Излишните силициевни двуокиси се изхвърляха през отвора — бели твърди каменни екскременти.

Екстратеролозите дълго се бяха чудили на гладките камъчета, пръснати из малките кухни в скалистата структура на астероидите, преди да открият първите силиконии. И останаха удивени от начина, по който тези същества успяваха да накарат органосилициевните съединения — силициево-кислородни полимери с въглеродородни странични вериги — да изпълняват толкова много различни функции, извършвани в земните организми от протеините.

Останалите два израстъка излизаха от най-високата точка на гърба. Представляваха обърнати конуси, издълбани в обратна посока и плътно прилепващи в успоредни вдлъбнатини, минаващи по гърба, но които могат да се вдигнат малко нагоре. Когато силиконият дълбаеше скалата, „ушите“ се свиваха назад за обтекаемост. Когато почиваше в някоя издълбана кухня, те можеха да се вдигнат, за да възприема звука по-добре. Имаха далечна прилика със заешки уши и затова названието „силиконий“ бе неизбежно. По-сериозните екстратеролози наричаха тези същества *Silliconeus asteroidea* и считаха, че „ушите“ имат нещо общо с телепатичните способности, които притежават. Малцина поддържаха други мнения.

Силиконият бавно пълзеше по някакъв мазен камък, а в един от ъглите на помещението бяха натрупани и други подобни камъни. Вернадски знаеше, че те представляват хранителният запас на съществото, или поне бяха изходно вещество за изграждане на неговите тъкани. Но беше чел, че като източник на обикновена енергия това не е достатъчно.

Вернадски се чудеше:

— Това си е истинско чудовище. Широко е повече от една стъпка.

Капитанът само изръмжа безучастно.

— Къде го намерихте? — попита Лари.

— В една от скалите.

— Слушайте, капитане! Най-голямото, открито досега, е около пет сантиметра. Бихте могли да го продадете на някой музей или университет на Земята.

Капитанът вдигна рамене.

— Така, вече го видяхте. А сега да вървим при хиператомната апаратура.

Той вече се обръщаше, стиснал здраво лакътя на Вернадски, когато се намеси някакъв глас — бавен и неясен, глух и дрезгав.

Гласът се получаваеше при грижливо модулирано триене на камък в камък. Вернадски зяпна говорещия почти с ужас.

Беше силиконият, внезапно превърнал се в говорещ камък. Той произнесе:

— Човекът се чуди дали това нещо може да говори.

Вернадски прошепна:

— Кълна се в Космоса, то говори!

— О'кей. Видяхте го, чухте го. Сега да вървим.

— И даже чете мисли — каза Вернадски.

Силиконият произнесе:

— Марс се завърта за две четири часа три седем и половина минути. Плътност на Юпитер е едно точка две две. Уран е открит в година едно седем осем едно. Плутон е планета, която най-далеч. Слънцето е най-тежко, маса две нула нула нула нула нула нула...

Капитанът задърпа Вернадски навън. Вървейки назад и спъвайки се, той слушаше като омагьосан затихващото жужене на нулите.

— И откъде научава всички тези неща, капитане? — попита Лари.

— От една стара астрономическа книга, която му четем. Много стара книга.

— От времето преди пътешествията в Космоса — намеси се с отвращение един от членовете на екипажа. — Дори не е филм. Най-обикновен печат.

— Млъквай! — срязва го капитанът.

Вернадски провери хелиевата струя за гама-лъчение. Най-последно време да спре промиването и да започне работа в машинното

отделение. Той работеше много старателно и спря само веднъж, за да пийне едно кафе и да поотдъхне.

С невинно изражение и сияеща усмивка Лари каза:

— Знаете ли как си го обяснявам, капитане? Това нещо си живее във вътрешността на някой астероид, прекарва целия си живот вътре. Може би стотици години. Необикновено голямо е и най-вероятно много по-умно от останалите силикони. Вие го изваждате и то открива, че светът не е само скала. Открива безброй неща, които никога не си е представяло. Затова се интересува от всичко. В книгите, а и в човешкия ум, намира нови мисли, може би цял един нов свят. Не мислите ли, че е така?

Огромно бе желанието му да изпита капитана, да се добере до нещо конкретно, с което да подкрепи своите изводи. Затова рискуваше, но казваше гласно може би половината от своята истина. И то помалката половина.

Но облегнал се на стената с ръце, скръстени на гърдите, капитанът каза само:

— Кога ще завършите?

Това бяха последните му думи и Вернадски трябваше да се задоволи с тях. Най-послед двигателят беше поправен така, както искаше Вернадски. Капитанът плати приличен хонорар в брой, прибра разписката и стартира с ослепителната хиператомна енергия на кораба.

Вернадски проследи старта с почти непоносимо вълнение, след което бързо отиде до субетерния си предавател.

— Трябва да съм прав, трябва — мърмореше Вернадски. — Трябва!

Полицаят Милт Хокинс получи съобщението, уединен в станцията, към която беше придаден — Патрулна станция, астероид № 72. Той беше с двудневна брада, а неизменната тъга върху червендалестото му широко лице беше резултат от самотата, също като прекалената веселост в очите на Вернадски.

Полицаят Хокинс усети, че гледа в тези очи и се зарадва. Макар че това беше просто Вернадски, компанията си е компания. Той извика едно гръмко „Здрасти“ и с наслада заслуша звука на този глас, без особено да го е грижа какво конкретно се говори.

После внезапно веселото му настроение се изпари, наостри и двете си уши и каза:

— Чакай, чакай. Чакай! Какви ги дрънкаш?

— Ама че тъпо ченге! Не слушаш ли? А аз се продрах да ти говоря.

— Я разкажи всичко на порции, моля ти се. Каква е тази история с някакъв силиконий?

— Тоя тип има на кораба си силиконий. Вика му „домашно животно“ и го храни с мазни камъни.

— Ами? Кълна се, че един рудотърсач из астероидите е в състояние да обяви за домашно животно дори буца сирене, ако успее да я накара да му говори.

— Само че това не е обикновен силиконий. Не е от тия малките, по четири-пет сантиметра. Този е широк над тридесет сантиметра. Не разбираш ли? Кълна се в Космоса, един човек, който живее на астероидите, би трябвало да знае нещичко за тях.

— Добре, добре. Разправи ми всичко.

— Слушай сега. Мазните камъни изграждат тъкани, но откъде черпи енергията си толкова голям силиконий?

— Не мога да ти кажа.

— Директно от... Има ли в момента някой около теб?

— В момента не. Но как ми се ще да има!

— До една минута няма да искаш. Силикониите черпят енергията чрез пряко поглъщане на гама-лъчи.

— Откъде знаеш това?

— От Уендъл Ърт, екстратеролог от голям калибър. Дори твърди, че именно такава е предназначението на „ушите“ на силикония. — Вернадски вдигна двете си ръце до слепоочията и ги размърда. — Никаква телепатия. Те ловят гама-лъчи на такива честоти, каквито човешки уред не може да открие.

— Добре. И какво от това? — запита Хокинс. Обаче започна да се замисля...

— Ами това. Ърт твърди, че на нито един астероид няма гама-лъчение, способно да поддържа енергията на силиконий, по-голям от пет-шест сантиметра. Радиоактивността не е достатъчна. А тук имаше екземпляр, дълъг повече от тридесет сантиметра. Това прави шест пъти по-голям.

— Е, и...?

— Е, и... Значи е дошъл от астероид, който просто гъмжи от тези животинки, флашкан е с уран, червив е от гама-лъчи. Радиоактивността ще направи този астероид топъл при докосване. Той е с толкова необикновена орбита, че досега никой не го е открил. Да предположим, че някой умник съвсем случайно кацне на този астероид, забележи, че скалата е топла и се замисли. Капитанът на „Робърт Кю“ не е невежа. Той е съобразителен мъж, а не прост рудотърсач.

— Продължавай!

— Да предположим, че открили късове скала за проби и намери гигантски силиконий. Сега вече със сигурност знае, че е попаднал на най-невероятната находка в цялата история. Няма нужда от проби, просто силиконият ще го заведе до богатите жили.

— Че защо ще го завежда?

— Защото иска да научи нещо за Вселената. Защото е преживял навярно към хиляда години под скалата и сега е открил звездите. Може да чете мисли, може да се научи да говори. Може да се спогоди. Капитанът от своя страна е готов да се възползува от случая. Знаеш, че добивът на уран е държавен монопол. На рудотърсачи без разрешително дори не е позволено да носят гайгеров брояч. Това положение е идеално за капитана.

— Може и да си прав — вметна Хокинс.

— Не „може“, ами съм прав! Да ги беше видял само как ме бяха обградили, докато гледах силикония. Бяха готови да ми се нахвърлят, ако кажа и една погрешна думичка. Да беше видял как ме помъкнаха навън след две минути.

Хокинс потърка с длан небръснатото си лице и пресметна наум колко време ще му трябва, за да се избърсне.

— До кога можеш да задържиш момчетата в твоята станция? — запита той.

— Да ги задържа ли?! Боже Космически, те изфирясаха!

— Какво?! Тогава за какво, по дяволите, ми наговори всички тия приказки? Защо ги пусна?

Вернадски заговори търпеливо:

— Трима души. Всеки от тях доста по-едър от мен. Всеки от тях въоръжен. И, предполагам, всеки от тях готов да ме убие. Според тебе

какво трябваше да направя?

— О'кей, о'кей. Но какво ще правим ние сега?

— Ами просто излез и ги настигни. Аз поправих полурефлекторите им, но по свой начин. Енергозахранването им ще спре напълно след около тридесет-тридесет и пет хиляди километра. А пък в Дженъровия газопровод съм инсталирал устройство за следене.

Хокинс се втрещи срещу ухиленото лице на Вернадски и промълви:

— Господи Боже мой...

— Никой не бива да знае за това. Само ние двамата и полицейският кръстосвач. Те ще бъдат без енергия, а ние — с едно-две оръдия. Ще ни кажат къде се намира ураниевият астероид и ние ще установим местонахождението му. Чак след това ще се свържем с щаба на полицейската патрулна служба. Пресметни сега: ще им предадем трима контрабандисти на уран, гигантски силиконий, какъвто никой на Земята не е виждал и, забележи — едно голямо и тлъсто парче ураниева руда, каквато също не са виждали на Земята. Тогава ти ще станеш лейтенант, а мен ще преместят на постоянна работа на Земята. Съгласен ли си?

Хокинс беше като зашеметен.

— Съгласен съм — изрева. — Идвам веднага!

Почти бяха застигнали кораба, преди да могат визуално да го открият по слабо отразената слънчева светлина.

— Абе, ти не им ли остави поне енергия за светлините на кораба? Да не би да си изхвърлил резервния генератор?

Вернадски вдигна рамене:

— Сигурно пестят енергия с надеждата някой да ги прибере. Басхващам, че в момента е всички сили се мъчат да предадат субетерен сигнал.

— Ако е така, не е нужно да ги хващам — каза Хокинс сухо.

— Не е ли?

— Просто е излишно.

Полицейският кръстосвач се приближи по спирала. Жертвата им се носеше в пространството с изчерпана енергия и с постоянна скорост от петнадесет хиляди километра в час. Кръстосвачът се пригоди към тази скорост и се насочи за скачване.

Лицето на Хокинс придоби кисело изражение.

— Да му се не види!

— Какво става?

— Ударен е. От метеор. Само Бог знае колко са из астероидния пояс.

Целият възторг от лицето и в гласа на Вернадски изчезна.

— Ударен? Разбити ли са?

— Дупката е колкото врата на хамбар. Вернадски, много съжалявам, но тая работа хич не ми харесва.

Лари затвори очи и преглътна с мъка. Той много добре разбираше мисълта на Хокинс. Корабът бе умишлено повреден — нещо, което можеше да бъде окачествено като углавно престъпление. А това — смърт в резултат на углавно престъпление — си беше чисто убийство.

— Хокинс, ти знаеш защо го направих.

— Знам само това, дето ми го разправи. Ако се наложи, ще свидетелствувам за него. Обаче ако не са се занимавали с контрабанда...

Не се доизказа. Пък и не беше нужно.

Те влязоха в кораба, напълно защитени от космическите си костюми.

„Робърт Кю“ бе разнебитен както отвън, така и отвътре. Лишен от енергия, екипажът не бе имал възможност да вдигне защитен екран срещу връхлитащата скала. Или да я открие навреме. Или да я избегне, ако я открие навреме. Корпусът бе пробит, сякаш е направен от станиол. Скалата бе разрушила командната кабина. Въздухът бе излетял в Космоса. И тримата от екипажа бяха мъртви.

От удара единият член на екипажа се бе размазал в стената и представляваше парче замразено месо. Капитанът и другият член на екипажа лежаха в неестествени пози. Цялата им кожа бе покрита със замръзнала съсирена кръв на местата, където въздухът, кипвайки, се е отделил от кръвта и е спукал кръвоносните съдове.

Вернадски никога не беше виждал подобна смърт в Космоса. Почувства гадене, но все пак успя да потисне повръщането, което щеше да изцапа космическия му костюм.

— Хайде да изпробваме рудата, която, возят — каза Лари. — Силиконият трябва да е жив.

„Трябва, трябва да е жив“ — повтаряше си той наум.

От силата на сблъсъка вратата се бе изскубнала от рамката и на това място имаше дупка, широка цял сантиметър.

В ръката си Хокинс носеше брояч. Той го вдигна и приближи слюденото му прозорче до дупката. Броячът заграка като милион гарги.

— Нали ти казах — въздъхна Вернадски с безкрайно облекчение.

Като повреди кораба при „поправката“, той просто хитроумно бе изпълнил своя дълг на честен гражданин. Сблъсъкът с метеора, при което бяха загинали трима души, беше една достойна за съжаление злополука.

За да отворят изскубнатата врата се наложи да дадат два изстрела с пистолет. Пред тях се разкриха тонове руда.

Хокинс взе два къса и ги пусна в джоба на костюма си. Каза:

— Като веществени доказателства. Пък и за проба.

— Недей да ги държиш дълго в близост до кожата си — назидателно го предупреди Вернадски.

— Докато ги пренеса на кръстосвача, костюмът ще ме пази. А и това не е чист уран.

— Бас държа, че е почти чист. — Самоувереността на Лари се бе възвърнала напълно.

Хокинс се огледа.

— Голям удар, няма що. Може би сме ликвидирали цяла банда контрабандисти, или поне част от нея. Обаче от тук нататък какво ще правим?

— О-ох, астероидът...

— Правилно! Къде е той? Те са единствените, които знаят това, но са мъртви.

Настроението на Вернадски пак спадна под нулата. Без астероида те имаха само няколко тона руда и три трупа. Това беше хубаво, но на Лари му трябваше нещо внушително. Сигурно щеше да има благодарствена награда, но не това бе целта му. Искаше да го преместят на постоянна работа на Земята, а за това трябваше още нещо.

— О, Космосе! Боже Космически! Силиконият! Той може да живее във вакуум и знае къде се намира астероида.

— Правилно! — разпалено го подкрепи Хокинс. — Къде е това нещо?

— В задната част на кораба. Насам! — извика Вернадски.

Под светлината на фенерчетата им силиконият блесна, движейки се. Беше жив.

Сърцето на Вернадски щеше да се пръсне от вълнение.

— Хокинс, ще трябва да го преместим.

— Защо?

— Кълна се в Космоса, че звукът не се разпространява във вакуум. Трябва да го пренесем на кръстосвача.

— О'кей, о'кей.

— Сам знаеш, че не можем да го наврем в космически костюм с предавател.

— Казах о'кей!

Понесоха го толкова внимателно и предпазливо, че обвитите им в метални ръкавици пръсти докосваха мазната „кожа“ на силикония почти нежно. Докато се отблъскваха с шутове от корпуса на „Робърт Кю“, го носеше Хокинс.

Съществото лежеше в командната кабина на полицейския кръстосван. Дватама бяха махнали шлемовете, а Хокинс вече сваляше и костюма си. Вернадски обаче нямаше търпение и се обърна към силикония:

— Можеш ли да четеш мисли?

Докато търкането на каменните повърхности се превърне в думи, Лари почти спря да диша. Дори му беше трудно да си представи по-приятен звук.

— Да. — Пауза. — Навсякъде наоколо пусто. Нищо.

— Какво? — попита Хокинс.

Вернадски направи знак да трае.

— Сигурно има предвид пътуването в Космоса в момента. Предполагам, че го е поразило.

Лари изкрещя, като че да направи мислите си по-ясни:

— Хората, които бяха с теб, са събирали една специална руда, уран, радиация, енергия.

Чу се слаб, стържеш звук:

— Те търсеха храна.

Ами да! Разбира се! Уранът представляваше за силикония храна, източник на енергия.

— Посочи ли им къде могат да я намерят?

— Да.

— Едва-едва го чувам — намеси се Хокинс.

— Май му има нещо. — Вернадски стана загрижен. Извика:

— Добре ли си?

— Не добре. Въздух... изчезна... наведнъж. Нещо лошо... вътре.

— Внезапната декомпресия нещо го е повредила. Господи... — мърмореше си Вернадски. — Ей, слушай, — завика пак той — ти знаеш какво искам. Къде е твоето жилище? Мястото с храна? Къде е?

Вернадски и Хокинс чакаха мълчаливо. „Ушите“ на силикония започнаха да се вдигат мно-о-го бавно, трепнаха веднъж и пак се отпуснаха.

— Там — проговори той. — Е-ей там.

— Къде? — Вернадски крещеше.

— Там.

— Май прави нещо — каза Хокинс. — По някакъв начин се опитва да сочи.

— Да бе, само че не схващам къде.

— А ти какво очакваш, да даде координатите ли?

— Че защо не? — веднага се отзова Лари и се обърна отново към силикония, който лежеше неподвижен на пода и във външността му имаше някаква зловеща унилоост.

— Капитанът е знаел откъде взимаш храната си. Разполагал е с числа, групи числа за мястото, нали?

Той се молеше силиконият да прочете мислите му, а не само да слуша думите.

— Да — отговорът приличаше на въздишка, получена от търкането на камъни.

— Три групи числа — подсказа му Вернадски. Поне трябваше да са три. Три координати, с прибавени към тях три дати, обозначаващи три положения на астероида в космическото пространство по орбитата му около Слънцето. Въз основа на тези три групи би могло да се изчисли и определи точно положението на всеки астероид във всеки момент. Дори отклоненията биха могли да се изчислят приблизително.

— Да — произнесе силиконият още по-тихо.

— Какви бяха числата? Хокинс, вземи лист и ги запиши.

Обаче силиконият каза:

— Не зная. Не важни числа. Аз храня там.

— Ясно. Ясно като бял ден — каза Хокинс. — Координатите не са му трябвали, затова не им е обърнал никакво внимание.

Съществува започна тихо:

— Скоро не... — пауза, дълга пауза. После бавно, сякаш казваше нова и непозната дума, продължи: — жив. Скоро... — още по-продължителна пауза — мъртъв. Какво е след смърт?

— Чакай, чакай — замоли се Вернадски. — Капитанът записа ли някъде тези числа?

Една дълга минута силиконият не отговори. Двамата мъже се наведоха толкова ниско, че почти се допряха с глави до умирация камък. Тогава той повтори:

— Какво след смърт?

— Трябва ни само един отговор — изкрещя Лари. — Само един. Капитанът трябва да е записал числата. Къде? Къде?

Силиконият прошепна едва чуто:

— На астероида...

И вече не продума. Беше просто един мъртъв камък, също като скалата, от която се бе родил, мъртъв като стените на кораба, мъртъв като мъртъв човек.

Вернадски и Хокинс се изправиха бавно и се гледаха обезнадеждени.

— Това няма никакъв смисъл — каза Хокинс. — Да запише координатите на астероида! Все едно да заключи в чекмедже ключа, с който се отключва.

Вернадски поклати глава разочаровано:

— Цяло състояние във вид на уран. Най-грандиозната находка в историята, а не знаем къде е.

Х. Сийтън Девънпорт се огледа със странно задоволство. В неговото набръчкано лице със стърчащ нос имаше нещо сурово, дори и в покой. Белегът на дясната буза, черната коса, изпъкналите вежди и меденият тен се съчетаваха така, че той изглеждаше във всички случаи като неподкупен агент на Земяното бюро за разследване, какъвто и всъщност си беше.

Но все пак нещо като усмивка разтягаше устните му, докато разглеждаше широката стая, където сумракът правеше редиците

книгофилми да изглеждат безкрайни и образците на кой-знае-какво, донесено кой-знае-откъде да изпъкват тайнствено. Тоталното безредие, откъснатостта на атмосферата, почти пълната изолация от света, правеха стаята почти нереална. Във всяко отношение изглеждаше нереална, както и нейният собственик.

Самият собственик седеше в някаква комбинация от кресло и бюро, обилно осветено от единствения източник на ярка светлина в помещението. Той бавно разгръщаше официалните доклади, които държеше. Освен това ръката му се движеше само за да намести дебелите очила, заплашващи всеки момент да паднат окончателно от овалното, абсолютно невпечатляващо и топчесто лице. Докато четеше, коремът му спокойно се издигаше и спадаше.

Това бе доктор Уендъл Ърт. Ако преценката на специалистите имаше някакво значение, то според тях докторът беше най-изтъкнатия екстратеролог на Земята. По всеки извънземен въпрос при него идваха хора, нищо че доктор Ърт през съзнателния си живот не се беше отдалечавал на повече от час път пеш от апартамента си в района на университета.

Докторът вдигна глава и сериозно каза на инспектор Девънпорт:

— Този младеж, Вернадски, е много умен.

— Заради заключенията, които си е направил от наличието на силикония? Да, съгласен съм — отвърна инспекторът.

— Не, не, разбира се. Изводът е нещо съвсем просто, направо неизбежно. Всеки би се сетил, даже и последният глупак. — Погледът му стана строг. — Имах друго предвид — този младеж е чел за моите опити със *Silliconeus asteroidea* относно чувствителността им към гама-лъчение.

— А, да, разбира се — каза Девънпорт. Доктор Ърт беше специалист по силикониите и точно за това инспекторът беше дошъл за съвет. Имаше един-единствен въпрос към този човек. Прост въпрос. Но доктор Ърт изду месестите си устни, поклати валчестата си глава и поиска да прочете всички документи по случая. Въпреки, че това не се разрешаваше, инспекторът беше отстъпил, защото съвсем наскоро доктор Ърт помогна много на Земяното бюро за разследване в случая с лунните Пеещи камбанки и необикновеното лъжливо алиби, опровергано от лунното притегляне.

След като доктор Ърт приключи с четенето, той остави листовете върху бюрото си, измъкна сумтейки долния край на ризата си и избърса очилата си с нея. Втренчено погледна през тях към светлината, за да провери резултата от почистването, намести ги на самия край на носа си и преплете пръсти върху корема си.

— Бихте ли повторили своя въпрос, инспекторе?

Девънпорт изрече търпеливо:

— Вие твърдите — и аз съм съгласен с вас — че такъв силиконий, какъвто е описан в доклада, може да се развие само на свят, богат на уран.

— Радиоактивен материал — намеси се доктор Ърт. — Може би торий, но е възможно и да е уран.

— Тогава „да“ ли е вашият отговор?

— Да.

— Колко голям трябва да е този свят?

— Миля в диаметър... може би — замисли се докторът. — А може и повече.

— И колко тона уран, или ако предпочитате — радиоактивен материал, трябва да има там?

— Трилиони. И то минимум.

— Бихте ли бил така добър да изложите всичко това в писмен вид, под който да стои подписът ви?

— Разбира се.

— Отлично, доктор Ърт. Това е всичко, от което се нуждаем. — И Девънпорт стана, взе шапката си с едната ръка и посегна с другата към папката с доклади.

Но доктор Ърт отпусна тежко ръката си върху тях.

— Момент. Как ще откриете астероида?

— С наблюдения. Всеки кораб, с който разполагаме, ще изследва даден район от Космоса и... просто ще гледаме.

— Разходи, време, усилия! А и няма никога да го намерите.

— Може пък и да успеем. Вероятността е едно на хиляда...

— Едно на милион. Няма да успеете.

— Вашето мнение на специалист повишава цената на находката много и не може да си позволим да изпуснем урана, без да опитаме.

— Има по-добър начин да се намери астероида. Аз мога да го откроя.

Девънпорт внезапно се втрени в екстратеролога с пронизителен поглед. Въпреки неугледния си вид доктор Ърт съвсем не беше глупак. Инспекторът имаше личен опит в тази област. Затова в гласа му звучеше плаха надежда, когато запита:

— И как ще го намерите?

— Първо — цената!

— Цената?

— Ако предпочитате — хонорарът. Когато правителството се добере до астероида, там може да има и друг голям силиконий. А те са ценни, много ценни. Единствените форми на живот с твърди силициеви тъкани и течен силиций вместо кръвообращение. Може би те ще ни отговорят дали астероидите някога са представлявали цяла планета. Ще ни отговорят и на други въпроси... Разбирате ли?

— Вашето желание е да ви се предаде един голям силиконий?

— Да. Жив, в добро състояние и безплатно.

— Уверен съм, че правителството ще е съгласно — кимна Девънпорт. — Кажете сега какво имате предвид?

Спокойно, сякаш с това обясняваше всичко, докторът каза:

— Думите на силикония.

— Какви думи? — Инспекторът гледаше озадачено.

— Тези в доклада. Точно преди силиконият да умре. На въпроса на Вернадски къде капитанът е написал координатите, той отговорил: „На астероида“.

През лицето на Девънпорт премина сянка на явно разочарование.

— Велики Космосе! Това ни е известно, доктор Ърт, огледахме го от всички страни. Тази фраза не означава нищо.

— Абсолютно нищо?

— Поне не и нещо важно. Прочетете доклада пак. Силиконият изобщо не е слушал Вернадски. Чувствайки, че животът му си отива, той е размишлявал върху това. На два пъти е попитал „Какво след смърт?“ Вернадски настоявал с въпросите си и той отговорил „На астероида“. Най-вероятно е изобщо да не е чул въпроса на Вернадски.

— Знаете ли, вие прекалено поетизирате — заклати глава докторът. — Твърде много си въобразявате. Между другото, това е интересен проблем. Да видим дали не бихте могли сам да го решите. Да предположим, че думите на силикония наистина са отговор на въпроса на Вернадски.

— Дори при това положение, каква полза имаме? — нетърпеливо попита Девънпорт. — Кой астероид? Ураневиет? Не можем да го открием, следователно и координатите не можем да установим. Ако е някой друг астероид, който „Робърт Кю“ е използвал за главна база? И него не можем да открием.

— Инспекторе, та вие отбягвате очевидното! Запитвали ли сте се какво означава фразата „На астероида“ за силикония? Не за вас, не за мен, а за силикония?

Девънпорт се навъси.

— Силиконият е научил за Космоса от един текст по астрономия, който му е бил четен. Вътре сигурно се обяснява какво е това астероид.

— Правилно — пропя доктор Ърт, като допря пръст отстрани на чипия си нос. — И каква е била дефиницията? „Астероидът е тяло, по-малко от планета, което се движи по елиптична орбита около Слънцето. Орбитата е разположена, най-общо, между орбитите на Марс и Юпитер.“ Съгласен ли сте?

— Да, мисля.

— А какво е „Робърт Кю“?

— Корабът ли имате предвид?

— Така го наричате вие. Корабът. Но... книгата е стара, в нея не се споменава нищо за космически кораби, и един от членовете на екипажа е споменал това. Казал, че книгата е от преди времето на космическите полети. Следователно, какво представлява „Робърт Кю“? Не е ли корабът малко тяло, по-малко от планета? Доколкото силиконият е бил на борда, не се ли е движел по орбита, разположена, най-общо, между орбитите на Марс и Юпитер?

— Искате да кажете, че за силиконият корабът е бил астероид и когато е казал „На астероида“, е имал предвид „на кораба“?

— Точно така. Казах ви, че сам ще разрешите проблема.

Но мрачното лице на инспектора не се промени. Никаква радост или облекчение не премина през него.

— Това изобщо не е решение, докторе.

Обаче доктор Ърт бавно запремигва срещу събеседника си и ласкавото изражение на овалното му лице стана още по-ласкаво, ако това изобщо бе възможно. От непринуденото задоволство то изглеждаше и по-детинско.

— Напротив. Решение е.

— Изобщо не е, доктор Ърт! Ние отхвърлихме думите на силикония. Но не си мислете, че не сме претърсили щателно кораба. Разглобихме „Робърт Кю“ на парчета, лист по лист. Почти го разпоихме.

— И не открихте нищо?

— Абсолютно нищо.

— А ако не сте гледали където трябва?

— Гледахме навсякъде, разбирате ли, доктор Ърт? Огледахме целия кораб. Тези координати не могат да се намират на него. — И инспекторът стана, сякаш щеше да си ходи.

— Седнете, инспекторе — гласът на доктора беше спокоен. — Вие все още не осмисляте напълно думите на силикония. Проблемът е в това, че силиконият е изучавал английски, като е взимал по някоя дума отгук-оттам. Той не е можел да говори идиоматичен английски. Това си личи по изказванията, които са цитирани в доклада. Например казал е „планетата, който най-далеч“, а не „най-далечната планета“. Разбирате ли?

— Е, и?

— Ако някой не може да говори един език идиоматично, той или използва идиоми от своя език, преведени дума по дума, или използва чуждите думи с тяхното буквално значение. Тъй като силикониите нямат свой език, той е прибягнал до втория вариант. Буквално. Той казва „На астероида“. На него. Не е подразбирал в него, а буквално на него. ВЪРХУ него.

— Доктор Ърт, когато Бюрото претърсва, то претърсва истински. Върху самия кораб нямаше никакви тайнствени надписи.

Докторът се потупа по обемистия корем и си намести очилата.

— Инспекторе, на борда на един космически кораб има само едно място, където могат напълно да се скрият някакви тайни числа. И къде е това място? Къде никой няма да ги забележи, въпреки че ясно се виждат? Къде ще са на сигурно място, въпреки че всеки ги гледа? Само търсач, който умее да мисли, би ги видял.

— На кое място? Кажете!

— Там, където вече има числа. Нормални числа. Законни числа. На които се полага да са там.

— Къде там? За какво говорите?

— За серийния номер на „Робърт Кю“, който е издълбан на самия корпус. Забележете, върху корпуса. Номерът на двигателя, номерът на резервния генератор. И други. Всеки от тях е издълбан на неделими части от корпуса. Върху корпуса, както е казал силиконият. **ВЪРХУ КОРАБА.**

Девънпорт сякаш изведнъж проумя и гъстите му вежди се вдигнаха.

— Може би сте прав... напълно прав... и ако наистина сте прав, ще се радвам да ви намерим силиконий, два пъти по-голям от този на „Робърт Кю“. Който ще може не само да говори, но и да свири „Летете, астероиди, във вечността“. — Той се пресегна бързо към доклада, прелисти го и извади официална бланка на Земното бюро за разследване, която разгъна. — Разбира се, ние отбелязахме всички опознавателни числа, и ако три от тях приличат на координати...

— Трябва да се очаква, че са се постарали малко от малко да ги замаскират. Вероятно чрез прибавянето на някои букви и цифри, така че серията да изглежда по-законна — отбеляза докторът и се пресегна да вземе бележник, побутвайки друг към Девънпорт. Няколко минути мълчаливо записваха серийни номера, зачертавайки явно неуместните числа.

Накрая Девънпорт изпусна доволна, но и безсилна въздишка.

— Аз се предавам — призна си той. — Мисля, че имате право. Номерата на двигателя и калкулатора явно са замаскирани координати и дати. Изобщо не съвпадат с нормалните серии и лесно се зачертават лъжливите цифри. Тука имаме две, но мога да се закълна, че другите са напълно законни серийни номера. Вие какво открихте, докторе?

— Съгласен съм — кимна доктор Ърт. — Сега имаме две числа от координатите и знаем къде е записано третото.

— Знаем? А как... — инспекторът рязко спря и възкликна: — Разбира се!! Номерът на самия кораб, който не е вписан тук. А не е вписан, защото се е намирал точно там, където е попаднал метеорът... Страхувам се, докторе, че ще си останете без силиконий... — Изведнъж лицето му се озари. — Идиот съм и това е! Номерът е унищожен, но от Междупланетната регистрация ще го научим веднага.

— За съжаление, ще трябва да оспоря поне втората част на вашето твърдение. В Регистрацията ще разполагат само със законния

номер на кораба, но не и със замаскираната координата, която капитанът е променил.

— Точно там ли... — промърмори Девънпорт. — И заради едно случайно попадение астероидът е загубен може би завинаги? За какво са ни две координати без третата?

Доктор Ърт каза отсечено:

— Биха вършили работа на едно двуизмерно същество. Но за същества с нашите измерения — и той погали корема си — трябва три. А аз, за щастие, случайно имам третата... ето тук.

— В доклада на Бюрото? Нали току-що проверихме номерата от списъка.

— Да, но вашият списък, инспекторе. А тук е приложен и докладът на младия Вернадски, където, разбира се, е отбелязан и серийния номер на „Робърт Кю“, но старателно фалшифицираният номер, под който е извършвал курсове тогава. Защо трябва да се възбужда любопитството на един механик, като се допусне несъответствие?

Девънпорт взе отново бележника и списъка на Вернадски. След кратко изчисление се усмихна широко.

Доктор Ърт стана и доволно пуфтейки заситни към вратата.

— Винаги ще ми е приятно да ви видя, инспекторе. Наминете пак. И не забравяйте — правителството да си разполага с урана, но аз искам най-важното — един гигантски силиконий, жив и в добро състояние.

— За предпочитане — вметна Девънпорт — да подсвирква...
Както той правеше на излизане.

КЛЕОН ИМПЕРАТОРЪТ^[1]

[0] Тази новела всъщност е II част от романа на А. Азимов „Битката за Фондацията“. — Б. NomaD. ↑

Клеон I — ... Макар, че често приемаше хвалебствените слова за съществуването на последния Император, под налягането на който Първата Галактическа Империя успешно беше обединена и заслужено процъфтяваща, четвъртвековната власт на Клеон I беше към края си. Това не може да се разглежда като негова директна вина. Залезът на Империята се базираше на политически и икономически фактори, твърде силни, за да се справи някой с тях по това време. Той беше случил със своите Първи Министри — Ето Демерцел, а после и Хари Селдън, в чието лице Императорът никога не губеше вяра за развитието и усъвършенстването на Психоисторията. Клеон и Селдън — цел на последния Джоранумски заговор.

Енциклопедия Галактика

1.

Мандел Грубер беше щастлив човек. Поне така изглеждаше в очите на Хари Селдън. Селдън спря утринната си разходка, за до го погледа. Грубер — може би около четиридесетте, няколко години помлад от Селдън, беше загрубял от продължителната работа в земите на Императорския Дворец. Той имаше бодро, гладко обръснато лице, розов череп, малка част от който беше покрита с къса, пясъчна коса. Обичаше да шепне тихо на себе си, докато инспектираше листата на храстите за някаква следа от насекоми извън обичайната норма. Не беше Главен Градинар, разбира се. Главният Градинар на Имперските Дворцови Земи беше висш чиновник, който имаше дворцова канцелария в една от сградите на огромния Имперски комплекс и цяла армия подчинени нему мъже и жени. На Земи той стъпваше не често от веднъж или два пъти годишно.

Грубер беше един от тази армия. Званието му — това Селдън знаеше — беше Градинар Първа Класа и то беше заплатено с почти трийсетгодишна вярна служба. Селдън го повика.

— Какъв прекрасен ден, Грубер.

Грубер погледна към него и очите му блеснаха.

— Наистина, Първи Министре, и колко жалко, че съм затворен в този кафез.

— Искаш да кажеш като мен...

— Не съвсем като Вас, Първи Министре, но ако Вие изчезнете вън от тези сгради в ден като този, на нас ще ни бъде много мъчно.

— Благодаря ти за симпатиите, Грубер, но ти знаеш, че ние имаме четиридесет милиарда транторианци под този купол. Не съжеляваш ли за всички тях?

— Да, наистина. И аз съм благодарен, че не съм транторианец и така можах да стана квалифициран градинар. В този свят има само няколко от нас, които могат да работят на открито, но тук единственият такъв съм аз.

— Но времето не винаги е така идеално.

— Това е така. Аз съм бил навън и в проливен дъжд, и в бесен вятър. Е, ако се облечеш добре... Вижте — Грубер разпери ръце, широко като усмивката си, като да прегърне необятните Дворцови Земи — аз имам своите приятели, дърветата, поляните и всички форми на живот, които ми правят компания дори през зимата и ме радват с геометричните си форми. Вие виждали ли сте геометрията на Земите, Първи Министре?

— В момента я гледам, нали?

— Мисля, че плановете са разпрострели Земите така, че да можем наистина да ги оценим и да им се насладим, а това е великолепно. Всичко е било планирано от Тапер Саванд преди повече от триста години и съвсем малко е променено оттогава. Тапер е бил велик градинар, най-великият — и той е дошъл от моята планета.

— Анакреон, мисля?

— Да. Далечен свят, почти на края на Галактиката. Там все още съжителстват дивите пуцинаци и животът. Аз дойдох тук, когато бях още момче, когато сегашният Главен Градинар пое поста си от стария Император. Разбира се, сега говорят за преправяне на Земите.

Грубер въздъхна дълбоко и поклати глава.

— Това би било грешка. Те са си добре така, както са сега: правилно разделени, добре балансирани, радващи душата и окото. Но истина е, че в историята от време на време Земите са били преправяни. Императорът се уморява от старото, а новото някак си винаги е било по-добро. Сегашният ни Император, да живее дълго, планираше преправяне с Главния Градинар. Или поне така се говори между градинарите. — Последното той добави тихо, като че ли се страхуваше от разпръсването на дворцова клюка.

— Това може и да не стане скоро.

— Надявам се, Първи Министре. Моля ви, ако намерите поне малко време от цялата убийствена работа, която трябва да вършите, изучете дизайна на Земите. Това е нещо рядко красиво и ако зависеше от мен, не бих преместил нито лист, нито цвете, нито заек на друго място във всичките тези стотици квадратни километри.

Селдън се усмихна:

— Ти си умен човек, Грубер. Няма да съм изненадан, ако един ден станеш Главен Градинар.

— Бог да ме пази. Главният Градинар не диша чист въздух, не вижда истински гледки и забравя всичко, което е научил от природата. Той живее там — посочи Грубер презрително — и аз мисля, че не след дълго няма да различава храст от поток, освен когато някой от подчинените му го изведе навън и поставя ръката му на едно или друго нещо.

За момент изглеждаше, че Грубер би желал да изплюе цялото си пренебрежение, но не можеше да намери място, на което би могъл да плюе.

Селдън меко се засмя.

— Приятно е да се говори с теб, Грубер. Когато свършвам със задълженията си за деня, с удоволствие ще отделям няколко минути да слушам философията ти за живота.

— О, Първи Министре, аз не съм философ. Образованието ми беше много повърхностно.

— Ти нямаш нужда от училище, за да бъдеш философ. Достатъчни са будния ти ум и жизнения ти опит. Бъди спокоен, Грубер. Ще се погрижа да те видя издигнат.

— Ако ме оставите такъв, какъвто съм, Първи Министре, ще ми направите най-голямата услуга.

Селдън се усмихна и отмина, но усмивката му угасна, когато умът му се обърна към текущите проблеми. Десет години като Първи Министър — и ако Грубер знаеше колко му беше омръзнало всичко това, симпатиите му щяха да достигнат огромни размери. Можеше ли Грубер да долови факта, че прогресът на Селдън в техниката на Психоисторията ще го изправи пред неразрешима дилема?

2.

Замислената разходка на Селдън през Земите беше въплъщение на мира. Трудно бе за вярване, тук в средата на преките императорски владения, че той беше в свят, който, с изключение на този район, е напълно покрит с купол. Тук, на това място, той можеше да бъде в своя роден свят, на Хеликон, или в света на Грубер — Анакреон. Разбира се, чувството за покой беше една илюзия. Земите бяха охранявани. Някога, преди хиляда години, Имперските Дворцови Земи — много по-малко пищни, много по-малко отличаващи се от света, в самото начало на изграждането на купола — бяха отворени за всички граждани и самият Император се разхождаше по пътеките, неохраняван, кимайки с глава на поздравите към него.

Но не и сега. Сега сигурността си беше на мястото и никой от Трантор не можеше да навлезе в Земите. Това не премахна опасността, но все пак, когато тя дойдеше, идваше от недоволни Императорски служители и корумпирани войници. Опасността беше вътре в Земите, така че Императорът и министрите му бяха най-заstraшени. Какво би могло да се случи, ако по тази причина преди около десет години Селдън не бе придружаван от Дорс Венабили.

Това беше в годината, като стана Първи Министър и той предполагаше, че е повлияно от неочакваното му избиране на този пост. Много други, далеч по-квалифицирани и тренирани, обучавани с години за служба, бяха погледнали на назначението с гняв. Те не знаеха за Психоисторията или за важността, която Императорът й отдава, а най-лесният начин да се поправи ситуацията беше да се подкупи един от охраната на Първия Министър.

Венабили трябваше да бъде подозрителна много повече от самия Селдън. Иначе казано, с изчезването от сцената на Демерцел, нейните инструкции да охранява Селдън бяха усилены. Истината беше, че в тези първи години на поста Първи Министър тя беше на негова страна твърде често.

И така, в късния следобед на един топъл, слънчев ден Венабили забеляза отблясък на залязващото слънце, отблясък от метала на бластер.

— Залегни, Хари! — извика тя внезапно. Краката ѝ нагазиха в тревата, когато се насочи към сержанта.

— Дай ми този бластер, сержант! — каза тя твърдо. Предполагаемият наемен убиец, за момент изненадан от неочакваната гледка на жена, тичаща към него, бързо реагира, издигайки оръжието.

Но тя беше вече до него, ръката ѝ стисна дясната му китка в желязна хватка и я вдигна високо.

— Хвърли го! — процеди тя през стиснати зъби.

Сержантът изкриви лице в опит да освободи ръката си.

— Не се опитвай, сержант! — каза Венабили. — Коляното ми е на три инча от слабините ти и ако се дърпаш още, гениталиите ти ще станат история. Така че — замръзни! О'кей, сега си отвори ръката. Ако не хвърлиш бластера веднага, ще ти я счупя.

Един градинар дотича с гребло. Венабили го отпрати. Бластерът тупна на земята.

Селдън пристигна.

— Аз ще го отведа, Дорс.

— Не. Отиди към онези дървета и вземи бластера със себе си. Другите може би са там.

Венабили не беше отслабила хватката си.

— А сега, сержант, искам името на този, който те съблазни да посегнеш върху живота на Първия Министър, а също имената на всички, които са с тебе.

Сержантът мълчеше.

— Не бъди глупав — каза Венабили. — Говори! — Тя изви ръката му и той се смъкна на колене. После стъпи на врата му — Ако мислиш, че мълчанието ще ти помогне, аз ще ти смачкам ларинкса и ти ще останеш тих завинаги. Но преди това ще те разбия изцяло — няма да ти оставя нито една здрава кост. По-добре говори.

И сержантът проговори. По-късно Селдън ѝ каза:

— Как можа да го направиш, Дорс? Никога не съм вярвал, че си способна на такова... такова... насилие.

— Аз не го нараних много, Хари — отвърна Венабили хладно. — Заплахата беше достатъчна. Във всеки случай твоята сигурност е по-

важна.

— Трябваше да ме оставиш да се оправя с него.

— Защо? За да запазиш мъжката си гордост? Ти нямаше да бъдеш достатъчно бърз. Второ, без значение дали щеше да успееш, ти си мъж. Аз съм жена, а жените по всеобща преценка не са така свирепи като мъжете и най-важното, щеше ли ти да имаш силата да направиш това, което направих аз? Тази история ще се разпространи и всеки ще бъде ужасен от мене. Така че никой няма да дръзне да опита да те нападне. Ще се страхуват от мене.

— Страх от теб и страх от екзекуция. Сержантът и сподвижниците му ще бъдат убити, ти знаеш това.

— Няма нужда да се екзекутират конспираторите! — възкликна тя. — Заточението ще свърши същата работа.

— Не, няма — възрази Селдън. — Твърде късно е. Клеон не иска да чуе за нищо друго освен за екзекуция.

— Искаш да кажеш, че той твърдо е решил?

— Твърдо. Казвах му, че заточение или затвор е напълно достатъчно, но той каза: „Не. Всеки път се опитвах да реша проблема с директни и силови действия, но първо Демерцел, а после и ти, отворихте дума за деспотизъм и тирания. Но това е моят дворец. Това са моите Земи. Това са моите стражи. Моята безопасност се осигурява от охраната и лоялността на моите хора. Мислиш ли, че всяко отклонение от абсолютната лоялност трябва да среща нещо друго освен смърт? Как иначе би могъл да бъдеш сигурен?“ Аз казах, че трябва да има съд. „Разбира се — каза ми той, — един къс военен процес и аз не очаквам нищо друго освен екзекуция.“

Венабили го гледаше ужасена.

— Приемаш го много спокойно. Съгласен ли си с Императора?

Селдън неохотно поклати глава.

— Защото имаше покушение срещу твоя живот? Ами личното отмъщение?

— Дорс, аз не съм отмъстителен човек. Но тук има и Психоистория, която трябва да бъде опазена. Несъмнено, дори нещо да ми се случи, Психоисторията ще се развива. Но сега Империята запада — и то бързо — и ние не можем да чакаме, а само аз съм напреднал достатъчно, за да получа навреме необходимите резултати.

— Вероятно ще научиш каквото ти трябва, а после? — попита Венабили рязко.

— Ще го направя. Юго Амарил би бил добър заместник, а аз съм събрал група техници, които някой ден ще ми бъдат полезни, но... те няма да са...

— Няма да са добри, мъдри, способни колкото теб? Наистина ли?

— Може и така да е — каза Селдън. — А случайно аз съм човек. Психоисторията е моя и ако бих могъл ще я управлявам, но искам доверие.

— Човек — въздъхна почти тъжно Венабили, поклащайки глава.

Екзекуцията се състоя. Такава чистка не беше виждана повече от век. Двама Старши Съветници, петима низши офицери, четирима войници, включително и нещастният сержант. Всеки страж, който не можа да издържи на строгото разследване, беше освободен от длъжност и изпратен в изолираните военни части на Външните Светове.

Оттогава не се чуваше и шепот на нелоялност, а Първият Министър беше обграден с такива грижи, че не след дълго вече не беше необходимо Дорс да го придружава навсякъде. Нейното невидимо присъствие обаче беше като щит и Император Клеон се радваше на почти десет години спокойствие и абсолютна сигурност.

Сега обаче, докато Селдън пресичаше Земите в пътя си от канцеларията на Първия Министър до лабораторията по Психоистория, той с тревога усети, че тази ера на спокойствие и мир върви към своя край.

3.

Хари Селдън не можеше да възпре вълната от удоволствие, която го заливаше, когато влизаше в лабораторията.

Но нещата се променят.

Всичко започна преди осемнайсет години на собствения му второкачествен Хеликониански компютър. Това бяха годините в Стрилингския Университет, когато той и Юго Амарил работеха заедно, опитвайки се да ренормализират уравненията, като премахнат досадните безкрайни величини, и да открият път към най-лошите хаотични ефекти. В интерес на истината прогресът им беше много малък. Но сега, след десет години като Първи Министър, Селдън имаше на разположение най-новите модели компютри и цял екип от хора, работещи върху много от тези проблеми.

Естествено никой от екипа, с изключение на Юго и него самият, не знаеше много повече от непосредствения проблем, с който се занимаваше. Всеки от тях работеше с малък пролом от гигантската планина на Психоисторията, която само Селдън и Юго Амарил виждаха като планина, макар и замъглена — върховете ѝ се губеха в облаци, а склоновете в мъгла.

Дорс Венабили беше права, разбира се. Той трябваше да започне да въвежда хората си в тайната. Техниката бе получила повече, отколкото двама души могат да изработят. А Селдън остаряваше. Дори да можеше да погледне напред, в някое от следващите десетилетия, годините на най-плодотворните му пробиви със сигурност бяха зад гърба му.

Амарил беше трийсет и девет годишен, но не минаваше за зрял математик. Трябваше да работи над проблемите почти толкова дълго, колкото самия Селдън. Способностите му за ново, тангенциално мислене намаляваха.

Амарил го видя като влезе и се приближи. Селдън го гледеше нежно. Амарил беше много повече Далианец от Селдъновия отгледан син Рейч, и все пак не беше чист Далианец. Той нямаше мустаци,

нямаше акцент, нямаше и както изглежда Далианско съзнание. Той дори не се поддаде на съблазните на Йо-Йо Джоранум, който беше много харесван от хората от Дал.

Като че ли Амарил не познаваше никакъв патриотизъм — нито планетарен, нито Имперски. Той принадлежеше напълно и изцяло на Психоисторията.

Селдън почувства слабост. Самият той запази в съзнанието си своите първи тридесет години на Хеликон и нямаше сила, която да го накара да забрави, че е Хеликонианец. Селдън се питаше дали това негово съзнание не го бе накарало да измени представите си за Психоисторията. В идеалния случай, за да използва някой Психоисторията, той трябва да се издигне над галактични сектори и светове и да борава само с безлична, абстрактна човечност, точно както правеше Амарил.

А той не можеше, отбеляза Селдън за себе си, въздишайки тихо.

Амарил каза:

— Имаме напредък, Хари, поне така предполагам!

— Предполагаш ли? Само предполагаш?

— Не искам да скоча в друг свят без екипировка — той каза това сериозно (Селдън знаеше, че Юго почти нямаше чувство за хумор) и заедно влязоха в частната им канцелария. Тя беше малка, но затова пък добре защитена.

Амарил седна и кръстоса крака.

— Последните ти схеми за заобикалящия хаос може би ще се преработят отчасти — за сметка на остротата, разбира се.

— Естествено. Това, което печелим като бързина го губим в заобикалки. Така е устроена вселената. Понякога просто трябва да я заблудим.

— Малко сме я заблудили. Това е като да гледаш през замръзнало стъкло:

— Все пак е по-добре. Преди години се опитвахме да гледаме през олово.

Амарил промърмори нещо на себе си, а после каза:

— Можем да уловим проблясъци на светло и тъмно.

— Обясни ми.

— Не мога, но имам Първичен Източник на излъчване, над който работих без прекъсване, като... като...

— Ламек. Това с едно животно — товарно животно — имаме го на Хеликон. То не съществува на Трантор.

— Ако ламекът работи здраво, значи така съм работил и аз с Първичния Излъчвател.

Амарил натисна осигурителния бутон на масата пред него и едно чекмедже се отвори, плъзгайки се безшумно.

Той взе един тъмен, матов цилиндър, който Селдън разгледа с интерес. Самият Селдън беше разработил веригите му, но Амарил ги беше свързал заедно — при това доста сръчно.

Стаята се затъмни, а изравнителите и връзките заблещукаха във въздуха. Цифри се разпростряха под тях, висейки точно над повърхността на масата, като че ли дърпани от невидими конци.

— Чудесно! — каза Селдън. — Някой ден, ако доживеем, ще имаме Първичен Излъчвател, произвеждащ река от математически символи, които ще планират миналата и бъдещата история. При това ще можем да намерим потоци и поточета и ще изработим начини да ги променяме с цел да следват потоците и поточетата, които ние предпочитаме.

— Да — сухо каза Амарил. — Ако можем да живеем със знанието, че това, което правим и което мислим, е най-доброто, може да се обърне като най-лошо.

— Повярвай ми, Юго, никога не мога да заспя без тази мисъл. Тя ме измъчва. Обаче все още не сме стигнали дотам. Всичко, с което разполагаме, е това, което — както ти каза — е не повече от виждане на светли и тъмни петънца през замръзнало стъкло.

— Достатъчно, наистина.

— И какво мислиш, че виждаш, Юго? — Селдън гледаше Амарил внимателно, малко злоещо.

Юго беше надал на тегло и беше станал леко закръглен. Прекарваше твърде много време приведен над компютрите (както сега над Първичния Излъчвател), а физическата му активност не беше достатъчна. И въпреки, че се виждаше с жени както и преди, Селдън знаеше, че той няма да се ожени. Грешка! Дори и работохоликът отделя време за свое удоволствие, за да се грижи за деца.

Селдън помисли за своята все още стегната фигура и за начина, по който Дорс го караше да я поддържа.

— Какво да виждам? — каза Амарил. — Империята има проблеми.

— Империята винаги има проблеми.

— Да, но сега е по-специално. Има вероятност проблемите да се окажат в центъра.

— На Трантор?

— Предполагам. Или пък по Периферията. И в двата случая ще възникне лоша ситуация тук — може би гражданска война или крайните провинции ще започнат да се откъсват.

— Сигурно няма да поискат Психоисторията да предвиди тези възможности.

— Интересното в случая е, че има взаимно изключване. Едното или другото. Вероятността за двете заедно е много малка. Гледай! Тук! Това е собствената ти математика. Наблюдавай!

Те се наведоха над дисплея на Първичния Излъчвател за дълго време. Най-накрая Селдън каза:

— Не успявам да видя защо двете се изключват взаимно.

— Това направих аз, Хари. Къде е цената на Психоисторията, ако тя ни показва само неща, които ще видим и без това. Това тук ни показва нещо, което няма да видим. Това, което няма да разберем, е: първо — коя алтернатива е по-добра, и второ — как да направим така, че доброто да минава, а да потиснем вероятността за най-лошото.

Селдън сви устни и бавно каза:

— Мога да ти кажа коя алтернатива е за предпочитане. Да оставим Периферията и да задържим Трантор.

— Наистина ли?

— Безспорно. Трябва да задържим Трантор стабилен, дори да няма друга възможност.

— Явно собственото ни благоденствие е от решаващо значение.

— Не, но Психоисторията е. Какво ще спечелим, ако задържим Периферията в ред, при положение, че Трантор ни насилва да спрем работата с Психоисторията? Не казвам, че ще бъдем убити, но няма да имаме възможност да работим. Развитието на Психоисторията зависи от съдбата ни. Колкото до Империята, ако Периферията се отцепи, това ще е само началото на дезинтеграцията, която след време ще достигне сърцевината.

— Дори да си прав, Хари, какво трябва да направим за да запазим Грантор стабилен?

— Да започнем с това, че трябва да помислим.

Тишината се спусна между тях, след което Селдън каза:

— Мисленето не ме прави щастлив. Какво би станало, ако Империята е изцяло на погрешен път? Мисля за това всеки път, когато говоря с Грубер.

— Кой е Грубер?

— Мандел Грубер. Градинар.

— А-а. Онзи, който дотичал с гребло да те спаси при опита за покушение.

— Да. Винаги съм му бил признателен за това. Той имаше само гребло срещу конспиратор с бластер. Това е лоялност. Всеки разговор с него е като полъх от хладен вятър. Не мога да прекарвам цялото си време, приказвайки с офицери и Психоисторици.

— Благодаря ти.

— Ела! Знаеш какво имам предвид. Грубер обича откритото пространство. Той обича вятъра, дъжда, студа и всичко друго, което суровото време му дава. Това понякога ми липсва.

— На мене не. Не ми пука, дори никога да не изляза навън.

— Ти си отраснал под купола. Но предположи, че Империята се състоеше от прости неиндустриализирани светове, живеещи от земеделие и скотовъдство. Дали щяхме да бъдем по-добре?

— Звучи ми ужасно.

— Отделих малко време, за да проверя това. Това ми прилича на нестабилна еквилибристика. Слабо населените светове от типа, който ти описах, или обедняват и дегенерират, изпадайки до некултивирано, почти животинско ниво, или се индустриализират. Те не могат да останат в средно положение и отиват в едната посока, а както се случва, почти всеки свят в Галактиката тръгва към индустриализацията.

— Защото това е по-добре.

— Може би. Но това не може да продължава вечно. Ние виждаме резултатите от превъзходството. Империята не може да съществува още дълго, защото тя е... тя е „прегряла“. Не можах да измисля друго определение. Какво ще последва, ние не знаем. Ако чрез Психоисторията успеем да попречим на упадъка или — още по-добре

— форсираме възстановяването след упадъка, не е ли това само осигуряване на ново прегряване? Това ли е човечеството на бъдещето — да бутаме камъка, като Сизиф — единствено с цел да го видим как се търкаля отново към дъното?

— Кой е Сизиф?

— Персонаж от древен мит. Амарил, трябва да четеш повече.

Амарил се намръщи:

— И какво ще науча за Сизиф? Нищо важно. Може би Психоисторията ще ни посочи пътя към създаването на ново общество, изцяло различно от всяко друго, познато до сега — стабилно и желано.

— Надявам се — въздъхна Селдън. — Надявам се, но все още няма признаци за това. В близко бъдеще ще трябва само да работим, за да оставим Периферията. Това ще отбележи началото на упадъка на Галактическата Империя.

4.

— И както казах, това ще отбележи началото на упадъка на Галактическата Империя — каза Хари Селдън. — Така ще стане, Дорс.

Дорс слушаше със стиснати устни. Тя приемаше поста на Селдън, както приемаше всичко останало — спокойно. Единствената ѝ задача беше да пази него и Психоисторията му, но тази работа, тя добре го знаеше, беше по-трудна при неговото положение.

Разкошът, в който сега живееха, акуратната защита от шпионските лъчи, както и от физическо вмешателство, ползата от собствените ѝ исторически изследвания — всичко това не я задоволяваше. Тя би била доволна ако можеше да замени постигнатото за старите си колеги от Стрилингския Университет. Или още по-добре за един безименен апартамент в един безименен сектор, където никой не би ги познавал.

— Всичко това е много добре, скъпи — каза Дорс — но не е достатъчно.

— Какво не е достатъчно?

— Информацията, която ми даваш. Ти ми каза, че можем да изгубим Периферията. Как? Защо?

— Колко хубаво би било да знаем, Дорс, но Психоисторията все още не е стигнала нивото, когато ще може да ни отговаря на подобни въпроси.

— Според теб, дали това не е амбиция на далечните управители да декларират независимостта си?

— Това със сигурност е един от факторите. Това се е случвало в миналите истории, ти го знаеш дори по-добре от мен, но никога не е продължавало дълго. Може би този път ще бъде завинаги.

— Защото Империята е по-слаба ли?

— Да, защото търговията е по-малко свободна от всякога, защото комуникациите са по-сковани, защото управниците в Периферията са по-близо до независимост от когато и да било. Ако един от тях въстане със собствените си изисквания и амбиции...

— Можеш ли да кажеш кой би могъл да бъде?

— В крайна сметка, не. Всичко, което можем да изстискаме от Психоисторията на този етап, е да узнаем, че ако един от управниците въстане, той ще намери много по-благоприятни условия, отколкото в миналото. Може да има и други неща — например някое голямо природно бедствие или внезапна гражданска война между две различни световни коалиции. Никое от тези събития не може да се предвиди с точност отсега, но може да се каже, че ако някое от тях се случи, то ще има много по-сериозни последствия, отколкото, ако се беше случило преди век.

— Но ако ти не знаеш поне с малка сигурност какво ще се случи в Периферията, как би могъл да ръководиш действията си, както и да бъдеш сигурен, че Периферията ще се откъсне по-рано от Трантор?

— Като си държим едното око затворено и се опитаме да стабилизираме Трантор за сметка на Периферията. Ние не можем да очакваме Психоисторията да отбележи събитията автоматично, така че ни е нужно постоянно ръчно управление. В бъдеще техниката ще се усъвършенства и нуждата от ръчно управление ще отпадне.

— Но това — каза Дорс — е в бъдещето, нали?

— Да. И дори тогава това е само една надежда.

— И каква точно нестабилност заплашва Трантор?

— Същите възможности — икономически и социални фактори, природни бедствия, амбициозни личности измежду висшите офицери. И още много. Аз описах на Амарил Империята като прегряла, а Трантор е най-прегрятото място. По всичко изглежда, че ще настъпи авария в инфраструктурата — водопровод, отопление, преработка на отпадъците, линиите за гориво, всичко. Изглежда ще се появят неочаквани проблеми, а това е нещо, на което съм спрял вниманието си отдавна.

— Ами смъртта на Императора?

Селдън разпери ръце.

— Това неизбежно ще се случи, но Клеон е в добро здраве. Той е на моите години и макар, че аз бих желал да е по-млад, той не е твърде стар. Двамата му синове са напълно неспособни да поемат наследството, а ще има и достатъчно претенденти. Повече от достатъчно, за да причинят неприятности и да направят от смъртта му нещастие, но това не би причинило пълна катастрофа.

— Тогава да разгледаме неговото убийство.

Селдън я погледна нервно.

— Не казвай това. Дори да сме сами, не използвай тази дума.

— Хари, не ставай глупав. Това е възможност, която трябва да се предвиди. Има моменти, когато Джоранумитите могат да вземат властта и тогава...

— Вероятно няма да стане. Във всеки случай забрави го. Джоранум умря миналата година в Нишая.

— Той има последователи.

— Разбира се. Всеки ги има. Стигна ли до Глобалистката партия на родния ми Хеликон в студията ти за ранната история на Империята и на Кралство Трантор?

— Все още не. Не искам да нараня чувствата ти, Хари, но не мога да помня всяка част от историята, в която Хеликон е играл някаква роля.

— Не съм засегнат, Дорс. Винаги съм казвал: щастлив е светът без история. Във всеки случай преди 2400 години на Хеликон се издига една група хора, които били твърдо убедени, че Хеликон е единствената населена планета във Вселената. Хеликон била Вселената им и извън нея имало само плътна сфера небе, осеяно с малки звезди.

— Но как са могли да вярват в това — възкликна Дорс. — Предполагам, те са били част от Империята.

— Да, но Глобалистите настоявали, че всички факти, доказващи, че Империята съществува, са чиста илюзия или по-скоро измама, че Имперските служители и офицери са хеликонианци, преструващи се по някаква причина. Изобщо били абсолютно невъзприемчиви към всякакви доводи.

— И какво се е случило?

— Предполагам, винаги е приятно да мислиш, че твоят собствен свят всъщност е целият свят. Намирайки се на върха си, Глобалистите успели да съблазнят 10% от населението на планетата. Само 10%, но те били яростно разбунтувано малцинство, което заглушило равнодушното мнозинство и създадо заплахата, че ще вземе връх.

— Но това не е станало! Не е станало, нали?

— Не! Това, което се е случило е, че Глобализмът причинил намаляване на търговията и Хеликонианската икономика се оказала в

застой. Когато едно убеждение започне да удря по джоба на населението, то бързо губи своята популярност. Възходът и падението са озадачавали много хора, но Психоисторията, убеден съм, ще покаже, че това е неизбежно.

— Виждам. Но, кажи, Хари, каква беше целта на тази история. Предполагам, че има някаква връзка с това, върху което дискутирахме.

— Връзката е, че такива движения никога не умират напълно, без значение колко абсурдни могат да изглеждат те на нормалните хора. Точно сега на Хеликон все още има глобалисти. Не много, но от време на време седемдесет или осемдесет от тях се събират на така наречените им глобалистки конгреси и си доставят неимоверно удоволствие, като си говорят един на друг за Глобализма... Е, само 10 години минаха откакто Джоранумското движение изглеждаше ужасна заплаха за този свят и никой не би бил изненадан, ако има останки от него сега. Но може би останки ще има и след 1000 години.

— Не съществува ли възможност тези останки да бъдат опасни?

— Съмнявам се. Изключителната способност на Йо-Йо да събира последователи представляваше опасност, но сега той е мъртъв. Той дори не можа да умре геройски или поне забележително. Просто повехна и умря в заточение, един разбит човек.

Дорс стана и закрачи бързо из стаята. Ръцете ѝ трепереха и тя стисна юмруци. Обърна се и застана пред Селдън.

— Хари, нека ти кажа откровено. Ако Психоисторията сочи възможност за сериозни безпокойства на Трантор и ако има все още останали Джоранумити, то те сигурно ще търсят смъртта на Императора.

Селдън нервно се усмихна.

— Воюваш с призраци, Дорс. Почини си.

Но той откри, че не може да пропъди от ума си това, което Дорс изрече толкова лесно.

5.

Секторът Уай беше традиционен за опозицията на Ентунската Династия на Клеон I, която управляваше Империята повече от два века. Опозицията датираше от времето, когато кметовете на Уай издигнаха техни членове, един от които трябваше да стане Император. Династията им не беше нито древна, нито забележителна, но народът и управниците на Уай откриха, че им е трудно да забравят как веднъж, макар временно и ненапълно, са били на върха.

Всичко това стана причина малка група конспиратори да се чувстват по-сигурно на Уай, отколкото където и да е на Трантор.

Петима от тях седяха около една маса в оскъдно мебелирана, но затова пък добре защитена стая в откритата част на сектора.

На стол, малко по-издигнат от другите, седеше човек, който можеше според този факт да бъде определен като лидер. Той имаше слабо лице с нездрав, жълтеникав тен, широка уста с толкова бледи устни, че бяха почти невидими. Сивото пълзеше в косите му, но очите му горяха с неутолим гняв.

Той гледаше мъжете, седнали точно срещу него, видимо по-стари и по-спокойни, с почти бели коси и закръглени бузи, които трепваха, когато заговореше.

Лидерът остро каза:

— Е, и? Съвсем ясно е, че не сте направили нищо. Обяснете това!

По-старият мъж направи опит да отвърне яростно.

— Аз съм един стар Джоранумит, Намарти! Защо трябва да обяснявам действията си?

Гамбол Дийн Намарти, някога дясната ръка на Ласкин „Йо-Йо“ Джоранум, му отговори:

— Има много стари Джоранумити. Някои са некомпетентни, други са меки, трети — забравени. Да бъдеш стар Джоранумит може би означава не повече от стар глупак.

Старецът седна на стола си.

— Стар глупак ли ме наричаш? Мене? Аз съм Каспал Каспалов, аз бях с Йо-Йо още тогава, когато ти не беше присъединен към партията, когато ти беше дрипаво нищожество...

— Не те наричам глупак! — каза Намарти рязко. — Казах просто, че някои стари Джоранумити са глупаци. Сега имаш шанс да покажеш, че не си един от тях.

— Близостта ми с Йо-Йо...

— Забрави за това! Той е мъртъв!

— Аз пък си мисля, че духът му живее.

— Ако тази мисъл ще ни помогне в нашата борба, тогава нека духът му живее. Но ние знаем: той допусна грешки.

— Не вярвам в това.

— Не се опитвай да правиш герой човек, който е направил грешки. Той мислеше, че би могъл да движи света със силата на словото, сам, с думи...

— Историята показва, че думите са местили планини в миналото.

— Не и думите на Джоранум във всеки случай, защото той направи грешки. Той криеше Микогенския си произход и го правеше твърде свенливо. Още по-лошо — той допусна да бъде изигран с обвинението, че стария Първи Министър е робот. Аз го предупреждавах, но той не искаше да слуша и това го унищожи. Нека сега да започнем на чисто, става ли? Каквато и полза да имаме от паметта на Джоранум на оня свят, нека самите ние да не се влияем от него.

Каспалов седеше мълчаливо. Останалите трима преместиха поглед от него към Намарти и обратно, съгласни да оставят Намарти да продължи.

— Със заточението на Джоранум на Нишая движението западна и изглеждаше, че ще изчезне — каза Намарти сурово — и то наистина изчезваше за всички, освен за мене. Парче по парче, фрагмент по фрагмент, аз възстанових всичко в мрежа, която се простря върху целия Трантор. И вие знаете това.

— Знаем го, Шефе — промърмори Каспалов. Използването на титлата означаваше, че търси помирение.

Намарти се усмихна едва-едва. Той не настояваше за тази титла, но винаги се радваше, когато някой я използваше.

— Вие сте част от тази мрежа — каза той — и имате своите задължения.

Каспалов се размърда. Вътрешно той спореше със себе си. Накрая бавно каза:

— Ти каза, Шефе, че си предупреждавал Джоранум срещу обвинението към Първия Министър. Ти казваше, че той не искал да те слуша. Ще имам ли същата привилегия да изразя това, което мисля, макар и грешно, ще ме изслушаш ли ти, както Джоранум те е слушал, дори и да не приемеш съвета ми?

— Разбира се! Изкажи мнението си, Каспалов! Ти си тук точно с тази цел. Какво е виждането ти?

— Новите ни тактики са грешка, Шефе. Те създават разрушение и развала.

— Естествено. Те са предназначени за това! — Намарти се размърда на мястото си, обуздавайки с усилие гнева си. — Джоранум опита с увещания, но това не свърши работа. Трябва да повалим Трантор с действия, а не с думи.

— А колко ще продължи това? И на каква цена?

— Ще продължи толкова, колкото е нужно, при това на много ниска цена. Спираме енергията тук, прекъсваме водопровод там, повреда в канализацията и климатичната инсталация и те спират. Това означава притеснение и неудобство.

Каспалов поклати глава.

— Тези неща ще продължат и ще се усилят.

— Ами разбира се, Каспалов, нали това е целта ни? Ние искаме да разтревожим обществото и да усилим възмущението. Чуй, Каспалов! Империята е изгнила. Всеки знае това. Всеки, у когото има интелигентна мисъл, го знае. Технологиите ще откажат някъде, дори да не направим нищо. Ние просто ще помогнем.

— Опасно е, Шефе. Инфраструктурата на Трантор е изключително сложна. Едно безотговорно действие може да го превърне в руини. Дръпни погрешния конец и Трантор ще се разпадне, като къщичка от карти.

— Това не е толкова далече.

— Може би, но в бъдещето. И какво ще стане, ако хората открият, че ние стоим зад всичко това? Те просто ще ни разкъсат на

парчета. Няма да има нужда от полиция или военни части. Тълпата ще ни унищожи.

— Как ще научат достатъчно, за да ни обвинят? Истинската мишена на народното възмущение ще бъде правителството — Императорските съветници. Те никога няма да погледнат към нас.

— И как ще живеем по-нататък, знаейки какво сме извършили?

Последният въпрос беше зададен шепнешком, старият човек беше силно развълнуван. Очите му умоляващо се насочиха отвъд масата към неговия лидер.

Намарти цъкна с език като родител, който порицава непослушно дете.

— Каспалов, не ставай сантиментален. Веднъж да вземем властта, ще съберем парчетата и ще построим всичко наново. Ще обединим хората със старите приказки на Джоранум за народно участие в правителството, а когато напълно поемем властта, ще установим едно много по-стабилно и ефикасно правителство. И тогава ще имаме един по-добър Трантор, една по-силна Империя.

Каспалов стоеше нерешително. Намарти се усмихна неволно.

— Не си сигурен ли? Виж, ние не можем да загубим. Всичко това е работило перфектно и ще продължава да работи все така. Императорът няма да разбере какво става. Той няма и най-малко понятие. А пък Първият му министър е математик. Той провали Джоранум, наистина, но оттогава не е направил нищо.

— Той има нещо... как се казваше...

— Забрави! Джоранум му отдаваше твърде голяма важност, но това беше част от микогенската му същност, както и манията му за работи. Този математик няма нищо...

— Историческа психоанализа или нещо такова. Веднъж чух Джоранум да казва...

— Остави това. Просто си върши работата. А тя е вентилацията в сектор Анемория, нали? Много добре, тогава. Измисли някаква повреда по твой избор. Затвори системата, така, че влажността да се повиши или да се появят особени миризми или пък нещо друго. Това няма да убие никого, затова изключи чувството за вина. Ти просто ще създадеш неудобство на хората и ще повишиш общото ниво на недоволство. Можем ли да разчитаме на теб?

— Но ако причиним само неудобство и притеснение на младите и здравите, то как ще се отрази всичко това на децата, възрастните хора и болните?

— Как искаш да те убедя, че никой няма да пострада? Каспалов измърмори нещо.

— Не е възможно да направим каквото и да било с гаранция, че никой няма да бъде наранен — каза Намарти. — Ти просто си свърши работата. Свърши я по такъв начин, че да нараниш колкото се може по-малко хора. И дори съвестта ти да настоява срещу това, пак го направи.

— Чакай! — каза Каспалов. — Искам да кажа още нещо, Шефе.

— Кажй го, тогава — кимна Намарти уморено.

— Можем да караме с години, бърникайки инфраструктурата. Но ще дойде време, когато ще трябва да се обединят недоволните и да се състави правителство. Как мислиш ще стане това?

— Искаш да знаеш точно как ще го направим ли? Все още не съм мислил по този въпрос — бавно изрече Намарти. — Но и това ще стане. А дотогава ще вършиш ли своята работа?

Каспалов кимна в знак на съгласие.

— Да, Шефе.

Каспалов се надигна и излезе. Намарти го наблюдаваше как върви. Накрая каза на мъжа от дясно:

— Каспалов не е доверен. Той ще ни продаде. Затова искаше да знае плановете ми. Погрижи се за него.

Другият кимна и всичките трима станаха и излязоха, оставяйки Намарти сам. Той изключи блестящите стенни панели, като остави само ъгъла на тавана да свети, за да не потъне всичко в тъмнина. Намарти си мислеше:

„Всяка верига има слаби звена, които трябва да бъдат елиминирани. Трябваше да направим това в миналото и резултатът щеше да бъде една неразривна организация.“

Той се усмихна в полумрака, изкривил лицето си в дива радост. След всичко, най-накрая мрежата беше хвърлена дори върху самия Дворец — не съвсем напълно, но все пак беше там. И се затягаше.

6.

Времето над непокритата с купол част на Дворцовите имперски земи се задържаше слънчево и топло. Това не се случваше често. Хари си спомни как Дорс му разказваше за студени зими и чести дъждове над това място, което беше избрано за строеж.

— Всъщност то не беше избрано — каза тя. — Беше фамилно имение на Моровианската фамилия в дните, когато всичко наоколо беше Кралство Трантор. Когато Кралството се превърна в Империя се избраха места, където Императорът трябваше да живее — летни резиденции, зимни хижи, спортни вили, плажни имоти. Тъй като планетата бавно се покриваше с купол, един от управляващите Императори живя тук, хареса мястото и то остана непокрито. И само защото беше единственото открито място, то стана специално, а тази уникалност се хареса на следващия Император, и на следващия, и на следващия. Така традицията беше създадена.

Винаги, когато чуеше нещо подобно, Селдън си мислеше: „Как Психоисторията разглежда това?“ Сигурно може да се предскаже, че един район ще остане непокрит, но абсолютно невъзможно бе да се каже кой. А можеше ли да се отиде и по-далече? Дали бе възможно да се предскаже, че няколко района ще останат открити? Как можеха да се предвидят желанията и нежеланията на един Император, който се е случил на трона в решителния момент и който взема решения под формата на случаен каприз, нищо повече?

Клеон I истински се наслаждаваше на хубавото време.

— Остарявам, Селдън — рече той. — Май не трябваше да ти казвам това. Ние сме на една възраст, ти и аз. Сигурен признак за остаряване е това, че нямам вече импулс да играя тенис или да ловя риба. Дори мисля, че наскоро презарибиха езерото. Но имам желание да се разхождам спокойно по пътеките.

Той ядеше орехи, докато говореше. Орехите приличаха на това, което на Селдъновата планета Хеликон наричаха тиквено семе, но бяха

по-дълги и по-малко вкусни. Клеон внимателно ги чупеше между зъбите си, белеше тънките черупки, а ядките пъхаше в устата си.

Селдън не харесваше техния вкус, но когато Императорът му предложи, той приемаше и изяде няколко. Императорът държеше няколко черупки в ръката си и се оглеждаше за нещо, което би могъл да използва като кошче за отпадъци. Не видя нищо, но забеляза един градинар, стоящ недалеч, смутен от императорското присъствие, с почитателно приведена глава.

— Градинар! — повика го Клеон.

— Да, господарю — отзова се веднага той.

— Изхвърлете тези неща — и изсипа черупките в ръцете на градинаря.

— Да, господарю.

Селдън му кимна.

— Аз също имам малко, Грубер.

Грубер подаде ръцете си и почти стеснително каза:

— Да, Първи Министре.

Той забърза, а Императорът загледа след него с любопитство.

— Познаваш ли този човек, Селдън?

— Да, той е мой стар приятел.

— Градинарят ти е стар приятел? Кой е той? Колега математик, попаднал в трудни времена?

— Не, господарю. Може би си спомняте историята. Това беше (той прочисти гърлото си, търсейки най-тактичния възможен начин да припомни инцидента), когато сержантът посегна на живота ми, малко след като бях възкачен на настоящия ми пост чрез Вашата благосклонност.

— Опитът за убийство. — Клеон гледаше нагоре към небето като че ли търсеше нещо. — Не знам защо всички се плашат от тази дума.

— Може би, защото мнозина се безпокоят повече от вас да не би нещо неочаквано да се случи на нашия Император — каза Селдън.

Клеон се усмихна иронично.

— А аз го казвам. Но какво стана с Грубер? Нали така беше името му?

— Да, господарю. Мандел Грубер. Сигурно ще си спомните, ако се върнете малко назад, че един градинар се спусна с гребло да ме защити от въоръжения сержант.

— А, да. Това същият градинар ли беше?

— Същият. Аз съм му признателен за това, той винаги е бил мой приятел и аз се срещам с него почти всеки път, когато съм в Земите. Струва ми се, че той бди над мен, изпитва чувство на собственост над мен. И, разбира се, на мен ми е приятно с него.

— Не те виня за това. И понеже се сетих, как е мисис Венабили? Не я виждам често.

— Тя е историк, господарю. Загубена в миналото.

— Не те ли плаши? Мен лично, да. Казаха ми как стъпила върху оня сержант. Някои почти го съжалиха.

— Тя го направи заради мен, господарю, и не е имало случай след това да го повтаря. Сега всичко е спокойно.

Императорът гледаше подир скривацията се вече градинар.

— Можем ли да възнаградим някак тоя човек?

— Вече съм го сторил, господарю. Той има жена и две дъщери. Наредил съм така, че всяка от тях да получи една сума за образованието си и за всяко дете, което би могла да има.

— Много добре. Ала той се нуждае от повишение, струва ми се... Добър градинар ли е?

— Отличен, господарю.

— Главният Градинар, Малкомбър — не съм съвсем сигурен за името му — остаря и мисля, че не е вече за тази работа. Той почти е навършил седемдесет. Не мислиш ли, че Грубер би могъл да получи неговият пост?

— Сигурен съм, че може. Но, господарю, той харесва сегашната си работа. Тя му позволява да бъде на открито във всякакво време, на това той държи особено много.

— Странна препоръка за работа. Сигурен съм, че той ще бъде полезен в администрацията, а аз се нуждаю от някой такъв за подновяването на Земите. Хмм. Трябва да помисля над това. Човекът, който ми трябва, може би е точно твоят приятел Грубер. По-нататък, Селдън, какво имаше предвид като каза, че всичко е спокойно?

— Искан да кажа, господарю, че няма признаци на безредие в Императорския двор. Неизбежната тенденция към интриги е почти около своя минимум.

— Нямахте да твърдиш това, ако беше Император, Селдън, и трябваше да спориш с всички тези офицери за техните оплаквания.

— Защо не ми ги донесат на мене?

— Те знаят, че имам меко сърце, Селдън, избягват твоята безчувственост.

— Господарю!

— Само се шегувам. Както и да е, нямах това предвид. Но как можеш да ми казваш, че всичко е наред, когато докладите сочат всяка втора седмица по един сериозен пробив тук или там на Трантор.

— Такива неща се случват.

— Не си спомням в предишните години да са се случвали толкова често.

— Вероятно, защото не са се случвали изобщо. Инфраструктурата обаче с времето остарява. Да се правят периодично профилактични ремонти би отнело време и работна ръка, би излязло и невероятно скъпо. А сега не е моментът да повишим данъците и таксите.

— Този момент никога не е подходящ. Научих, че хората проявяват сериозно недоволство, свързано с тези пробиви. Това трябва да се прекрати и ти трябва да се заемеш с това. Какво казва Психоисторията?

— Каквото казва и здравият разум — всичко остарява.

— Е, добре, да спрем. Всичко това разваля този така прекрасен ден. Оставям на теб, Селдън.

— Да, господарю.

Императорът се отдалечи и Селдън си помисли, че всичко това развали и неговия ден. Пробивът в центъра представляваше нежелана алтернатива. Но как можеше да попречи на това и да спре кризата в Периферията?

Психоисторията мълчеше.

7.

Рейч Селдън се чувстваше извънредно доволен. Това беше първият му семеен обед от няколко месеца с тези двама души, които приемаше като свои родители. Той прекрасно знаеше, че те не са неговите майка и баща в биологичния смисъл, но това нямаше значение. Понякога Рейч гледаше отражението си в огледалото и се питаше как изглежда. Той не беше висок, само 163 сантиметра, значително по-нисък от родителите си. Беше набит, мускулист, но не и дебел, с черна коса и характерни Далиански мустаци, които поддържаше тъмни и тънки. В огледалото той виждаше все още хлапакът, който беше, преди шансът на шансовете да го срещне със Селдън и Венабили. Тогава Селдън беше много по-млад и гледайки го сега, Рейч си помисли, че самият той в момента е почти толкова стар, колкото Селдън в деня на срещата им. Учудващо, но майка му, Дорс, почти не беше се променила. Тя изглеждаше добре, също както в деня, когато тя и Хари спряха пред младия Рейч и членовете на Билиботънската му банда. А той, Рейч, роден в мизерия и бедност, сега беше член на гражданска служба, на невзрачен пост в Министерството на Популациите.

— Как вървят работите в Министерството, Рейч? — запита Селдън. — Има ли напредък?

— Малък, татко. Законите са приети. Взехме решения. Произнесоха се речи. Ала все още е трудно да местим хора. Можеш да проповядваш братство, колкото искаш, но никой не се чувства като брат. Това, което ме заангажира, е, че Далианците са лоши както всички други. Те искат да бъдат третирани като равни, така поне казват, но получили тази възможност, те губят желание да признаят другите за равни на себе си.

— Невъзможно е да промениш умовете и сърцата на хората, Рейч — каза Венабили. — Достатъчно е да опиташ и по възможност да заличиш най-лошите несправедливости.

— Проблемът — отговори Селдън — е, че никой не работи върху това. Човешките същества си позволиха да започнат очарователната игра „Аз-съм-по-добре-от-теб“ и да се спре това не е никак лесно. Ако разрешим на нещата да следват собствения си път, няма какво да се оплакваме, че ще ни трябват стотици години, за да оправим положението.

— Понякога си мисля, татко — каза Рейч, — че ми даде тази работа за наказание.

Селдън повдигна вежди.

— Че за какво да те наказвам?

— За това, че бях впечатлен от програмата на Джоранум за секторно равенство и за народното участие в правителството.

— Не те укорявам за това. Това са много интересни идеи, но ти знаеш, че Джоранум и групата му ги използваша само като инструмент за вземане на властта. После...

— Но ти ме накара да го хвана в клопката, въпреки че възгледите му ми харесваха.

— Повярвай ми, не беше лесно да те накарам.

— А сега пък ме караш да работя върху осъществяването на програмата на Джоранум, само за да ми покажеш колко трудна е тази задача в действителност.

— Е, как ти се струва това, Дорс — запита Селдън, обръщайки се към Венабили. — Момчето ми приписва скрито коварство, което просто не е в моя характер.

— Предполагам — каза Венабили с дяволита усмивка, играеща по устните ѝ — не приписваш точно такива неща на баща си.

— Съвсем не. Според мен няма по-прямо човек от тебе, татко. Но ако можеше, ти щеше да подредиш картите. Не е ли това, което се надяваш да направиш чрез Психоисторията?

— Досега съм постигнал твърде малко чрез Психоисторията — каза Селдън тъжно.

— Много зле. Но аз продължавам да мисля, че има някакво психоисторично разрешение на проблема за човешкия фанатизъм.

— Може би има, но дори и така аз не мога да го открия.

Когато обедът свърши, Селдън каза:

— Сега аз и ти, Рейч, трябва да поговорим малко.

— Наистина ли? Приемам, че не съм поканена — каза Венабили.

— Министерска работа, Дорс.

— Министерска глупост, Хари. Пак ще караш горкото момче да върши нещо, което не бих искала.

Селдън отговори твърдо:

— Със сигурност няма да го карам да върши нещо, което той не би желал.

— Всичко е наред, мамо — каза Рейч. — Нека татко и аз поговорим. Обещавам след това да ти разкажа.

Венабили завъртя очи:

— Вие двамата пак ще се оправдаете с „държавни тайни“. Знаем си аз.

— Така си е — каза Селдън уверено. — Точно затова и трябва да говоря с Рейч. От първостепенна важност е. Говоря сериозно, Дорс.

Венабили стисна устни и стана. Излезе от стаята с една последна забележка:

— Не хвърляй момчето на вълците, Хари!

След като излезе, Селдън тихо рече:

— Страхувам се, че точно това трябва да направя с теб, Рейч.

8.

Седяха един срещу друг в частната министерска канцелария на Селдън или „стаята за размишления“, както той я наричаше. Тук прекарваше безбройни часове, опитвайки се да намери разрешение за проблемите на Трантор и Империята.

— Чел ли си за неотдавнашните пробиви в планетарните служби, Рейч?

— Да — отвърна Рейч. — Но ти знаеш, татко, че ние сме на една стара планета. Това, което трябва да направим, е да изселим всички хора, да изкопаем цялото това нещо, да го заменим изцяло, прибавяйки последните компютризации и едва тогава да върнем хората или поне половината от тях. На Трантор ще бъде много по-добре само с двайсет милиарда души.

— Двайсет милиарда? — запита Селдън усмихнат.

— Проблемът е — каза Рейч мрачно, — че ние не можем да ремонтираме планетата и затова ще трябва само да кърпим.

— Страхувам се, че си прав, Рейч, но има и нещо необичайно. Сега искам и ти да провериш това. Имам някои идеи относно тая работа.

Селдън извади малка сфера от джоба си.

— Какво е това? — попита Рейч.

— Това е карта на Трантор, грижливо програмирана. Моля те, Рейч, помогни ми и разчисти тази маса.

Селдън постави сферата горе-долу в центъра на масата и постави ръката си на бутона в ръкохватката на креслото. С палеца той затвори контакта и светлината в стаята угасна, докато плотът на масата блесна с мека, матова светлина, толкова плътна, че изглеждаше да е цял сантиметър дебела. Сферата се разгъна, стана плоска и се разпротря до ръбовете на масата. Светлината бавно намаля на места и заприлича на шаблон. След около тридесет секунди Рейч изненадан каза:

— Но това е картата на Трантор!

— Разбира се. Казах ти, че е тя. Такова нещо не можеш да купиш никъде. Това е една от тези играчки, с които военните си играят. Тя представя Трантор като сфера, но равнинната проекция показва ясно това, което искам да видиш.

— И какво е то, татко?

— Преди година или две имаше пробиви. Както ти отбеляза, това е стара планета и би трябвало да очакваме тези пробиви, но те започнаха да се появяват по-често и изглеждаха почти неизменно като резултат от човешки грешки.

— Не е ли логично?

— Разбира се, че е. Без съмнение. Дори там, където са замесени земетресения.

— Земетресения? На Трантор?

— Трябва да отбележа, че Трантор е несеизмична планета и това е добре, защото когато един затворен под купол свят започне да се люлее това ще смачка купола и ще се окаже адски непрактично. Майка ти казва, че една от главните причини Трантор, а не някой друг свят, да бъде столица на Империята е, че Трантор е геологически стабилен. Да, но макар и стабилен, той не е мъртъв. Отбелязани са малки земетресения, три от които през последните две години.

— Не знаех това, татко.

— Едва ли много хора знаят. Куполът не е монолитен. Той е изграден от стотици секции, всяка една от които може да се повдига и открехва, за да поеме напреженията и наляганията в случай на земетресение. При едно земетресение, в момента, в който то се случи, веднага настъпва отварянето. То е много кратко и протича толкова бързо, че транторианците отдолу дори не го усещат. Те усещат много повече леко потрепване и слабо разклащане на съдовете у дома си, отколкото отварянето и затварянето на купола над главите си.

— Това е хубаво, нали?

— Би трябвало да бъде. Естествено, всичко това е компютризирано. Появата на земетресение навсякъде включва копчето за контрол на отварянето и затварянето на тази секция от купола, която трябва да се отвори точно преди вибрациите да достигнат сила, достатъчна да причини повреда.

— Дотук добре.

— Само че при три малки земетресения за около две години, куполните предпазители понякога отказват. Куполът не се отваря и във всеки случай ремонтът е неизбежен. Това отнема време, средства и климатичните контролери работят по-зле. А сега, Рейч, какви са шансовете устройството да откаже във всичките три случая?

— Не особено големи.

— Правилно. По-малки от едно на сто. Затова можем да предположим, че някой влияе на предпазителите. Веднъж на сто години имаме и изтичане на магма, което е далеч по-трудно за контролиране и не искам да си мисля за резултатите, ако това остане незабелязано, до момента, в който ще е твърде късно. За щастие това не се е случвало и дано не се случва, но нека все пак помислим. Тук, на тази карта, ще откриеш местонахожденията на пробивите, които ни обезпокоиха преди две години и които изглеждат като причинени от човешка грешка, макар че съвсем не знам кой би могъл да бъде виновен за тях.

— Това е, защото всеки си е подсигурил алиби.

— Опасявам се, че си прав. Това е характерно за всяка бюрокрация, но какво мислиш за местонахожденията.

— Ами — каза Рейч внимателно — изглеждат равномерно разпръснати.

— Точно така и това е интересното. Някой е очаквал, че по-старите сектори на Трантор, секторите с най-дълго куполно покритие, ще са с много по-изгнила инфраструктура. Оцветих по-старите сектори върху картата в синьо и ти ще видиш, че пробивите не заемат място в синьото по-често, отколкото в бялото.

— Е, и?

— Ами това, мисля си Рейч, означава, че пробивите не са от естествен произход, а съзнателно са причинени и разпръснати в този вид, за да се сторят на хората като естествени, което причинява и широкото недоволство.

— Не мисля така.

— Не? Тогава погледни!

Сините райони и червените петна изчезнаха и за момент картата на Трантор се затъмни, ала изведнъж характерните петна започнаха да се появяват и изчезват тук-таме.

— Забележи — каза Селдън, — че те не се появяват на групи във времето. Първо се появява едно, после друго, после трето и така нататък, почти като чуването на метроном.

— Мислиш, че това също е нарочно?

— Трябва да е така. Някой е причинил това с цел повече разрушения с малко усилия. Всеки инцидент е трябвало да причини пълно раздразнение.

Картата угасна, светлините са запалиха. Селдън върна сферата в оригиналния ѝ вид и я пусна в джоба си.

— Кой би могъл да направи това? — попита Рейч.

— Преди няколко дни получих доклад за един убит в сектора Уай — каза Селдън замислено.

— Нищо необичайно — каза Рейч, — дори Уай да не е най-беззаконния сектор, там всеки ден стават убийства.

— Стотици — поклати глава Селдън. — Ще имаме лоши дни едва когато числото на насилствено починалите достигне милион на ден. Главното е, че няма големи шансове да открием всеки убиец. Мъртвите остават в книгите само като анонимни статистики.

Този случай обаче беше необикновен. Човекът е бил намушкан с нож, но не е умрял веднага. Все още е бил жив, когато са го намерили. Успял е да изхърка само една дума преди да умре и тя е била „Шефе“. Това незабавно повдигна интереса и жертвата била идентифицирана. Той е работил в Анемория и какво е правил на Уай никой не знае. И тогава един офицер изрови факта, че това е един стар Джоранумит. Името му е Каспал Каспалов и е добре познат като един от сподвижниците на Ласкин Джоранум. А сега е мъртъв, пронизан с нож.

Рейч се намръщи.

— Подозираш Джоранумитска конспирация? Наоколо няма останали Джоранумити.

— Неотдавна майка ти ме попита не мисля ли, че Джоранумитите са все още активни, и аз ѝ казах, че всяка стара вяра винаги създава сигурни кадри, понякога за столетия. Обикновено те не са важни, просто групи, които не могат да се изброят. Но какво ще стане, ако Джоранумитите са запазили организацията си, ако представляват сила, ако са убили някого, когото са сметнали за

изменник, ако те са причинили пробивите като подготвителни мерки за установяване на контрол?

— Ужасно е, че има толкова много „ако“, татко.

— Знам. Може и да съм напълно заблуден. Убийството се е случило на Уай, а пък на Уай няма пробиви в инфраструктурата.

— И какво показва това?

— Това може би означава, че центърът на конспирацията е на Уай, а заговорниците не искат да създават неудобства на себе си — само на Трантор. Това също може да означава, че са замесени не Джоранумити, а стари Уайски управители, които още мечтаят за собствена Империя.

— Но, татко! Твърде бързо стигна до това заключение.

— Знам. Сега да предположим, че това е Джоранумитски заговор. Джоранум имаше един човек, Гамбол Дийн Намарти — неговата дясна ръка. Ние нямаме данни нито че е умрял, нито че е напуснал Трантор. Нямаме и данни за живота му през последните девет години. Това не е толкова фатално. Все пак, не е трудно да изгубиш някой сред четиридесет милиарда население. Естествено, той може и да е мъртъв. Това ще е най-добрият вариант, но може и да е жив.

— Какво можем да направим?

Селдън въздъхна:

— Логично би трябвало да известя полицията, службите за сигурност, но не мога. Нямам характера на Демерцел. Той можеше да усмирява хората, аз не. Той беше силна личност, а аз съм просто... математик. Не съм за поста Първи Министър — не съм създаден за това. И нямаше и да бъда, ако Императорът не гледаше на Психоисторията като на пространство, далеч по-голямо, отколкото е всъщност.

— Самообвиняваш ли се, татко?

— Да. Представям си как отивам в службата на силите за сигурност, например, с това, което ти показах на картата — той посочи празната маса — и се мъча да ги убедя, че сме в голяма опасност от заговор. Те ще ме изслушат сериозно, а след като си отида, ще се смеят помежду си, ще се шегуват с „математика“ и няма да направят нищо.

— Тогава какво да правим? — попита Рейч.

— По-точно, какво ще правиш ти, Рейч. Имам нужда от повече факти и искам ти да ми ги намериш. Щях да изпратя майка ти, но тя няма да ме изостави под никакъв предлог. Самият аз не мога да напусна Дворцовите Земи точно сега. Следващият след Дорс и самият мен си ти, и аз ти вярвам. Повече, отколкото вярвам на Дорс или на себе си. Ти си млад, силен, ти си един по-добър Хеликонианец, отколкото аз, при това си умен.

— Ау, бих желал да ми го напишеш.

— Виж сега, не искам да рискуваш живота си. Без геройства, без храбрости. Как ще погледна майка ти, ако нещо ти се случи? Просто открий каквото можеш. Може да откриеш, че Намарти е жив и действа, а може и да е мъртъв. Вероятно ще откриеш също, че Джоранумитите са все още активни, може и да не са. Сигурно ще видиш, че властните фамилии на Уай са замесени, или не. Всяко едно от тези неща представлява интерес, но не бива да излагаш живота си на опасност. Това, което искам да разбереш, е дали пробивите в инфраструктурата са човешко дело, както си мисля, и още нещо много важно — ако наистина са съзнателно причинени, какво друго планират конспираторите? Мисля, че те трябва да имат планове за нещо по-крупно. Ако е така, бих желал да разбера какво е то.

— Имаш ли някакъв първоначален план, за да ме насочиш? — попита предпазливо Рейч.

— Да, искам да отидеш на Уай, където беше убит Каспалов. Разбери дали той е бил активен Джоранумит, опитай да се присъединиш към ядрото на Джоранумитите.

— Да допуснем, че е възможно. Винаги мога да се престоря на стар Джоранумит. Бил съм само хлапе, когато Йо-Йо умря, но съм дълбоко впечатлен от идеите му. Тук дори има малка истина.

— Да, но има и нещо друго, а то е важно. Може да бъдеш разпознат. Все пак ти си син на Първия Министър. Ти си се появявал по холовизията, привличал си репортерите, бил си интервюиран за вижданията си относно секторното равенство.

— Да, но...

— Без но, Рейч! Ще носиш високи обувки, за да прибавиш три сантиметра към височината си. Някой ще трябва да ти покаже как да промениш формата на веждите си. Лицето ти трябва да стане по-пълно и трябва да промениш тембъра на гласа си.

Рейч сви рамене.

— Не виждам никакви проблеми.

Гласът на Селдън трепна.

— Ще трябва също да си обръснеш мустаците.

Рейч се ококори и за момент застина в пълно мълчание. Накрая прошепна дрезгаво:

— Да си обръсна мустаците?

— Точно така. Никой няма да те разпознае без тях.

— Но аз не мога да направя това. Това е като... като кастрация.

Селдън поклати глава.

— Това е просто индивидуална особеност. Юго е Далианец също като тебе и не носи мустаци.

— Юго е смахнат. Мисля, че той не живее за нищо друго освен за математиката си.

— Той е голям математик и отсъствието на мустаци не му пречи. На всичкото отгоре това съвсем не е кастрация. Мустаците ти ще пораснат отново след две седмици.

— Две седмици! Ще са ми нужни две години, за да станат пак такива...

Той покри мустаците си с ръка, като че да ги предпази.

Селдън каза безжалостно:

— Рейч, трябва да го направиш! Това е жертва, която трябва да дадеш. Ако ти действаш като мой шпионин с мустаците си, можеш да пострадаш. Не искам това да стане!

— По-добре да умра! — измъчено каза Рейч.

— Не бъди мелодраматичен — каза Селдън строго. — Ти няма да умираш. Както и да е — тук той се запъна — не казвай нищо на майка си. Аз ще се погрижа за това.

Рейч объркано погледна баща си и накрая тихо и отчаяно каза:

— Добре, татко.

— Ще пратя някой да се погрижи за преобразяването ти и ще заминеш за Уай по въздуха. Стегни се, Рейч, не е дошъл краят на света.

Рейч се усмихна тъжно и излезе, а Селдън го гледаше със загрижен вид. Мустаците могат лесно да пораснат пак, но синът му — не. Селдън прекрасно разбираше, че изправя Рейч пред опасност.

9.

Всички ние имаме своите малки илюзии. Клеон I, Императорът на Галактиката, Кралят на Трантор, беше убеден, че е човек с демократичен дух. Той винаги се сърдеше, когато Демерцел, а покъсно и Селдън, определяха някои от действията му като тиранични и деспотични. Всъщност той не беше тиранин или деспот във властта си, единственото му желание беше да действа твърдо и решително. Много пъти говореше с носталгия за дните, когато Императорите свободно са се смесвали с тълпата. Но сега, когато историите за преврати и наемни убийци станаха неизбежна част от живота, Императорът се чувстваше като отделен от света.

Съмнително беше, че Клеон, който никога в живота си не се беше срещал с хора от народа, би се чувствал като у дома си при една случайна среща с непознати, но той винаги си въобразяваше, че ще се радва на това. Той беше благодарен за редките шансове, когато се случваше да поговори с някой дребен служител от Земята, да се усмихва и да се отърсва от бремето на Император поне за няколко минути. Това го караше да се чувства демократичен. Като например този градинар, за когото говореше Селдън. Щеше да бъде удобен случай, дори удоволствие, да го награди за лоялността и храбростта му. Затова Клеон беше намислил да се срещне с него в розовата градина, по това време отрупана с цвят.

Според Клеон мястото беше подходящо. Разбира се, градинарят щеше да бъде там пръв. Немислимо беше за един Император да чака.

Градинарят стоеше и го чакаше сред розите, ококорил очи, устните му трепереха. Това подсказва на Клеон, че никой не се беше сетил да обясни на човека точната причина за срещата. Е, добре, той щеше внимателно да го успокои. Единственото неудобство, за което си спомни Клеон, беше, че е забравил името на градинаря.

Той се обърна към един от придружаващите го офицери и попита:

— Как беше името на този човек?

— Казва се Мандел Грубер, господарю. Той е градинар тук от двадесет и две години.

Императорът кимна и каза:

— А, Грубер! Колко се радвам да видя един достоен и работлив градинар.

— Господарю — измънка Грубер, зъбите му почти тракаха — аз не съм човек с много дарби, но винаги съм се старал да бъда в полза на Ваше Величество.

— Разбира се, разбира се — каза Императорът, питайки се дали градинарят не го приема като сарказъм. Тези хора от низшата класа нямаха изтънчените чувства, които идваха с изискаността и маниерите. Това правеше всеки опит за проява на демократизъм с тях труден.

— Чух от моя Първи Министър — започна Клеон — за лоялността, която ти си проявил, както и за умението, с което се грижиш за Земята. Казвал ми е също така, че сте големи приятели.

— Господарю, Първият Министър е твърде благосклонен към мен, но аз знам своето място. Никога не говоря с него, преди той да ме заговори пръв.

— Спокойно, Грубер. Това говори добре за тебе, но Първият Министър, както и аз самият, е човек на демократичния импулс и аз се доверявам на преценката му за хората.

Грубер се поклони ниско.

Императорът продължи:

— Както знаеш, Грубер, Главният Градинар — Малкомбър — е вече твърде стар, а неговите отговорности станаха повече, отколкото той може да носи.

— Господарю, Главният Градинар е много уважаван от всички градинари. Желая му да се запази още много години, така че да можем всички да отидем при него и да спечелим от неговата мъдрост и разсъдливост.

— Добре казано — рече Императорът безгрижно — но ти отлично знаеш, че всичко това са само приказки. Той няма нужда да се запазва, най-малко със сила или по необходимост. Самият той препоръчва смяна и аз му я гарантирах. Остава да му намерим заместник.

— О, господарю, има поне петдесет мъже и жени в този голям дворец, които биха били подходящи.

— Смя да кажа обаче — каза Императорът, — че изборът ми се спря на тебе.

Императорът се усмихна благосклонно. Това беше дългоочакваният момент. Сега Грубер, както очакваше, щеше да падне на колене в благодарствен екстаз.

Това обаче не стана и Императорът помръкна.

— Господарю, — каза Грубер — това е твърде голяма чест за мен.

— Няма значение — каза Клеон засегнат, че решението му се приема с въпроси. — Време е талантът ти да получи признание. Не след дълго няма да бъде нужно да се излагаш навън по всяко време на годината. Ти ще имаш канцелария на Главен Градинар, едно чудесно местенце, което ще обзаведа за теб и където ще доведеш семейството си. Ти имаш семейство, нали, Грубер?

— Да, господарю. Съпруга и две дъщери. И зет.

— Отлично. Ще се чувстваш много удобно и ще можеш да се наслаждаваш на новия си живот. Ти ще живееш на закрито, като истински транторианец.

— Но, господарю, аз съм от Анакреон и съм преселен...

— Имам го предвид, Грубер. За мен всички светове са еднакви. Ти заслужаваш новата си работа.

Той кимна и замълча. Клеон беше доволен с последната си проява на щедрост. Разбира се, той очакваше малко повече благодарност, малко повече признателност от този човек, но нали все пак всичко свърши.

Много по-лесно беше да свърши тази работа, отколкото да мисли за рушащата се инфраструктура. В моменти на раздражителност Клеон твърдеше, че ако пробивите са причинени от човек, то този човек (или хора) би трябвало незабавно да се езекутира.

— Няколко езекуции — казваше той — и ще видиш какво спокойствие ще настане.

— Опасявам се, господарю — възразяваше Селдън — че това ще се възприеме като деспотизъм и ефектът ще бъде друг, не какъвто очаквате. Вероятно това ще подтикне работниците към стачки, а ако се опитате да ги върнете насила на работа, може да се стигне и до бунт. Ако се опитате да ги замените с войници, ще откриете, че те няма да

знаят как да работят с машините, така че пробивите ще станат много по-често явление.

Затова не беше чудно, че Клеон се отнасяше към назначението на новия Главен Градинар с облекчение. А Грубер? Той гледаше отдалечаващият се Император с ням ужас. Той бе дошъл да го откъсне от свободата на откритото пространство и да го осъди на свиване между четири стени.

Но може ли някой да откаже на Императора?

10.

Рейч гледаше огледалото в хотелската стая на Уай с нескрита печал (стаята беше добра, но Рейч просто не разполагаше с много пари).

Това, което виждаше, съвсем не му харесваше. Мустаците му бяха изчезнали, бакенбардите бяха подкъсени, косата му беше подстригана отзад, и отстрани. Изглеждаше... оскубан.

Дори по-лошо. В резултат на промяната на контурите на лицето, сега той изглеждаше като бебе. Това е то — дегизировка.

Не беше получил никакво упътване. Селдън му даде само полицейския рапорт за смъртта на Каспалов; който трябваше да проучи. Нищо повече. В рапорта пишеше само, че Каспалов е убит и че местната полиция не беше открила нищо важно във връзка с убиеца. Съвсем ясно беше, че полицията не знае нищо повече. Това не беше изненадващо. В последните векове ръстът на престъпността се вдигаше в повечето светове, естествено и в свръхсложния Трантор. Факт бе, че все по-малко престъпления се разкриваха, а полицията (макар че беше трудно да се докаже) ставаше все по-корумпирана.

Е, какво трябваше да направи Рейч? Той беше тук, в хотела, където Каспалов бе живял непосредствено преди убийството. Някъде в хотела може би имаше някой, който има нещо общо с тази работа.

Рейч разбираше, че трябва да се набива в очи. Ако се заинтересуваше от смъртта на Каспалов тогава някой веднага щеше да прояви интерес към него. Това беше опасно, но ако той успееше да се престори на достатъчно безобиден, те може би нямаше да го атакуват неочаквано.

Рейч погледна часовника. Беше настъпило времето, когато хората се наслаждаваха на предобедния аперитив в бара. Той щеше да се присъедини към тях и да види дали ще се случи нещо.

11.

В някои отношения Уай беше съвсем пуритански. Това се отнасяше за всички сектори, макар че строгостта на един сектор беше съвършено различна от строгостта на другия.

Тук напитките не бяха алкохолни, но бяха синтетично съставени така, че да стимулират по друг начин. Рейч не хареса вкуса им, съвършено непривикнал към него, но това имаше и добри страни. Той седеше, отпивайки по малко. Така имаше повече време да разглежда наоколо.

Рейч спря погледа си на една млада жена, седяща на няколко маси от неговата. Дори за момент му беше трудно да откъсне очи от нея. Тя беше привлекателна и беше ясно, че Уай не е пуритански във всяка насока. Погледите им се срещнаха и в следващия момент младата жена се усмихна леко и стана. Тя мина покрай масата на Рейч, докато той несигурно я наблюдаваше. Едва ли можеше да си позволи едно приключение точно сега. Тя спря за момент, когато достигна Рейч и седна на свободния стол.

— Здравей! — каза тя. — Не изглеждаш като постоянен посетител.

Рейч се усмихна.

— Не съм. Да не познаваш всички редовни клиенти?

— Почти — отвърна тя. — Казвам се Манела. А ти?

Рейч беше разочарован от себе си повече от всякога. Тя беше доста висока, по-висока от самия него, имаше млечна кожа и дълга, мека, вълниста коса с тъмноревен цвят. Дрехите ѝ не бяха блестящи и тя би могла без особени трудности да мине за респектираща жена от „не твърде работещата“ класа.

— Името ми няма значение — каза Рейч. — Аз нямам пари.

— О! Твърде лошо. — Манела направи гримаса. — Не можеш ли да намериш малко?

— Бих желал. Трябва ми работа. Да знаеш някаква?

— Каква по-специално?

Рейч сви рамене:

— Нямам опит в никаква работа, но не придирям.

Тя го погледна замислено.

— Ще ти кажа една, непознати. Понякога не струва много пари.

Рейч замръзна отведнъж. Той имаше успех с жените, но с мустаци... с мустаци! Какво би намерила сега тя в това бебешко лице?

— Казах ти. Имам приятел, който живее тук от една-две седмици, а не мога да го намеря. След като познаваш всички постоянни посетители, може би познаваш и него. Казва се Каспалов. Каспал Каспалов — леко повиши глас Рейч.

Тя го гледаше мрачно и поклати глава.

— Не познавам никого е такава име.

— Лошо. Той беше Джоранумит, какъвто съм и аз.

Отново празен поглед.

— Знаеш ли какво значи Джоранумит?

— Н-не. Чувала съм думата, но не знам какво значи. Това някаква работа ли е?

Рейч беше разочарован.

— Дълго е за обясняване — каза той.

Това прозвуча като край на разговора и след момент на несигурност тя стана и се отдалечи. Не се усмихваше и Рейч беше малко изненадан, защото тя остана по-дълго при него, отколкото бе очаквал.

(Селдън винаги беше казвал, че има способността да въздейства вълнуващо. Но явно не и на една делова жена. За тях заплащането беше всичко.)

Очите му автоматично проследиха Манела, когато тя спря на друга маса със сам мъж на нея. Той беше на средна възраст, с пясъчножълта коса, сресана назад. Беше гладко избръснат, но на Рейч се стори, че е носил брада — брадичката му беше твърде издадена и леко несиметрична.

Очевидно нямаше късмет и с безбрадия. Размениха няколко думи и тя отмина. Твърде лошо, но беше недопустимо за нея да се проваля толкова често. Без съмнение беше желана. Въпрос само на финансови възможности.

Рейч отри, че неволно се замисля какво би се получило в крайна сметка ако той... и тогава осъзна, че към него се е присъединил някой

друг. Този път мъж. Мъжът, с когото Манела беше говорила. Рейч беше учуден, че собствената му разсеяност беше позволила този да се приближи и дори да го изненада. Обикновено не си позволяваше такива неща. Човекът го гледаше с любопитен поглед.

— Току-що Вие говорихте с мой приятел.

Рейч се усмихна щастливо.

— Тя е приятна личност.

— Да, наистина. И е мой добър приятел. Без да искам подслушах какво й казахте.

— Не беше нищо лошо, струва ми се.

— Не, но Вие се нарекохте Джоранумит.

Сърцето на Рейч подскочи. Забележката му към Манела въпреки всичко беше попаднала на място. За нея това не означаваше нищо, но дали беше така и с нейния „приятел“.

Дали беше на прав път сега? Или започваха неприятностите?

12.

Рейч постъпи най-добре, като се примири с новата си компания, без да позволява лицето му да загуби спокойния си наивитет. Мъжът имаше зорки очи, а дясната му ръка почти заплашително се сви в юмрук, когато я отпусна на масата.

Рейч гледаше като бухал към другия и чакаше. Мъжът повтори:

— Разбрах, че нарекохте себе си Джоранумит?

Рейч се овладя. Не беше трудно. Отговори:

— Защо питате, господине?

— Защото не мисля, че сте достатъчно стар.

Рейч сви рамене.

— Аз съм достатъчно стар. Обичах да слушам речите на Йо-Йо Джоранум.

— Можете ли да ги повторите?

— Не, но идеята ми е ясна.

— Вие сте смел млад човек, щом говорите открито, че сте Джоранумит. Някои хора не обичат.

— Казаха ми, че на Уай има много Джоранумити.

— Може би. Затова ли сте дошли?

— Аз търся работа. Може би някой друг Джоранумит ще ми помогне.

— Джоранумити има и на Дал. Откъде сте?

Въпросът беше свързан с акцента на Рейч. Той не можеше да се скрие.

— Роден съм в Милимару, но живях на Дал много време.

— С какво се занимавахте?

— С нищо. Ходих малко на училище.

— И защо сте Джоранумит?

Рейч помисли малко. Не може да си живял потискан и дискриминиран, а да нямаш ясна причина да бъдеш Джоранумит. Той каза:

— Защото мисля, че трябва да имаме по-представително правителство, с повече народно участие и повече равенство между сектори и светове. Нима има някой със сърце и разум, който да не мисли така?

— И вие бихте искали да видите Императорството унищожено?

Рейч замълча. Едно беше да говориш за големи дела, но това анти-Императорско изявление премина всякаква граница.

— Не казвам това. Аз вярвам в Императора, но управляването на една цяла Империя е твърде много за сам човек.

— Той не е сам. Има цяла имперска бюрокрация. Какво мислите за Хари Селдън, Първият Министър?

— Не мисля нищо. Просто не го познавам.

— Всичко, което знаете, е, че народът ще бъде повече представен в правителството. Така ли?

Рейч си придаде засрамено изражение.

— Така казваше Йо-Йо Джоранум. Не знам как го наричате Вие. Чувал съм някои да му казват „демокрация“, но не знам какво значи това.

— Демокрацията е нещо, което съществува в някои светове. Аз не знам дали тези светове са по-добре от другите. Значи Вие сте демократ?

— Така ли го наричате? — Рейч наведе глава, като че ли в дълбок размисъл. — Чувствам се по-добре като Джоранумит.

— Естествено, като един Далианец...

— Само съм живял там.

— Вие всички сте за равенство между хората и другите такива неща. Далианците, бивайки потисната група, истински мислят в тази насока.

— Чух, че Уай е по-напреднал в Джоранумските идеи. Тук хората не са потиснати.

— По ред причини. Старите кметове на Уай винаги са искали да бъдат Императори. Знаете ли това?

Рейч поклати отрицателно глава.

— Преди осемнадесет години — каза мъжът — кметицата Рашел беше достигнала почти до преврат. Така, че Уайците са бунтовници, не толкова Джоранумити, колкото анти-Клеонци.

— Не знам нищо за това — каза Рейч. — Аз не съм против Императора.

— Но сте за народно участие, нали? Мислите ли, че избраното събрание би могло да ръководи Галактичната Империя, без да затъне в блатото на политически и партийни препирни?

— Хм... не разбирам — каза Рейч.

— Мислите ли, че многото хора могат да вземат бързо някакво решение в момент на опасност? Или ще стоят наоколо и ще спорят?

— Не знам, но не изглежда правилно шепа хора да притежават всичко.

— Ще се борите ли за убежденията си? Или само обичате да говорите за тях?

— Никой не ме е карал да се боря — отбеляза Рейч.

— Да предположим, че някой Ви накара. Ще защитите ли убежденията си за демокрацията или Джоранумската философия, все едно?

— Ще се боря за тях... ако знам, че това е за добро.

— Смело момче. Значи Вие дойдохте на Уай да се борите за вярата си?

— Не — каза Рейч неловко — не бих казал това. Дойдох да търся работа, господине. Не е лесно да намериш работа в тези времена... пък и нямам пари. А трябва да живея.

— Съгласен съм. Как се казвате?

Въпросът дойде без предупреждение, но Рейч беше готов за него.

— Планшет, господине.

— Първото име или фамилията?

— Откакто се помня имам само едно име.

— Нямате пари и както разбирам, образование — също.

— Ами... да.

— А имате ли опит в някаква работа?

— Не съм работил много, но имам желание.

— Е, добре. Ще Ви кажа какво да правите, Планшет.

Той извади от джоба си малък бял триъгълник и натисна нещо по него така, че се появи напечатан текст. Мъжът прокара палеца си през него.

— Ще Ви кажа къде да отидете. Вземете това със себе си, то може да Ви намери работа.

Рейч взе картичката и я разгледа. Знаците по нея приличаха на флуоресцентни, но Рейч не можа да ги прочете. Той погледна към мъжа с крайчеца на окото.

— Ами ако си помислят, че съм го откраднал?

— Това не се краде. Тук е моят печат и Вашето име.

— Ами ако ме питат за Вашето име?

— Няма. Кажете, че търсите работа. Тук е Вашият шанс. Не Ви гарантирам, но все пак...

Той му подаде друга картичка.

— Това е мястото, където ще отидете.

Този път Рейч успя да я прочете.

— Благодаря — измънка той.

Мъжът направи жест с ръка, че разговорът е приключил. Рейч стана и излезе. Питаше се къде отива.

13.

Нагоре и надолу. Нагоре и надолу. Нагоре и надолу. Глеб Андорин наблюдаваше Гамбол Дийн Намарти, който бавно вървеше нагоре-надолу.

Намарти очевидно не можеше да седи под напирещата сила на гнева си.

Андорин си мислеше:

„Той не е най-блестящия човек в Империята, дори не е най-умния, със сигурност не е най-способния, а няма и рационална мисъл. Обаче той доведе работите до край както никой от нас. Ние щяхме да отстъпим, да се предадем — той не. Дърпа, натиска, мушка, рита... Е, може би имаме нужда от някой като него. Трябва да имаме някой като него, иначе нищо няма да стане.“

Намарти спря, почувствал погледа на Андорин на гърба си. Обърна се и каза:

— Ако си дошъл да ми четеш конско за Каспалов, не си прави труда.

Андорин безразлично сви рамене.

— Защо ли ще си правя труда? Станалото — станало. Злото идва и си отива.

— Какво зло, Андорин? Какво зло? Ако не бях го направил, тогава щеше да бъде лошо. Човекът беше на ръба на предателството. Още един месец и щеше да побегне.

— Знам. Бях там. Чух какво каза той.

— Тогава разбери, че нямахме друг избор. Нямахме! Да не мислиш, че ми е приятно да убия един стар другар. Нямах друг избор!

— Добре, де. Нямахме избор.

Намарти пак започна разходката си, но се обърна отново.

— Андорин, вярваш ли в бог?

— В какво? — зяпна Андорин.

— В бог!

— Никога не съм чувал тази дума. Каква е тя?

— Не е от Галактическият Стандарт. Свръхестествено влияние, нещо такова.

— О, свръхестествени влияния. Защо не го каза така? Не, не вярвам в такива неща. Според дефиницията свръхестествено е нещо, което съществува извън законите на природата, а пък такива неща няма. Да не си се обърнал към мистиката? — Андорин зададе въпроса като на шега, но очите му се свиха с внезапна загриженост.

Намарти го погледна така, че Андорин извърна погледа си. Тези блестящи очи можеха да накарат всеки да сведе поглед към земята.

— Не ставай глупав. Четох за това. Трилиони хора вярват в свръхестествени влияния.

— Знам. Винаги е имало такива.

— Те са го правили още преди започването на историята. Думата „бог“ има неизвестен произход. Това, както изглежда, е остатък от някакъв древен език, следа от който вече не съществува, с изключение на тази дума. Знаеш ли колко различни форми на вяра има в различните видове богове?

— Приблизително толкова, колкото са формите на глупост в Галактиката, бих казал.

Намарти подмина това.

— Някои мислят, че думата датира от времето, когато цялото човечество е съществувало в един свят.

— Това е митологична концепция. Точно толкова лунатично, колкото и схващането за свръхестествено влияние. Никога не е имало един човешки свят.

— Би трябвало да е имало, Андорин — каза Намарти раздражено. — Човешките същества не биха могли да еволюират в различни светове и да завършат като единичен род.

— Дори и така да е, няма действителен човешки свят. Той не може да бъде открит и дефиниран, така че не може да се говори за ефективност, защото тя не съществува.

— Тези богове — каза Намарти, продължавайки мисълта си, — са предназначени да предпазват човечеството, да бдят за сигурността му и да се грижат за тази част от него, която знае как да извлече полза от боговете. Във времето, когато е имало само един свят, можем да предположим, че те са били особено заинтересовани да се грижат за

този единствен, мъничък свят с малко народ. Те биха се грижили за такъв свят като по-големи братя или родители.

— Браво на тях. Бих искал да ги видя как се опитват да се справят с цялата Империя.

— И какво, ако можеха? Какво, ако бяха безброй?

— Какво, ако слънцето беше замръзнало? Каква е ползата от това „какво, ако“?

— Просто размишлявам. Мисля си. Оставял ли си някога умът ти да скита свободно? Или винаги си го държал на каишка?

— Бих си представил, че това е най-сигурният начин — да го държа на каишка. Какво ти казва твоят скитащ се ум, Шефе?

Очите на Намарти блеснаха, като че ли усетили сарказма, но лицето на Андорин дори не трепна.

— Това, което умът ми казва, е — отговори Намарти, — че ако има богове, те трябва да са на наша страна.

— Прекрасно, стига да е истина. Къде е доказателството?

— Доказателство? Без богове всичко щеше да бъде само случайно стечение на обстоятелствата — внезапно Намарти се прозина и седна изтощено.

„Добре — помисли Андорин — галопиращият му ум най-после се умори и сега може да каже нещо смислено.“

— Тая работа с вътрешните пробиви в инфраструктурата... — започна Намарти с тих глас.

Андорин го прекъсна.

— Знаеш добре, Шефе, че Каспалов донякъде беше прав за това. Ако продължаваме така, шансовете на имперските сили за сигурност да ни открият се увеличават. Цялата програма рано или късно ще ни излезе през носа.

— Още не. Засега всичко е за сметка на Империята. Безпокойствието на Трантор е нещо, което чувствам. — Той потри ръце. — Усещам го. И ние почти свършихме. Готови сме за следващата стъпка.

Андорин се усмихна невесело.

— Не питам за детайли, Шефе. Каспалов попита и ти го елиминира. Аз не съм Каспалов.

— И добре, че ни си Каспалов, защото ще ти ги кажа. Освен това сега знам нещо, което не знаех тогава.

— Предполагам — каза Андорин е вид на невярващ, — че ти планираш стачка в Имперските Дворцови Земи.

— Разбира се. Какво друго? Проблемът е как да проникнем в Земите ефективно? Имам мои източници на информация, но те са обикновени шпиони. Ще имам нужда от хора за действие на самото място.

— Да вкараш тези хора в най-фрашкания със стражи регион в цялата Галактика? Няма да е лесно.

— Естествено, че няма да е лесно. Именно това нещо ми създава непоносимо главоболие... и тогава се намесиха боговете.

Андорин внимателно каза, употребявайки всички вътрешни сили, за да скрие отвращението си.

— Мисля, че нямаме нужда от метафизични спорове в този момент. Какво ще стане ако... оставим боговете настрана?

— Информацията ми е, че Негово Величество, обичаният Император Клеон I е решил да назначи нов Главен Градинар. Това е първото новоназначение за почти четвърт век.

— Добре, какво от това?

— Не виждаш ли знаменованието?

Андорин помисли малко.

— Не съм привърженик на боговете ти. Не виждам никакво знаменование.

— Ако имаш нов Главен Градинар, Андорин, ситуацията е същата както ако имаш нова администрация, нов Първи Министър, нов Император. Новият Главен Градинар със сигурност ще поиска нов екип. Той ще пенсионира тези, които му се видят стари и ще назначи стотици нови млади градинари.

— Възможно е.

— Повече от възможно. Това е сигурно. Точно така стана, когато беше назначен сегашният Главен, същото стана с предшественика му и т.н. Стотици непознати от Външните Светове...

— Защо пък от Външните Светове?

— Помисли малко, ако имаш с какво, Андорин. Какво знаят Транторианците за Земите, когато целият им живот преминава в саксии и грижливо прибират реколтата от зърно и плодове. Какво знаят те за дивия живот?

— А-а. Сега вече разбирам.

— Така, че тези непознати ще напълнят Земите. Те ще бъдат внимателно проверени, предполагам, но няма да са под толкова строг надзор, както ако бяха Транторианци. А това означава, че ние ще можем да пробутаме няколко от нашите хора с фалшива идентификация и да ги използваме отвътре. Дори ако един от тях е наблюдаван, другите могат да работят... другите трябва да работят. Нашите хора ще влязат, въпреки суперстрогите мерки за сигурност, приети откакто пропадна превратът в ранните дни на Селдън. (Той процеди името „Селдън“ през зъби, както винаги) Най-накрая ще получим своя шанс.

На свой ред Андорин изглеждаше замаян, като слязъл от въртележка.

— Трудно ми е да го кажа, Шефе, но има някаква божя работа във всичко това, защото самият аз исках да предложа нещо подобно, а сега виждам, че всичко се нарежда прекрасно.

Намарти го погледна подозрително и се вторачи в стаята, като че ли беше открил нарушение на сигурността ѝ. Но страхът му беше неоснователен. Стаята беше дълбоко скрита в един старомоден жилищен комплекс. Никой не би могъл да я подслуша и никой, дори и целенасочено, не би я открил лесно.

— За какво говориш? — попита Намарти.

— Намерих човек за теб. Младеж, много наивен. Той е от този тип хора, на които можеш да се довериш от пръв поглед. Има едно такова открито лице и широко отворени очи, живял е на Дал, ентусиазиран е от равенството, мисли, че Джоранум е най-великият Микогенианец и съм сигурен, че лесно ще го убедим да направи нещо за каузата.

— За каузата? — попита Намарти, чиято подозрителност не беше съвсем изчезнала. — Той от нашите ли е?

— В действителност той не е никакъв. Има в главата си само някакви идеи. Знае, че Джоранум е искал Секторно Равенство.

— Това беше неговият чар.

— Е, да, но хлапакът му вярва. Той дрънка за равенство и за народно представяне в правителството. Той дори спомена за демокрация.

Намарти се изхили.

— За двадесет хиляди години демокрацията никога не е била използвана дълго, без да доведе до упадък.

— Да, но това не ни влиза в работата. Реших, че това момче ще ни бъде полезно още от момента, в който го видях, но не знаех за какво бихме могли да го използваме. Сега знам. Ще го пратим в Двореца като градинар.

— Какво? Да не би да знае нещо за плановете ни?

— Не, сигурен съм, че не знае. Той никога не е работил нещо друго, освен неквалифицирана работа. В момента е шофьор и струва ми се, трябваше да го учат как се прави това. Виж сега, ако можем да го вкараме като помощник-градинар и ако може поне да държи чифт градинарски ножици, ще го имаме.

— Ще имаме какво?

— Ще имаме някой, който ще може да се доближи там, където желаем, при това без да събуди подозрение. Казах ти, той просто излъчва някаква почтена простота, една такава глуповата добродетелност, която вдъхва доверие.

— И той ще направи каквото му кажем?

— Абсолютно.

— Как срещна този тип?

— Не аз. Манела ми го посочи.

— Кой?

— Манела. Манела Дюбанка.

— О, приятелката ти — лицето на Намарти се изкриви в гримаса на превзето неодобрение.

— Тя е приятелка на много хора — каза тактично Андорин. — И това е едно от нещата, които я правят полезна. Тя може да претегли един човек бързо и с минимум усилия. Именно тя разговаряше с този момък, беше й хвърлил око. Уверявам те, Манела не би привлякла с друго, освен със задника си, така че този човек съвсем не е необикновен. Тя говореше с него — казва се Планшет, между другото — след което ми каза „Намерих нещо за тебе, Глеб“, и аз й се доверих.

— И какво мислиш, че ще направи този твой чудесен инструмент, ако го пуснем в Земите, а, Андорин? — попита иронично Намарти.

Андорин пое дълбоко въздух.

— Ако направим всичко както трябва, той ще ни отърве от скъпия ни Император, Клеон Първи.

Очите на Намарти гневно блеснаха.

— Какво? Да не си луд! Защо ще убиваме Клеон? Той ще поддържа нашето правителство. Той ще бъде фасадата, зад която ние ще управляваме. Той е нашият паспорт. Къде ти е акълът? Той ни е нужен като фигурант. Той няма да ни се бърка и ние ще бъдем по-силни с неговото съществуване.

Лицето на Андорин стана тъмно мораво и накрая избухна:

— Какво си намислил тогава? Какво планираш? Писна ми вече само да се досещам!

Намарти вдигна ръка.

— Добре, де, добре. Успокой се. Нямах лоши намерения. Но помисли малко, все пак. Кой разби Джоранум? Кой разби надеждите ни преди десет години? Този математик. И той управлява Империята сега с идиотските си брътвежи за Психоисторията. Клеон не е нищо. Хари Селдън трябва да унищожим. Хари Селдън е този, който направих за смях с тези постоянни пробиви. Те бяха приписани на неговата некадърност и некомпетентност. Когато го поставим на мястото му, ще настане такава радост в Империята, че ще бъде отразена във всеки репортаж по холовизията. Даже няма да има значение, ако разберат кой го е направил.

Той вдигна ръка и направи движение все едно забиваше нож в нечие сърце.

— Ние ще изглеждаме като герои на Империята, като спасители. Е? Мислиш ли, че твоят младок може да убие Хари Селдън?

Андорин си възвърна външно спокойствието.

— Сигурен съм, че ще го направи — каза той е пресилена лекота. — Относно Клеон може да има някакви пречки, Императорът притежава някаква мистична аура за него. Но към Селдън няма такива чувства.

Андорин беше бесен. Нищо не стана, както той искаше. Дори се почувства измамен.

14.

Манела отметна косата от очите си и се усмихна на Рейч.

— Казах ти, че понякога няма нужда от много пари.

Рейч затвори очи и поглади голото си рамо.

— Обикновено това не ми струва нищо — освен ако не поискаш нещо сега.

Тя сви рамене и се усмихна дяволито.

— Защо?

— А защо не?

— Защото понякога си позволявам да имам свое собствено удоволствие.

— С мен?

— Нямах никой друг.

Последва дълга пауза, след което Манела каза утешително:

— При това ти нямаш всеки път достатъчно пари. Как върви работата?

— Не особено добре, но е по-добра от нищо. Много по-добра. Ти ли каза на оня човек да ми я даде?

Манела бавно поклати глава.

— Имаш предвид Глеб Андорин? Не съм му казвала нищо. Просто му казах, че ти може да си му интересен.

— Той няма ли да се разсърди, че аз и ти...

— От къде на къде? Не е негова работа, а пък и твоя.

— Какво прави той? Имам предвид какво работи?

— Не мисля, че работи нещо. Той има пари. Той е остатък от старите кметове.

— На Уай ли?

— Да. Той не харесва правителството. Никой от старите кметове не го харесва. Той казва, че Клеон...

Манела млъкна изведнъж и каза:

— Май говоря твърде много. Да не вземеш да повториш някъде това, което ти казвам.

— Аз ли? Не съм чул да казваш нищо.

— Добре тогава.

— Но този тип, Андорин, той вътре ли е в Джоранумитските работи? Важна клечка ли е там?

— Откъде да знам?

— Никога ли не говори за тези неща?

— Не и на мене.

— О-о — каза Рейч, стараяйки се гласът му да не прозвучи разочаровано.

Тя го гледаше хитро.

— Защо се интересуваш?

— Искам да се присъединя към тях. Сигурен съм, че при тях ще се издигна. По-добра работа. Повече пари. Ти знаеш.

— Може би Андорин ще ти помогне. Той те харесва. Знам това.

— Можеш ли да го накараш да ме хареса повече?

— Мога да опитам. Не знам защо го прави. Аз те харесвам. Харесвам те много повече от него.

— Благодаря ти, Манела. Аз също те харесвам... Много.

Той прокара ръката си по тялото ѝ, като горещо си пожела да може да се концентрира повече върху нея и по-малко върху мисията си.

15.

— Глеб Андорин — каза Хари Селдън уморено, търкайки очите си.

— И кой е той? — попита Дорс Венабили. Настроението ѝ беше черно от деня, в който Рейч замина.

— Допреди няколко дни не бях чувал за него — каза Селдън. — Това е проблемът в един свят с четиридесет милиарда население. Никога не чуваш за някого, докато не попадне в полезрението ти. С цялата си компютризирана информационна система Трантор си остава планета на анонимността. Имаме серийните номера на хората и техните статистически данни, но за какво са ни? Прибави и двадесет и пет милиона Външни светове и се запитай как Галактическата Империя продължава да работи феноменално през всичките тези хилядолетия. Честно казано, мисля си, че тя съществува само защото е набрала много скорост. Но ето, че инерцията свършва.

— Какво толкова го усукваш, Хари? — попита Венабили. — Кой е Андорин?

— Някой, за когото съм пропуснал да знам. Накарах Имперските Стражи да проверят файловете си за него. Той е член на Уайска фамилия кметове, най-изтъкнатият член, дотолкова, че И.С. пазят данни за него. Някои мислят, че е амбициозен, но той е твърде много плейбой, за да направи нещо сериозно.

— И той е замесен с Джоранумитите?

Селдън направи несигурен жест.

— Останах с впечатлението, че И.С. не знаят нищо за Джоранумитите. Това означава, че Джоранумитите не съществуват, или ако съществуват, не са важни. Това може също да означава, че И.С. не се интересуват от тях. Няма начин обаче да ги накарам да се заинтересуват, дори съм им благодарен, че ми дадоха тази информация. А аз съм Първи Министър.

— Може би е така, защото не си много добър Първи Министър — сухо отбеляза Венабили.

— Повече от възможно. Цели поколения са минали, откакто някой е бил по-неподходящ за този пост от мене. Но това няма нищо общо с Имперските Стражи. Въпреки името си те са напълно независимо оръжие на правителството. Съмнявам се, че и самият Клеон знае много за тях, макар че на теория те са длъжни да му докладват лично. Повярвай ми, ако знаехме нещо повече от И.С., щяхме да опитаме да ги пхнем в психоисторическите ни уравнения, каквито и да са.

— Последно: те на наша страна ли са?

— Вярвам, че е така, но не мога да се закълна.

— А защо се интересуваш от този... как му беше името?

— Глеб Андорин. Защото получих съобщение от Рейч.

Очите на Венабили блеснаха.

— Не си ми казал. Добре ли е той?

— Доколкото знам — да, но се надявам да не опитва никакви по-нататъшни съобщения. Ако ония усетят комуникацията, няма да бъде добре. Във всеки случай той е установил контакт с Андорин.

— Също и с Джоранумитите?

— Не мисля така. Ще прозвучи невероятно, но почти няма връзка между тези две неща. Джоранумското движение е преобладаващо сред низшата класа, то е „пролетарско“ движение, така да се каже. А Андорин е аристократ на аристократите. Какво ще прави при Джоранумитите?

— Ако той е от Уайско кметско семейство, може би се домогва до Имперския трон?

— Те се домогват до него от векове. Спомняш си Рашел, нали? Тя беше негова леля.

— Тогава той използва Джоранумитите като трамплин, не мислиш ли?

— Ако съществуват. Ако ги има и ако трамплинът е това, което търси Андорин, аз мисля, че той играе много опасна игра. Джоранумитите сигурно си имат собствени планове и човек като Андорин може да се окаже яхнал грети.

— Какво е „грети“?

— Някакво изчезнало животно, вкаменелост струва ми се. Това е само пословица от Хеликон. Ако яздиш грети, разбираш, че не можеш да слезеш от него и тогава то те изяжда.

Селдън направи пауза.

— Още нещо. Рейч изглежда се е забъркал с някаква жена, която познава Андорин и чрез която той мисли, че може да измъкне ценни сведения. Казвам ти това сега, така че не можеш да ме обвиниш, че съм скрил нещо от тебе.

Венабили се намръщи.

— Жена ли?

— Жена, която познава много мъже, които неблагоприятно биха казали някои неща в интимни обстоятелства.

— Една от тези... — още повече се намръщи Венабили. — Не мога да приема това за Рейч...

— Хайде, хайде, Рейч е на тридесет години и без съмнение има много опит. Забрави за тази жена — той се обърна към Венабили с уморен вид. — Да не мислиш, че на мен ми харесва това?

Венабили не намери нищо, което да каже.

16.

Гамбол Дийн Намарти се чувстваше доста далеч от най-добрите си времена относно любезността и учтивостта, а приближаващият край на десетилетието, изпълнено с планове, го правеше още по-раздразнителен.

Той стана от стола си и каза:

— Значи ти дойде, Андорин?

Андорин сви рамене.

— Да, сега съм тук.

— А този твой млад човек — този забележителен инструмент, както го наричаш ти? Къде е той?

— Може да дойде... евентуално.

— Защо не сега?

Внушителната глава на Андорин се наклони леко за момент, като че ли притежателят ѝ обмисляше или търсеше решение на нещо. Накрая той каза рязко:

— Не искам да го водя тук, докато не разбере къде стоя аз всъщност?

— Какво означава това?

— Най-обикновени думи по Галактическия Стандарт. Откога имаш намерение да видиш сметката на Хари Селдън?

— Винаги! Винаги. Толкова ли е трудно за разбиране? Ние трябва да отмъстим за това, което той направи с Йо-Йо. Дори да не беше направил нищо, трябва го отстраним от пътя си, защото е Първи министър.

— Да, но Клеон... *Клеон* е този, който трябва да свалим. Може и не само него, в краен случай може да прибавим и Селдън.

— Какво ти пречи един фигурант?

— Ти не си вчерашен. Няма нужда да ти обяснявам моята роля. Не си толкова глупав, та да не я знаеш. Как бих могъл да поддържам плановете ти, когато не включват смяната на човека на трона.

— Разбира се — усмихна се Намарти. — Отдавна знаех, че ти гледаш на мен като на столче за краката си, твоят път на изкачване към трона.

— А очаквал ли си нещо друго?

— Не съвсем. Аз планирам, използвам възможности и когато всичко е почти готово, ти се връщаш за наградата. Има ли смисъл?

— Да, има смисъл, защото наградата ще остане за тебе. Няма ли да станеш ти Първи Министър? Няма ли да ти трябва пълната подкрепа на един нов Император, някой, който е изпълнен с признателност? Няма ли аз да бъда — лицето му се изкриви иронично при произнасянето на думата — новият фигурант?

— Това ли искаш да бъдеш? Фигурант?

— Искам да бъда Император! Аз имам пари, а ти нямаш. Аз имам кадри, докато ти нямаш. Изградил съм си респект, който ще ти трябва, за да построиш нова организация тук, на Уай. Не мога да ти опиша всичко, което съм създал.

— Не мисля така.

— Искаш да рискуваш ли? Само не си мисли, че можеш да ме заплашваш, както Каспалов. Ако нещо ми се случи, Уай ще стане неприятел за теб, а ти няма да намериш друг сектор, който да ти върши работата.

Намарти въздъхна.

— Значи ти настояваш да убием Императора?

— Не съм казал „убием“. Казах да го свалим. Детайлите оставям на теб.

Последните му думи бяха съпроводени с недвусмислен жест с ръка — едно махване на китката, все едно Андорин вече седеше на Имперския трон.

— И тогава ти ще бъдеш Император?

— Да.

— Не, няма да си! Ти ще бъдеш мъртъв и то не от моята ръка. Андорин, нека да ти припомня някои основни истини за живота. Ако Клеон бъде убит, това неизбежно ще доведе до гражданска война, Имперските Стражи моментално ще избият всички членове на Уайското кметско семейство, които успеят да открият, а тебе — първи. От друга страна, ако убием само Първия Министър, ти ще бъдеш в безопасност.

— Защо?

— Първият Министър е само Първи Министър. Те идват и си отиват. Възможно е дори Клеон вече да е уморен от него и сам да нареди да го убият. Със сигурност можем да разпръснем подобен слух. И.С. ще са против и ще ни дадат шанс да съставим ново правителство на място. Наистина, дори е възможно да са ни благодарни за края на Селдън.

— И какво ще правя аз с новото правителство? Ще продължавам да чакам? Вечно?

— Не! Веднъж станал Първи Министър, ще започна диалог с Клеон. Дори бих могъл да използвам Имперските Стражи като инструмент. И тогава ще изникне по-добър начин да видя сметката и на Клеон, замествайки го с теб.

Андорин избухна.

— Защо точно ти?

— Какво искаш да кажеш с това „защо точно ти“?

— Ти имаш лични сметки със Селдън. Като го премахнем, няма да искаш да поемаш излишни рискове? Ще установиш мир с Клеон, а аз ще трябва да се пенсионирам с разпадащото се имение и невъзможните си мечти. А може би, за да се подсигуриш, ти ще ме убиеш.

— Не! — извика Намарти. — Клеон бе роден за трона. Той дойде след няколко поколения Императори от гордата Ентунска династия. От друга страна, ти претендираш за трона като член на нова династия, без здрави традиции, защото всички Уайски Императори бяха напълно безлични. Ти ще седнеш на клатец се трон и ще имаш нужда от някой, който да те подкрепи — от мен. А аз ще имам нужда от някой, зависим от мене, някой, на когото ще мога да влияя — това си ти. Хайде, Андорин, нашият брак няма да е по любов, която замира с годините, това ще е брак по сметка, който ще трае цял живот. Нека си вярваме един на друг.

— Ти се закле, че ще бъда Император.

— Колко ще струва тази клетва, ако не вярваш на думата ми? Искам да имам в твое лице един извънредно полезен Император и бих желал да смениш Клеон при първия удобен случай. А сега представи ме на този човек, когото ти смяташ за съвършено оръжие за своите цели.

— Много добре. И запомни кой го направи такъв. Аз го обучих. Той не беше особено блестящ идеалист. Той ще прави каквото му кажем, без да се замисля, въпреки опасността. На всичкото отгоре излъчва и едно такова доверие, така че жертвите ще му вярват, дори да държи бластер в ръката си.

— Намирам, че това е невъзможно.

— Почакай само да го видиш — каза Андорин.

17.

Рейч гледаше в земята. Той беше хвърлил бърз поглед на Намарти и това беше достатъчно. Беше срещал този човек преди десет години, когато беше изпратен да подмами Йо-Йо Джоранум към унищожението му и един поглед беше повече от достатъчен.

Намарти малко се беше променил за десет години. Гневът и омразата все още бяха главните му характеристики. Лицето му беше малко по-изпито, косата му беше посивяла, но устата му с неговите тънки устни беше свита в същата жестока линия, а тъмните му очи искряха опасно, както винаги.

Това беше достатъчно и Рейч продължи да гледа надолу.

Намарти, почувства той, не беше този, който ще вземе някой гледащ го право в лицето.

Самият Намарти жадно гледаше Рейч и лека презрителна усмивка заигра по умореното му лице. Той се обърна към Андорин, който стоеше отстрани и тихо каза, като че ли обектът, за който говореше, не беше в стаята.

— Това е човекът, нали?

Андорин кимна и устните му беззвучно промълвиха:

— Да, Шефе.

Намарти рязко се обърна към Рейч.

— Как се казваш?

— Планшет, господине.

— Вярваш ли в нашата кауза?

— Да, господине — той говореше внимателно, съгласно инструкциите на Андорин. — Аз съм демократ и желая по-голямо народно представяне в правителствения процес.

Очите на Намарти блеснаха, отправени към Андорин.

— Добре говори.

Погледна пак към Рейч.

— Ще поемеш ли риск за каузата ни?

— Всякакъв риск, господине.

— Ще правиш ли, каквото ти кажа? Без въпроси? Без условия?

— Ще преследвам общите цели.

— Разбираш ли нещо от градинарство?

Рейч се запъна.

— Не, господине.

— Тогава си Гранторианец. Роден под купола.

— Роден съм в Милимару, господине, а отраснах на Дал.

— Много добре — каза Намарти и се обърна към Андорин. —

Изведи го навън и го повери на хората, чакащи там. Те ще се погрижат за него. След това се върни тук, трябва да обсъдя нещо с тебе.

Когато Андорин се върна, дълбока промяна бе настъпила у Намарти. Очите му блестяха, а устата му беше разкривена в дива усмивка.

— Андорин — каза той — боговете, за които говорихме, от вчера са с нас до такава степен, че не мога да повярвам.

— Казах ти, че човекът е подходящ за целите ни.

— Много по-подходящ, отколкото си мислиш. Ти знаеш историята на Хари Селдън — нашият любим Първи Министър, който изпрати сина си да види Джоранум и да постави капан, а Джоранум, въпреки съветите ми, падна в него.

— Да — отвърна Андорин, кимайки отегчено. — Знам тая история.

Той каза това с вид на човек, който знае твърде добре всички истории.

— Виждал съм това момче само веднъж, но лицето му изгори моя мозък. Можеш ли да предположиш, че десет години пауза, фалшиви токове на обувките и обръснати мустаци могат да ме заблудят? Този твой Планшет е Рейч, отгледаният син на Хари Селдън!

Андорин пребледня и за момент задържа въздуха си.

— Сигурен ли си в това, Шефе?

— Толкова, колкото и в това, че ти седиш тук пред мен и ми представяш един враг наред обкръжението ни.

— Нямах представа...

— Не се нервирай — каза Намарти. — Мисля, че това е най-доброто нещо, което някога си направил в безполезния си аристократичен живот. Ти изигра ролята, която боговете ти бяха отредили. Ако аз не го бях познал, той щеше да изпълни функциите, за

който несъмнено е изпратен, а именно да шпионира в самия ни център и да информира за най-секретните ни планове. Но откакто знам кой е, той няма да работи по този начин. Вместо това сега ние имаме всичко.

Намарти потри ръце с наслада и колкото и нехарактерно да беше за него, той се засмя.

18.

Манела замислено каза:

— Мисля, че няма да те видя повече, Планшет.

Рейч се бършеше след банята.

— Как така?

— Глеб Андорин не иска да дойда с вас.

— Защо?

Манела сви гладките си рамене.

— Той казва, че имаш важна работа и нямаш никакво време да се размотаваш наоколо. Сигурно ти е намерил по-добра работа.

Рейч се стегна целият.

— Каква работа? Да не е споменал нещо?

— Не, но каза, че отива в Имперския сектор.

— Така ли? Често ли ти казва такива неща?

— Ти знаеш как е, Планшет. Когато някой е в леглото с теб, той приказва много.

— Знам — каза Рейч. — Какво друго спомена?

— Защо питаш? — понамръщи се тя. — Той също пита винаги за тебе. Забелязала съм го при мъжете. Те винаги любопитстват за другите. Защо е така според теб?

— Какво си му казала за мен?

— Не много. Само, че си хубав хлапак и много любезен тип. Естествено, не му казах, че те харесвам повече, отколкото него. Това щеше да го нарани... а също и мене.

Рейч се облече.

— Е, тогава, сбогом.

— За малко, предполагам. Глеб може да си промени решението. Разбира се, и аз искам да отида в Имперския сектор, ако ме вземе. Никога не съм била там.

Рейч за малко да се изпусне, но успя да се закашля и накрая каза:

— Аз също никога не съм бил там.

— Там имало големи небостъргачи и хубави места, страхотни ресторанти, изобщо — всичко за богатите хора. Обичам да се срещам с богати хора.

— Предполагам, че там няма да отхвърлят човек като мен.

— Ти си много добър. Не може да мислиш за пари през цялото време, но честно казано, понякога трябва да се позамисляш и за тях. На мен ми се струва, че омръзнах на Глеб.

Рейч се видя принуден да каже:

— Ти не можеш да омръзнеш на никого — и тогава откри, леко засрамен, че си мисли същото.

— Това всички мъже го казват, но ти ме изненада. Винаги ми беше хубаво с теб, Планшет. Грижи се за себе си, пък кой знае, може да се видим отново.

Рейч кимна, но не намери какво да каже и замълча. Не беше сега времето и мястото, където можеше да каже или направи нещо в израз на чувствата си. С усилие той отклони ума си в друга посока. Трябваше да открие какво планират Намарти и хората му. Ако само го отделяха от Манела, кризата бързо щеше да бъде преодоляна. Всичко, с което разполагаше, беше този въпрос за градинарството.

Не можеше да изпрати никаква информация на Селдън. Откакто се срещна с Намарти, беше под строго наблюдение и всички линии за комуникация за него бяха отрязани — със сигурност нова индикация за приближаваща криза.

Но ако можеше да разбере какво щеше да стане след малко, непременно щеше да се откаже.

19.

Хари Селдън нямаше добър ден. Не беше чувал нищо за Рейч след първото му обаждане и нямаше представа какво е станало. Извън естествената грижа за сигурността на Рейч (сигурно щеше да чуе, ако наистина нещо лошо се беше случило) той си имаше проблеми, доста над планираните.

Ако нещо станеше, щеше да бъде умело прикрито. Една директна атака срещу Двореца беше напълно немислима. Охраната беше твърде подсилена. Но ако някой друг планираше това, можеше да има ефект. Всичко това не му даваше покой през нощта и го смущаваше през деня.

Сигналната светлина блесна.

— Първи Министре, Вашият ангажимент в два часа...

— Какъв ангажимент?

— Градинарят, Мандел Грубер. Има уверение за неотложност.

Селдън си спомни.

— Да. Прати го тук.

Не беше време да се вижда с Грубер, но той се съгласи в момент на слабост — човекът изглеждаше объркан. Един Първи Министър не трябва да има моменти на слабост, но Селдън си беше Селдън много преди да стане Първи Министър.

— Влез, Грубер! — каза внимателно той.

Грубер застана пред него, главата му механично се наведе, очите му шареха насам-натам. Селдън беше почти сигурен, че градинарят никога досега не бе влизал в стая като тази. При други обстоятелства би го попитал: „Харесва ли ти? Моля, вземи я. Аз не я искам.“

Ала вместо това каза:

— Какво ти е, Грубер? Защо си така нещастен?

Нямаше обаче незабавен отговор. Грубер само празно се усмихна.

Селдън каза:

— Седни, човече! Ей там, на онзи стол.

— О, не, Първи Министре. Няма да е удобно. Ще го изцапам.

— Нищо, лесно ще се почисти. Сядай! Така... Сега остани така минута-две и събери мислите си. Когато си готов, кажи ми какво има.

Грубер притихна за момент, след това думите заизлиха от устата му.

— Първи Министре, ще бъда Главен Градинар. Самият Император ми го каза.

— Да, чух за това, но със сигурност не това те измъчва. Новият ти пост изисква поздравления и аз те поздравявам. Дори имам малък принос за него. Никога не съм забравял храбростта ти на времето, когато се опитаха да ме убият, и можеш да бъдеш сигурен, че споменах за това на Негово Величество. Това е заслужена награда, Грубер. Ти заслужаваш това повишение и си напълно квалифициран за този пост. А сега ми кажи проблема си!

— Първи Министре, този висок пост и повишението са моят проблем. Не мога да го приема, защото не съм квалифициран.

— Убедени сме, че си.

Грубер се развълнува.

— И ще трябва да стоя в канцелария? Не мога да стоя в канцелария. Няма да мога да излизам на чист въздух и да работя с растенията и животните. Аз ще бъда като в затвор, Първи Министре!

Селдън широко отвори очи.

— Не е точно така, Грубер. Няма нужда да стоиш в канцеларията повече, отколкото ти искаш. Ще можеш да скиташ свободно в Земите и да надзираваш всичко. Ти винаги ще имаш свободното пространство, което искаш, просто ще се освободиш от тежката работа.

— Аз искам тежка работа, а те няма да ме оставят да изляза от канцеларията. Нали виждам сегашния Главен Градинар. Не може да излезе от канцеларията си, макар че винаги го е искал. Има твърде много администрация, твърде много счетоводство. Ако поиска да разбере как върви работата, ние трябва да ходим в канцеларията и да му казваме. Той гледа всичко по холовизията. Това не е за мен, Първи Министре.

— Хайде, Грубер, бъди мъж! Не е толкова лошо. Ще свикнеш. Ти ще си работиш по своя начин, бавно.

Грубер поклати глава.

— Първо отдалечаване: ще трябва да приветствам новите градинари. Не, аз ще се скрия — и добави с внезапна енергия — това с работа, която не искам и не мога да върша, Първи Министре.

— Точно сега, Грубер, може би не искаш работата, но не си само ти. Казвам ти, че в момента и аз не искам да съм Първи Министър. Тази работа е твърде голяма за мен. Дори съм казвал, че има времена, когато самият Император се уморява от Имперската си мантия. Всички ние сме в тази Галактика да вършим своите работи, а те не винаги са приятни.

— Разбира се, Първи Министре, но Императорът си е Император. Той е роден за това. Вие сте Първи Министър, защото няма никой друг, който да може да прави това. Но в моя случай се отнася само за един Главен Градинар. Има петдесет градинари на това място, които биха вършили тази работа не по-лошо от мен и на които няма да им пука от канцеларии. Вие казахте, че сте говорили с Императора за това как съм се опитал да ви помогна. Не може ли отново да говорите с него и да му обясните, че ако иска да ме възнагради за това, по-добре да ме остави такъв, какъвто съм.

Селдън се облегна назад в стола си и каза сериозно:

— Грубер, аз бих направил това за теб, ако можех, но трябва да ти обясня нещо и ти трябва да ме разбереш. Това е единствената ми надежда. Императорът на теория е абсолютен управител на Империята. Всъщност обаче, факт е, че много малко е това, което той наистина управлява. Аз командвам Империята. В този момент я владее много повече от него. Имаме милиони и милиарди хора във всички нива на правителството, всички те вземат решения, всички грешат, някои постъпват мъдро и героично, други — глупаво и безотговорно. Няма начин да контролираме всички. Разбираш ли?

— Разбирам, но какво общо има това с моя случай?

— Работата е там, че има само едно място, където Императорът е истински абсолютен владетел и това са самите Дворцови Земи. Там думата му е закон. Да бъде накаран да промени свое решение във връзка със Земите, за него ще бъде нахлуване в единствения район, който той смята за неприкосновен. Ако му кажа: „Ваше Величество, променете решението си за Грубер“, той по-скоро ще ме отърве от задълженията ми, отколкото да се откаже от решението си. Това сигурно би било добре дошло за мен, но няма да ти помогне с нищо.

— Значи няма начин да променим нещата? — запита Грубер.

— Точно така. Но не се безпокой, Грубер. Ще ти помагам всячески. Съжалявам, но посветих цялото си време на теб и сега трябва да работя.

Грубер стана. В ръцете си мачкаше зелената градинарска шапка. В очите му имаше сълзи.

— Благодаря Ви, Първи Министре. Знам, че бихте ми помогнали. Вие сте... Вие сте добър човек...

Той се обърна и си тръгна изпълнен с мъка. Селдън замислено гледаше след него и клатеше глава. Умножете мъката на Грубер по квадрилион и ще получите мъките на хората от двайсет и петте милиона свята на Империята, а как можеше Селдън да спаси всички тях, когато беше безсилен да реши проблема на един-единствен човек, дошъл за помощ при него.

Психоисторията не можа да спаси един човек. А можеше ли да спаси квадрилион?

Той отново поклати глава и се замисли за следващия ангажимент, когато внезапно замръзна на мястото си. Изкреця в комуникатора си, почти изгубил всякакъв контрол в някаква дива невъздържаност:

— Върнете този градинар обратно! Върнете го веднага!

20.

— Какво беше това за новите градинари — възкликна Селдън. Този път той не накара Грубер да седне. Грубер премигна бързо. Той беше в паника задето го върнаха толкова неочаквано.

— Нови градинари ли? — заекна той.

— Ти каза „всички нови градинари“. Това бяха твоите думи. Какви нови градинари?

Грубер беше изненадан.

— Когато има нов Главен Градинар, има и нови градинари. Такъв е обичаят.

— Никога не съм чувал за него.

— Последният път, когато сменихме Главния градинар, Вие не бяхте Първи Министър. Дори мисля, че не сте били на Трантор.

— Но какво означава това?

— Ами градинарите никога не се уволняват. Някои умират. Други остаряват твърде много, пенсионират се и биват сменяни. Когато новият Главен Градинар бъде готов да поеме задълженията си, най-малко половината градинари са възрастни и не са в най-добрите си години. Това налага да се пенсионират и да се назначат нови градинари на техните места.

— Заради възрастта?

— Отчасти. И защото трябва да има нови планове за градините, нови идеи, нови схеми... Имаме почти петстотин квадратни километра градини и паркове и обикновено отнема много време да се реорганизируют, а сега самият аз ще трябва да контролирам всичко това. Моля Ви, Първи Министре — прошепна Грубер — умен човек като Вас може да намери начин да накара Императора да промени решението си.

Селдън не му обърна внимание. Челото му се набръчка от концентрацията.

— Откъде идват новите градинари?

— Идват от всички светове — тук винаги има хора, които чакат да се освободи място за тях. Сега ще дойдат стотици групи. Това ще ми отнеме една година...

— Откъде идват те, откъде?

— От всеки един от милионите светове. Ние имаме нужда от различни видове познания за градинарството. Всеки гражданин на Империята може да се кандидатира.

— Също и от Трантор ли?

— Не, от Трантор не може. Няма нито един градинар от Трантор — гласът му стана презрителен. — Не можете да имате градинар от Трантор. Парковете, които те имат под купола, не са градини. Това са парникови растения, а животните са в клетки. Транторианците не знаят нищо за открития въздух, чистата вода и истинската природа.

— Добре, Грубер. Сега ще ти дам една работа. Ще ми дадеш имената на всички нови градинари, които ще пристигнат в близките седмици. Всичко за тях. Име. Свят. Идентификационен номер. Образование. Опит. Всичко. Искам всичко това тук на масата ми колкото може по-бързо. Ще изпратя хора да ти помогнат. Хора с машини. Какъв компютър използваш?

— Само един най-обикновен, за запазване лехите на насажденията и други подобни функции.

— Добре. Хората, които ще изпратя, ще правят всичко, което ти не можеш. Няма да ти казвам колко е важно всичко това.

— Ако направя това...

— Грубер, сега не е моментът да се пазарим. Провали ме и няма да бъдеш Главен Градинар. Дори ще бъдеш уволнен без пенсиониране.

Отново сам, Селдън изляз в комуникатора:

— Отменете всичките ми ангажименти този следобед.

След което се отпусна на стола си, усещайки всяка една от петдесетте си години, чувствайки усиливащото се главоболие. За години, за десетилетия, охраната беше усилована много пъти в Дворцовите Земи. Беше заздравявана, правена непристъпна, като непрекъснато се прибавяха нови и нови подобрения. А в същото време тълпи от непознати без проблеми се допускаха в Земите. Никакви въпроси, освен един: „Можеш ли да работиш като градинар?“

Глупостта наистина вземаше колосални размери.

21.

Глеб Андорин наблюдаваше Намарти през полузатворените си очи. Никога не бе харесвал този човек, но имаше моменти, в които го мразеше по-малко и сега беше точно един от тях. Защо трябваше Андорин, Уайянин от кралско потекло, да работи с това парвеню, с този психо-параноик?

Андорин знаеше защо и трябваше да издържи, дори когато Намарти за пореден път започваше да му разказва как той е възродил Партията след един период от десет години в сегашния ѝ перфектен вид. Дали не разказваше това на всеки? Или само Андорин беше избраникът да слуша за сетен път историята? Лицето на Намарти грееше от радост, когато сякаш в заучено стихотворение той повтаряше: „... и така, година след година, аз работех в тази насока, дори когато всичко изглеждаше безнадеждно, строях една организация, подкопавайки доверието в правителството, създавах и усиливах недоволството сред народа. По времето на банковата криза и седмицата на мораториума аз...“ — той внезапно спря.

— Разказвал съм ти това много пъти и сигурно ти е омръзнало да го слушаш?

Устните на Андорин се свиха в тъжна, суха усмивка. Намарти не беше такъв идиот, че да не знае колко е досаден. Андорин само потвърди, оставяйки последния въпрос без отговор.

Лека червенина заля лицето на Намарти. Той каза:

— Ала всичко можеше да отиде по дяволите, ако нямаш подходящ инструмент в ръцете си. И без всякакво усилие от моя страна той дойде при мен.

— Боговете ти изпратиха Планшет — рече Андорин неутрално.

— Прав си. Ще има група градинари, заминаващи скоро за Имперските Дворцови Земи. — За момент направи пауза, сякаш да събере мислите си. — Мъже и жени. Достатъчни, за да послужат за маска на нашите хора, които ще ги придружават. Сред тях ще бъдеш

ти... и Планшет. Това, което ще ви направи необикновени е, че ще носите бластери.

— Със сигурност — каза Андорин с преднамерена злоба между любезните изрази — ще бъдем спрени на портите и задържани за разпит. Незаконното носене на оръжие в Дворцовите Земи...

— Вие няма да бъдете спрени — каза Намарти без злоба. — Няма да бъдете претърсвани. Това ще се уреди. Всички вие ще бъдете посрещнати от някой дворецов офицер. Не знам кой обикновено се заема с това, може би Третият помощник шамбелан в управлението за тревите и листата, затова пък знам, че в този случай това ще бъде самият Селдън. Великият математик ще бърза да посрещне новите градинари и да ги поздрави с „добре дошли“ в Земите.

— Предполагам, че си сигурен в това?

— Разбира се, че съм. Всичко ще бъде уредено. Той ще разбере в последната минута, че синът му е между новите градинари и няма да се съдържи да не излезе да го види. Когато Селдън се появи, Планшет ще вдигне бластера си. Нашите хора ще се развикат „Предателство!“ В объркването и мелето Планшет ще убие Селдън, а ти ще убиеш Планшет. След това ще хвърлиш бластера и ще избягаш. Там ще има хора, които ще ти помогнат да избягаш. Това ще бъде уредено.

— Абсолютно необходимо ли е да убивам Планшет?

Намарти се намръщи.

— Защо? Възразяваш срещу едно убийство, а подкрепяш другото. Да не би да искаш, когато се възстанови, да разкаже всичко за нас? Освен това ще нагласим всичко да изглежда като семейна вражда. Не забравяй, че Планшет всъщност е Рейч Селдън. Ще изглежда, сякаш двамата са се застреляли едновременно, или че Селдън е дал нареждания да бъде застрелян синът му, ако направи погрешно движение. Ще видиш, че семейната разпра ще стане публично достояние. Това ще напомни за лошите стари дни на Кървавия Император Мануел. Народът на Грантор със сигурност ще бъде отвратен от злобата на мъртвите. А това, на фона на неуредиците и пробивите, ще предизвика хората да издигнат глас за ново правителство и никой няма да е в състояние да откаже. Най-малко Императорът. И тогава ще се появим ние.

— Как точно?

— Аз не живея в света на мечтите. Първо ще има временно правителство, което ще падне. Когато това стане, ние ще излезем и ще извадим старите Джоранумски аргументи, които Транторианците никога не са забравяли. И след време, след не много време, аз ще бъда Първи Министър.

— А аз?

— Евентуално ще бъдеш Император.

— Шансовете за това са малки — каза Андорин. — Това е уредено. Онова е уредено. Другите неща ще се уредят. Всичко това трябва да се изпълни перфектно, иначе... Някога, някой може да обърка всичко. Това е неприемлив риск.

— Неприемлив? За кого? За тебе?

— Да. Ти очакваш от мене да бъда сигурен, че Планшет ще убие баща си и че аз ще убия Планшет. Защо аз? Няма ли хора, по-малко ценни от мен, които да могат лесно да рискуват?

— Да, но да изберем някой друг значи почти сигурен провал. Кой, освен теб, може да свърши успешно тази работа и да се изпари в последната минута?

— Рискът е твърде голям.

— Да, но ти се бориш за трона.

— А какъв риск поемаш ти, Шефе? Ти ще си останеш тук на спокойствие и ще чакаш да чуеш новините.

Намарти сви устни.

— Какъв глупак си, Андорин! Какъв Император ще ставаш? Да не мислиш, че аз не рискувам, понеже съм тук? Ако акцията пропадне, ако заговорът се осуети, ако хванат някой от нашите хора, не мислиш ли, че той няма да каже всичко, което знае. Ако тебе те хванат някак си, би ли се изправил лице в лице с Имперските Стражи, без да им кажеш за мен? А с пропаднал опит за убийство в ръцете мислиш ли, че няма да обърнат Трантор, за да ме открият? Дали някога ще се откажат да ме търсят? И когато ме хванат, какво предполагаш, че ще ме правят? Дали рискувам? Аз понасям най-големия риск само като седя тук и не правя нищо. С две думи, Андорин. Искаш ли да бъдеш Император или не?

Андорин тихо промълви:

— Искам да бъда Император.

С това нещата бяха задвижени.

22.

Рейч без затруднения видя, че е обграден със специални грижи. Цялата група бъдещи градинари беше настанена в хотели в Имперския сектор, естествено не най-добрите.

Те бяха събрани от петдесет различни свята, но Рейч нямаше почти никаква възможност да поговори с тях. Андорин, без да бъде директен, не го оставяше да се смеси с другите.

Рейч се питаше — защо? Това го потискаше.

Всъщност, той се чувстваше потиснат откакто напуснаха Уай. Тази депресия объркваше мисловният му процес и той се бореше с нея, но без успех. Самият Андорин носеше груби дрехи и се опитваше да изглежда като работник. Той щеше да играе роля на градинар до момента на напускане на шоуто — ако изобщо имаше шоу.

Рейч се чувстваше засрамен, че дори не бе имал шанс да предупреди баща си. Той забеляза, че в групата имаше дузина Транторианци, разбира се, всички до един хора на Намарти.

Това, което го озадачаваше, беше, че Андорин се отнасяше към него почти с обич. Той го беше обсебил изцяло, настояваше да се хранят заедно, отнасяше се към него различно от начина, по който се отнасяше с всеки друг. Може би, защото бяха разделили Манела? Ако двама мъже дележа една жена, това правеше ли ги един вид братя? Това създаваше ли връзка помежду им? Рейч никога не беше чувал за нещо подобно, но знаеше почти сигурно, че е уловил нишката на безкрайните изтънчености на галактическите общества, дори и на Транторианското.

Но сега, когато умът му се връщаше към Манела, той преживяваше отново дните си с нея. Тя ужасно му липсваше и той забеляза, че това може би е причината за неговата депресия, макар че, честно казано, това, което чувстваше сега, свършвайки обета си с Андорин, беше почти отчаяние. Отчаяние, дори и да си мислеше, че няма причина за него.

Манела!

Тя каза, че иска да посети Имперския сектор и вероятно можеше да помоли Андорин да я вземе със себе си. Рейч беше достатъчно отчаян, за да зададе глупавия въпрос:

— Господин Андорин, питам се, защо не взехте госпожица Дюбанка с вас тук, в Имперския сектор?

Андорин го погледна напълно изненадан. След това меко се засмя.

— Манела? Да си я виждал да се занимава с градинарство? Или поне да се е преструвала? Не, не, Манела е една от тези жени, създадени за специални моменти. Тя няма работа тук. Защо питаш, Планшет?

Рейч сви рамене.

— Не знам. Има нещо скучно тук. Мисля си... — гласът му заглъхна.

Андорин внимателно го наблюдаваше. Накрая каза:

— Сигурно не си на мнение, че е от значение с каква жена си се забъркал? Уверявам те, за нея няма значение. Когато всичко свърши, ще имаш други жени. Най-хубавите.

— Кога ще свърши всичко това?

— Скоро. А ти ще играеш много важна роля.

Очите на Андорин приличаха на две тесни цепки.

— Колко важна? — попита Рейч. — Няма ли просто да бъде градинар? — гласът му звучеше глухо.

— Ти ще бъдеш нещо повече, Планшет. Ти ще влезеш вътре е бластер.

— С какво?

— С бластер.

— Никога не съм държал бластер. През целия си живот.

— Няма нищо сложно. Вдигаш, насочваш, затваряш контакта и някой умира.

— Не мога да убия никого.

— Мислех, че си един от нас и че ще направиш нещо за каузата.

— Нямах предвид да убивам — Рейч трудно успяваше да събере мислите си.

Защо да убива? Какво точно бяха намислили?

Лицето на Андорин внезапно се вкорави. Той каза:

— Ти трябва да убиеш.

Рейч събра всичката си сила.

— Не! Няма да убивам никого! Край.

— Планшет, ще правиш, каквото ти кажа.

— Не и да убивам!

— Дори и да убиеш.

— Как ще ме накараш?

— Аз просто ще ти кажа.

Рейч се почувства замаян. Какво караше Андорин да бъде толкова сигурен. Поклати глава отрицателно.

— Не.

— Ние те хранихме, Планшет, — каза Андорин — откакто напуснахме Уай. Аз се уверих, че ти ядеш с мен. Надзиравах диетата ти. И по-специално храната, която ядеш в момента.

Рейч почувства ужасът, надигащ се у него. Внезапно разбра.

— Отчаяние!

— Точно така — каза Андорин. — Хитър дявол си ти, Планшет!

— Но това е незаконно.

— Естествено. Както и убийството.

Рейч познаваше „Отчаянието“. Това беше химична модификация на напълно безвреден транквилант. Модифицираната форма не даваше никакъв друг ефект освен отчаяние. Беше незаконно, поради своето използване за умствен контрол, дори имаше слухове, че Имперските Стражи го използват.

— Казва се „Отчаяние“ — каза Андорин — вместо старото название „Безнадеждност“. Мисля, че ти чувстваш безнадеждността.

— Никога — прошепна Рейч.

— Похвално за теб, но не можеш да се бориш с химията. Колкото повече безнадеждност чувстваш, толкова по-ефикасен е наркотикът.

— Не...

— Помисли върху това, Планшет. Намарти веднага те разпозна, дори без мустаците ти. Той знае, че ти си Рейч Селдън и по мои сведения ти ще трябва да убиеш баща си.

— Не и преди да убия теб.

Рейч стана от стола си. Нямахме никакъв проблем. Андорин беше по-висок, но по-слаб и неатлетичен. Рейч би го разкъсал на две с едната си ръка, но се замая, ставайки. Тръсна глава, но тя не се

проясня. Андорин стана и го бутна обратно. В ръката си държеше оръжие. Той каза меко:

— Дойдох подготвен. Бях информиран за уменията ти по хеликонианска борба, само че няма да има ръкопашен бой.

Той погледна надолу към оръжието си.

— Това не е бластер. Не мога да си позволя да те убия преди да изпълниш мисията си. Това е невронен камшик. Много по-лошо нещо. Ще го насоча към лявото ти рамо и, повярвай ми, болката ще бъде толкова ужасна, че най-големият стоик на света няма да я понесе.

Рейч, който бавно и мъчително се надигаше, спря рязко. Той беше на дванадесет години, когато опита, макар и съвсем малко, от невронния камшик. Един удар само, но никога не би забравил болката, колкото и дълго да живееше, каквото и да се случеше в живота му.

— Нещо повече — каза Андорин — аз ще използвам пълната сила на това нещо, така че нервите на ръката ти първо ще изпитат непоносима болка, след което ще излязат от строя. Никога няма да можеш да използваш лявата си ръка. Ще пощадя дясната, за да можеш да си служиш с бластера. А сега, ако седнеш и се държиш както трябва, ще запазиш и двете си ръце. Естествено, можеш да продължиш с яденето, така че да увеличиш нивото на отчаяние. Това само ще влоши положението ти.

Рейч почувства действието на наркотика у себе си и „Отчаянието“ задълбочи ефекта си. Предметите пред него станаха двойни, а той не можеше да каже нищо. Знаеше само, че трябва да го направи. Андорин му беше казал така. Той беше загубил играта.

23.

— Не! — Хари Селдън беше почти разярен. — Не искам ти да бъдеш там, Дорс!

Венабили го гледаше с твърдо изражение.

— Тогава аз няма да те пусна да отидеш, Хари.

Аз трябва да бъда там.

— Там не ти е мястото. Главният Градинар е този, който трябва да приветства тези хора.

— Така е. Но Грубер не може да го направи. Той е разбит човек.

— Тогава да нареди на някой друг, на някой помощник. Нека старият Главен Градинар го направи.

— Старият Главен е много болен. Освен това — Селдън се запъна — между градинарите има Транторианци. Те са тук с някаква причина. Имам името на всеки един от тях.

— Тогава да ги арестуват. Всеки от тях. Това е просто. Защо толкова усложняваш всичко?

— Защото не знаем защо са тук! Нещо повече. Не виждам какво могат да направят дванадесет градинари, но... Не, ще ти го кажа иначе. Виждам дузина неща, които те могат да направят, но не знам кое точно планират. Ние ще ги арестуваме, наистина, но аз трябва да знам нещо повече. Трябва да знаем достатъчно, за да измъкнем навън всеки един от заговорниците. Не искам да задържим дванадесет мъже и жени за лошо държане. Те имат оправдание — търсят работа. Те ще кажат, че не е честно Транторианците да бъдат изключвани. Те ще спечелят симпатии, а ние ще изглеждаме като глупаци. Трябва да им дадем шанс. Освен това...

Последва дълга пауза и Венабили жлъчно попита:

— Е, какво е новото „освен това“?

Селдън снижи глас.

— Един от дванадесетте е Рейч под името Планшет.

— Какво?

— Защо се изненадваш? Аз го изпратих на Уай, за да се влее в Джоранумитското движение и той успя. Аз му вярвам. Ако е тук, той знае защо и сигурно има някакъв план. Но аз също искам да бъда там. Искам да го видя. Искам да му помогна, ако мога.

— Ако искаш да му помогнеш, вземи петдесет стражи и ги нареди рамо до рамо около твоите градинари.

— Не. Отново няма да постигнем нищо. Охраната ще бъде на мястото си, но не на показ. Градинарите трябва да мислят, че имат чисто пространство да направят каквото са намислили. Преди да го направят, но след като сме сигурни, че искат да направят нещо, ние ще ги уловим.

— Рисковано е. За Рейч.

— Понякога трябва да рискуваме. Дори да е застрашен нечий живот.

— Но това е безсърдечно от твоя страна!

— Мислиш, че нямам сърце ли? Дори да е разбито, то винаги ще бъде с Психо...

— Не казвай това! — тя се извърна с болка.

— Разбирам, — каза Селдън — но ти не трябва да си там. Присъствието ти ще бъде неуместно, така че затворниците ще усетят, че знаем за тях и няма да направят нищо. Не искам да проваляя плана им.

Той замълча и добави меко:

— Дорс, ти каза, че работата ти е да ме пазиш. Не искам да настоявам, но да ме защитаваш значи да защитаваш и Психоисторията и всички човешки същества. Това първо. Второ — Психоисторията казва, че трябва да запазя центъра на всяка цена и именно това се опитвам да направя. Разбираш ли ме?

— Разбирам — промълви Венабили.

„Дано да съм прав“ — помисли Селдън.

Ако не беше, тя никога нямаше да му прости. Още по-лошо, самият той никога нямаше да си прости.

24.

Те бяха строени в красиви линии. Краката раздалечени, ръцете отзад, всеки облечен в спретната зелена униформа, широко скроена, с големи джобове. Имаше много малка разлика между двата пола и никой не можеше да познае, че по-ниските бяха жени. Всеки имаше различна коса, но градинарите бяха предпочели да отрежат късо косите си, така че по това не можеше да се познае пола.

Защо беше всичко това, би казал някой. Думата „традиция“ беше покорила всички, както много други неща — някои полезни, други глупави.

Пред тях стоеше Мандел Грубер, а от двете му страни бяха неговите помощници. Грубер трепереше, а широко отворените му очи трескаво горяха.

Хари Селдън стоеше стиснал устни. Ако Грубер успееше да каже „Имперски Градинари, поздравявам ви.“, щеше да е достатъчно. Самият Селдън щеше да продължи нататък. Очите му шареха над новия контингент, за да открият Рейч.

Сърцето му подскочи изведнъж. Ето го, Рейч без мустаците си в първия ред, стоейки повече скован, отколкото спокоен, гледащ право пред себе си. Очите му не мръднаха да срещнат Селдъновите, той с нищо не показва, че го е разпознал. „Добре“ — помисли си Селдън. Той не очакваше това. Грубер смотолеве слабо „добре дошли“ и Селдън пристъпи напред. Приблужи се с лека стъпка до самия Грубер и каза:

— Благодаря ти, Главен Градинарю! Мъже и жени, Градинари на Императора, вие сте тук, за да поемете една важна мисия. Вие ще бъдете отговорни за красотата и състоянието на единственото открито място в нашия голям свят — Трантор, столица на Галактическата Империя. Вие ще видите, че дори да нямаме безкрайни открити пространства, ние имаме една малка перла тук, която грее по-силно от всичко друго в Империята. Вие ще бъдете под ръководството на Мандел Грубер, който скоро стана Главен Градинар. Той ще докладва на мен, когато е необходимо, а аз ще докладвам на Императора. Това

значи, както сами разбирате, че вие сте само на три нива от Императорското присъствие и винаги ще бъдете пред погледа му. Аз съм сигурен, че дори сега той ни гледа от Малкия Дворец, неговият дом, постройката вдясно от вас — покритата с опалов купол, и е доволен от това, което вижда. Преди да започнете работа, естествено, ще преминете през курс за тренинг, който ще ви направи напълно близки със Земите и техните нужди. Вие ще...

Той се премести незабележимо точно пред Рейч, който все още стоеше неподвижен, немигащ.

Селдън се опита да изглежда естествен, но в този момент леко се намръщи. Човекът точно зад Рейч изглеждаше познат. Той би останал неразпознат, ако Селдън внимателно не беше изучил холограмата му. Това не беше ли Глеб Андорин от Уай, тамошният покровител на Рейч? Какво правеше тук?

Андорин трябва да беше видял внезапното объркване на Селдън, затова процеди нещо през стиснатите си устни и дясната ръка на Рейч се придвижи иззад гърба му, вадейки бластер от широкия джоб на дрехата си. Това направи и Андорин. Селдън беше близо до припадък. Как са се промъкнали бластери в Земите? Объркан, той чу викове „Измяна“ и внезапен шум от тичащи и крещящи хора. Всичко, което наистина заангажира ума на Селдън, беше бластерът на Рейч, насочен право към него. Самият Рейч го гледаше без всякаква следа, че го е познал. Мозъкът на Селдън се изпълни с ужас, когато разбра, че синът му ще стреля и че само секунди го делят от смъртта.

25.

Бластерът, противно на името си, не прави „бласт“ в истинския смисъл на думата. Той взривява и изпарява това, което се намира пред него, и ако е материално, причинява имплозия. Чува се мек, въздишащ звук и от обекта на стрелбата остават само парчета. Хари Селдън не очакваше да чуе този звук. Той очакваше само смъртта. Затова с изненада чу специфичният мек, съскащ звук и замига бързо като откри, че е цял, а челюстта му увисна. Той беше жив? (Селдън помисли, че това е въпрос, а не състояние.)

Рейч все още стоеше там, бластерът му сочеше напред, очите му блестяха. Беше абсолютно неподвижен. Зад него беше пронизаното тяло на Андорин, потънало в локва кръв, а до него с бластер в ръката стоеше градинар. Качулката му падна — градинарят беше истинска жена с току-що отрязана коса.

Тя хвърли бърз поглед на Селдън и каза:

— Синът Ви ме познава като Манела Дюбанка. Аз съм Имперски страж. Искате ли идентификацията ми, Първи Министре.

— Не — отговори Селдън. Охраната вече се появяваше на сцената. — Синът ми! Какво е станало с него?

— „Отчаяние“, струва ми се — каза Манела — това се лекува. — Тя протегна ръка да вземе бластера от ръката на Рейч. — Съжалявам, че не се намесих по-рано. Трябваше да чакам явно движение и когато то дойде, ме завари почти неподготвена.

— Имах същия проблем. Трябва да заведем Рейч в Дворцовата болница.

Объркан шум дойде внезапно от Малкия дворец. Това подсказа на Селдън, че Императорът наистина е гледал случилото се и сега щеше да бъде бесен.

— Погрижете се за сина ми, госпожице Дюбанка — каза Селдън. — Трябва да видя Императора.

Той затича през хаоса на Големите поляни и се втурна в Малкия Дворец без церемонии. Клеон сигурно щеше да се разгневи и за това.

И тук, при една преbledняла група, гледаща невярващо, тук, при полуработещите ескалатори, лежеше тялото на Негово Величество Клеон I, смазано цялото, но все пак разпознаваемо. Богатата му Имперска мантия сега служеше за покров. Уплашен, до стената стоеше Мандел Грубер, глупаво гледайки ужасените лица наоколо. Селдън почувства, че не издържа повече. Той взе бластера, лежащ до крака на Грубер. „На Андорин е“ — в това Селдън беше сигурен.

Попита тихо:

— Грубер, какво си направил?

Грубер, взирайки се в него, изломоти:

— Всички викаха и крещяха. Мислех си, кой ще разбере? Ще си помислят, че някой друг е убил Императора. Но след това не можах да избягам.

— Но защо, Грубер, защо?

— Не исках да бъда Главен Градинар — и припадна.

Селдън шокиран гледаше безчувствения Грубер.

Всичко се беше развило според очакванията, с една малка разлика. Самият той беше жив. Рейч беше жив. Андорин бе мъртъв и Джоранумският заговор щеше да бъде преследван до последния човек.

Центърът беше запазен, както изискваше Психоисторията. И тогава един човек, с една толкова тривиална причина, че нямаше нужда от анализ, уби Императора. Ами сега? — мислеше Селдън в отчаянието си. Какво ще правим? Какво ще стане по-нататък?

Издание:

Айзък Азимов. Мечтите са нещо лично

ИК „Камея“, София, 1993

Американска. Първо издание

Преводач: Явор Дунев

Редактор: Георги Димитров

ISBN: 954-8340-02-X

Nine Tomorrows by Isaak Asimov

© Copyright, 1959, Doubleday & Company, Inc., New York

© Предпечатна подготовка „МИКОМ“, София

Печат ПК „Димитър Благоев“

Цена 17,98 лв.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.